

Türkiye-AB 36'ncı Karma İstişare Komitesi Toplantısı Brüksel'de Gerçekleştirildi

AP Türkiye
Raporu ve Ötesi:
İlişkilerde İlkeli
Pragmatizmin
Geleceği

Grans-
Montana'daki
Kıbrıs Konferansı
Sonuçsuz Geride
Kalırken...

Estonya AB
Konseyi
Dönem
Başkanlığı'nı
Devraldı





İKV KURUCU VE MÜTEVELLİ KURUMLARI



İKTİSADİ KALKINMA VAKFI DERGİSİ İKV'den

G eride bıraktığımız haziran ve temmuz aylarında yaz havasına girsek de, ekonomi ve siyasetteki gelişmeler hızlı bir seyir izlemeye devam etti. 15 Temmuz'un ilk yıldönümü, Demokrasi ve Milli Birlik Günü olarak kutlandı. Halkımızın, darbe girişimi karşısında demokrasi sınavını onurla verdiği 15 Temmuz'un yıldönümünde şehitlerimizi andık. Ülke olarak önümüzde hâlâ yapacak çok iş var. Terörle mücadelenin başarılanması, 15 Temmuz sonrasında açılan davaların tamamlanması ve normalleşmeye doğru ilerlenmesi gerekiyor. Bunun yanında, Türkiye'nin yeni bir siyasi sisteme geçiş yapacağı seçimlerin

gerçekleşeceği 2019'a 1,5 yıl var. Bu geçiş sürecinin iyi yönetilmesi ve çıkabilecek risk ve tehditlerin ortadan kaldırılması için uyanık ve dikkatli olunması gerekiyor. Son derece değişken ve muğlak bir uluslararası sistem içinde Türkiye'nin rotasını belirlemek ve reform sürecine yeniden ivme kazandırmak açısından AB hedefi güncelliğini koruyor.

Sıcak ve nemli günlere geçiş yaptığımız bu dönemde, Türkiye-AB gündemine de yaz gelmedi. Siyasi diyalog toplantıları ve karşılıklı demeçlerle gerilimini koruyan bir ilişkiye tanık olduk. Türkiye'de anayasa referandumu sonrasında tekrar hız kazanan ilişkilerde karşılıklı görüşmeler ardı ardına geldi. Ancak ilişkilerde ilerleme potansiyeli gösteren yegâne alan olan Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecinde gelişme olmadı. Yani Türkiye ve AB arasında Gümrük Birliği'ni güncellemeyi ve ticari ilişkileri yeni alanlara genişletmeyi hedefleyen müzakerelerin açılması için AB Konseyi, Komisyona henüz yetki vermedi.

AP'nin Türkiye Raporu'nda Gümrük Birliği müzakerelerinin başlamasının siyasi koşullara bağlanması önerildi. Bunun yanında Almanya gibi bazı Üye Devletlerden de bu görüşü destekleyen açıklamalar yapıldı. AB ve özellikle bazı Üye Devletler ile aramızdaki kapsamlı ekonomik, ticari ilişkiler ve düzensiz göç gibi işbirliği alanlarının varlığı Türkiye-AB ilişkilerini son derece önemli kılıyor. İki tarafın da yok sayamayacağı ve ihmal edemeyeceği ilişkiler bunlar. Ancak



bu ilişkilerde Türkiye'nin faydası doğrultusunda ilerleme sağlamak ve tam üyelik yönünde mesafe kat etmek AB kriterlerine uyum ve reformlara bağlı. Öte yandan, AB'nin Türkiye'yi içine alma yönünde iradesi olmazsa o zaman da bu nihai hedefin gerçekleşmesi mümkün olmaz. Yani ilişkilerin temelinde, sadece uyum sağlamanın ötesinde bir diplomasi ve ikna sürecinin olduğunu da görmek gerekiyor.

Eylül ayında gerçekleşecek olan Almanya seçimleri yalnız bu ülkeyle değil, AB ile ilişkilerimiz açısından da önem taşıyor. Yapılan son kamuoyu yoklamalarına göre Başbakan Angela Merkel'in Partisi CDU kamuoyu yoklamalarında yüzde 40'la önde gidiyor. Buna göre Merkel'in bu seçimlerden de zaferle çıkması olasılığı yüksek. Almanya'daki seçimler sonrasında Türkiye ile ilişkilerin daha ılımlı bir yöne doğru seyretmesi beklenebilir.

Dergimizin bu sayısında İKV faaliyetleri ve gündemdeki son gelişmelerin yanında, düzenli bölümlerimizde okuyucularımızın ilgisini çekeceğini umduğumuz konulara yer verdik. Türkiye-AB ilişkilerindeki hareketlenmeden, Trump'ın Paris Anlaşması'ndan çekilmesi sonrasında AB'nin konumuna, Fransa ve Birleşik Krallık seçimlerinden AB'nin gelecekte bütçesinin nasıl bir dönüşüm geçireceğine kadar farklı konularda yazılar bulabilirsiniz. Özellikle bu sayının Görüş bölümünde Türkiye ile AB yetkililerinin karşılıklı temaslarını ve diyalog çabalarını derinlemesine mercek altına almaya çalıştık. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik ile Komisyon Üyelerini bir araya getiren temaslar, Gündem bölümüne yansıyan pozitif bir fırsat penceresi oldu. Nitekim bu sayının Gündem bölümünde yer alan diyalog çabalarının tamamı benzer nitelikte olumlu gelecek senaryolarının önünü açmıyor. Crans-Montana'da sonuçsuz kalan Kıbrıs Konferansı, karşılıklı etkileşim ve müzakere ortamına rağmen Bakan

Çavuşoğlu ve Bakan Çelik'in katıldığı Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog Toplantısı kadar ümit verici değildi. İKV olarak son dönemde hem dergimiz hem de diğer yayın çalışmalarımızla çok taraflı diyalogun ve ilkeli, pragmatik işbirliğinin önemine vurgu yapmaya çalışıyoruz. Nitekim AP'nin son Türkiye Raporu'nun, ilişkileri yeniden canlandırma çabalarına katkı sunduğunu söylemek pek mümkün değil. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde Türkiye-AB ilişkilerinde yapıcı bir dilin hakim olmasını ve böylelikle ilişkilerde daha fazla sayıda olumlu gelişmeyi gelecek sayılarda Görüş bölümüne taşıyabilmeyi umuyoruz.

Keyifli okumalar dileğiyle. ■

219

HAZİRAN-TEMMUZ 2017

İKVDEN

İKV FAALİYETLERİ

- 6 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü
- 7 STK'lar 15 Temmuz için Tek Ses Oldu
- 7 Türkiye-AB KİK Üyeleri, TBMM Özel Gündemli Toplantısına Katıldı
- 8 TOBB, EUROCHAMBRES Genel Kuruluna Ev Sahipliği Yaptı
- 9 İKV Başkanlığı'na Ayhan Zeytinoğlu Yeniden Seçildi
- 10 Türkiye-AB 36'ncı Karma İstişare Komitesi Toplantısı Brüksel'de Gerçekleştirildi
- 11 "AP'nin Müzakereleri Askıya Alma Tavsiyesi İlişkileri Zedeler"
- 12 İKV, Berlin'de Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceğini Ele Aldı
- 13 AB'nin Geleceği, Popülizmin Yükselişi ve Brexit Başlıklı Panel Gerçekleşti
- 14 "Alman Makamlarını Türkiye'ye Yönelik Duyarlı Davranmaya Davet Ediyoruz"
- 15 İKV Gümrük Birliği'ni EBSO Ev Sahipliğinde Ele Aldı
- 15 İKV'den Yeni Araştırma: The Quota Issue of the Turkish Road Transport Sector in the EU
- 15 İKV Değerlendirme Notu: Brexit ve Trump Çağında AB Güvenlik ve Savunma Politikaları

GÜNDEM

- 16 AB Gündemi
- 18 Türkiye-AB Gündemi

GÖRÜŞ

- 20 Türkiye-AB İlişkilerinde Hareketli Yaz: Artan Diyalog, Devam Eden Anlaşmazlıklar
- 24 AP Türkiye Raporu ve Ötesi: İlişkilerde İlkeli Pragmatizmin Geleceği
- 30 Crans-Montana'daki Kıbrıs Konferansı Sonuçsuz Geride Kalırken...

DOSYA

- 34 Estonya AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Devraldı
- 40 Brexit, Trump ve AB'de Savunmanın Geleceği
- 46 Trump'ın Korumacı Politikalarına Karşı Atak: AB-Japonya STA'sı

EKONOMİ MASASI

- 50 AB, Ekonomik-Parasal Birliği Derinleştirmenin ve Gelecekteki Bütçesini Şekillendirmenin Yollarını Arıyor

İFOGRAFIKLERLE AB

- 54 AB'nin STA'ları



POLİTİK AVRUPA

56 Avrupa Bütünleşmesinin Siyasi Dönüşümler Çağında
Birleşik Krallık ve Fransa Genel Seçimleri

İŞ DÜNYASININ AB PERSPEKTİFİ

60 İSO 500 Şirketleri, Teknoloji Yoğunluğu ve AB Perspektifi

KÜRESEL GÜNDEM

62 İklim Değişikliğiyle Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde
G20 Hamburg Zirvesi

ERASMUS'UN 30'UNCU YILI

66 Erasmus+'ta Yeni Boyut: Spor

EKOLOJİ PENCERESİ

68 Trump Sonrası AB, Yeni İklim Rejiminin Liderliğini Üstlenebilecek mi?

AYIN YAYINI

72 AB'nin Rusya Politikasına İlişkin Dört Felaket Senaryosu

SEMBOL ŞEHİRLER

74 AB'nin Batıdaki En Uzak Başkenti: Lizbon

GÜNCEL HUKUK

78 ABAD ve Yolcu Hakları (1): Sturgeon Kararı

BRÜKSEL'DEN BAKINCA

80 Belirsizlikler Çağında Güvenlik Sağlamak

15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü'nde İKV olarak Şehitlerimizi anıyor, demokrasiye inancımızı ifade ediyoruz.



Bundan bir sene önce 15 Temmuz'da Türkiye olarak hain bir darbe girişimi yaşadık. Türkiye demokrasisi ve devleti için varoluşsal bir tehlikeyi başta Şehit ve Gazilerimizin büyük fedakarlıkları, halkımızın sağduyusu ve basireti, Cumhurbaşkanımızın önderliği, hükümetimiz, Meclisimiz, medyamız, sivil toplumumuz ve iş dünyamızın direnci ile bertaraf etmeyi başardık. Bu büyük tehlikeyi atlattıktan sonra bir yeniden inşa ve arınma süreci başladı. Bu süreç hâlâ devam ediyor. Türkiye'nin yeniden demokrasi ve kalkınma ekseninde ça-

balarını artırması ve güç kazanmasında AB perspektifi önemli bir rol oynayacak. "Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı"yı içeren Kopenhag kriterleri Türkiye'nin olağanüstü halden çıkma sürecinde de çıpa rolü görecek. Ülkemizin içinde geçtiği bu zorlu dönemde demokratik hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak, devletimizin her türlü terör örgütüne karşı mücadelesini destekliyor, ülkemizin yarınlarına olan güvenimizi ifade ediyoruz.

İktisadi Kalkınma Vakfı ■

STK'lar 15 Temmuz için Tek Ses Oldu



Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi (KİK) Türkiye kanadını oluşturan sivil toplum kuruluşları; Türk-İş, TESK, Memur-Sen, Hak-İş, TZOB, TİSK, Türkiye Kamu-Sen ve TOBB, 15 Temmuz'un yıldönümünde 81 ilde eş zamanlı olarak ortak bir açıklama yaptı.

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklioğlu, 7 STK Başkanı ile birlikte ortak açıklamayı okudu. 7 ilden de (Adana, Diyarbakır, Erzurum, Edirne, İstanbul, İzmir, Trabzon) Ankara'daki basın toplantısına canlı bağlantı yapıldı. Adana'da Hak-İş Temsilcisi Abdurrahman Yüce, Diyarbakır'da Ticaret Borsası

Başkanı Engin Yeşil, Edirne'de TZOB Temsilcisi Hüseyin Darcan, Erzurum'da TESK Temsilcisi Rasim Fırat, İstanbul'da Türk-İş Temsilcisi Adnan Uyar, İzmir'de Kamu-Sen Temsilcisi Ahmet Doğruyol, Trabzon'da Memur-Sen'den Mehmet Kara STK'lar adına bağlantı sağladı. ■

Türkiye-AB KİK Üyeleri TBMM Özel Gündemli Toplantısına Katıldı

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklioğlu, Türkiye-AB KİK üyeleri ile birlikte 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü dolayısıyla özel gündemle toplanan TBMM Genel Kuruluna katıldı.

Heyette, TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklioğlu, Türk-İş Genel Başkanı Ergün Atalay, Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı İsmail Konuk, TESK Genel Başkanı Bendevi Palandöken, Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın, Hak-İş Genel Sekreteri Osman Yıldız, Ankara Ticaret Odası Başkanı Gürsel Baran ile Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir yer aldı. ■





TOBB, EUROCHAMBRES Genel Kuruluna Ev Sahipliği Yaptı

EUROCHAMBRES (Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği) Genel Kurulu, TOBB'un evsahipliğinde TOBB Brüksel Ofisinde gerçekleştirildi.

Genel Kurula, TOBB Başkanı ve EUROCHAMBRES Başkan Yardımcısı M. Rifat Hisarcıklıoğlu'nun yanı sıra TOBB

Yönetim Kurulu Başkan Yardımcıları Halim Mete, İbrahim Çağlar, Ender Yorgancılar, Sayman Üye Faik Yavuz, Yönetim Kurulu Üyeleri Şahin Bilgiç, Salih Zeki Murzioğlu, Cengiz Günay, Memiş Kütükcü, Selçuk Öztürk, Bülent Karakuş, Yahya Toplu ve Hakan Ülken de katıldı. ■

İKV Başkanlığı'na Ayhan Zeytinoğlu Yeniden Seçildi



10 Temmuz 2017 tarihinde gerçekleştirilen 55'inci Olağan İKV Genel Kurul Toplantısı'nda, Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Ayhan Zeytinoğlu yeniden seçildi. İKV'nin müteveli kurum başkanları, destekçi kurum temsilcileri ve delegelerinin katılımıyla İstanbul'da yapılan Genel Kurulda, İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Temmuz 2016-Temmuz 2017 tarihleri arasında İKV'nin faaliyetlerini içeren bir sunum gerçekleştirdi.

Genel Kurulun açış bölümünde ayrıca, AB Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Selim Yenel, TOBB Başkanı Yardımcısı Ali Kopuz, İTO Başkan Yardımcısı Dursun Topçu, İSO Başkan Yardımcısı İrfan Özhamaratlı ve Kıbrıs Türk Ticaret Odası Başkanı Fikri Toros birer konuşma gerçekleştirdi. Müteveli kuruluş temsilcileri, AB üyeliği perspektifinin daha da ön plana çıktığını belirterek, İKV'nin "Türkiye'nin AB Uzmanı" olarak bu süreçte kritik bir rol oynadığına işaret ettiler.

İKV Başkanı Zeytinoğlu konuşmasında, 2017'nin ilk çeyreğinde yüzde 5 olarak kaydedilen büyüme hızının tüm olumsuzluklara rağmen Türk ekonomisinin canlanma yolunda olduğunu gösterdiğini belirtti. Türkiye'nin kalkınmasında ve demokratikleşmesinde AB sürecinin olumlu etkileri olduğunu belirten Zeytinoğlu, yapısal reformlar, temel hak ve özgürlüklerin tesisi ile hukukun üstünlüğü açısından da AB üyelik sürecinin önemli bir çıpa olduğunu hatırlattı.

Başkan Zeytinoğlu, Türk iş dünyası, sanayi, tarım ve hizmet sektörleri açısından yeni fırsatları gündeme getirecek olan Gümrük Birliği'nin güncellenmesinden fayda sağlamak için kapsamlı bir strateji çerçevesinde gerekli uyum ve hazırlık çalışmalarının yapılması son derece önemli olduğunu vurguladı. Zeytinoğlu ayrıca, Türkiye'nin OHAL koşullarını aşarak normalleşme sürecinde ilerlemesi, demokratik ve yapısal reformlara hız verilmesi ile bu olumlu gidişatın daha

da pozitif bir seyre dönüşmesini ümit ettiğini söyledi.

Başkan Zeytinoğlu konuşmasında son olarak şunları ekledi: "Başta TOBB olmak üzere değerli müteveli kurumlarımız ve destekçilerimizin katkıları ile "Türkiye'nin AB Uzmanı" olarak ülkemizin kalkınması, demokratikleşmesi ve küresel sisteme entegrasyonu açısından son derece önemli olan AB ile ilişkiler ve küresel gelişmeler konularında çalışmaya devam etmeyi ve bizden beklenenlerin ötesinde fayda sağlamayı hedefliyoruz".

İKV'nin yeni Yönetim Kurulu'nda Ayhan Zeytinoğlu, Prof. Dr. Halûk Kaabaaloğlu, Zeynep Bodur Okyay, Işınsoy Kestelli, Atilla Menevşe, Ahmet Sayar, Yavuz Canevi, Zeynel Abidin Erdem, Bülent Kasap, Sedat Zincirkıran, Ali Sami Aydın, Sami Yılmaz, İlhan Soylu, Şükrü Alkan, Özgür Burak Akkol, Simone Kaslowski ve İsmail Güllü yer alırken, Denetleme Kurulu Üyesi Hasan Hüseyin Coşkun ve Musfata İçöz oldu. ■

Türkiye-AB 36'ncı Karma İstişare Komitesi Toplantısı Brüksel'de Gerçekleştirildi



Türkiye-AB 36'ncı Karma İstişare Komitesi (KİK) Toplantısı Brüksel'de yapıldı. İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, toplantıya AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik ve TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu ile birlikte katıldı. Üst düzey Türk temsilcilerin yanı sıra Avrupa Komisyonundan üst düzey yetkililer, bürokratlar ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin de katıldığı toplantıda, Türkiye ile AB arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkiler ve nasıl geliştirilebileceği, Gümrük Birliği ve AB entegrasyonunun geleceği üzerindeki etkileri ele alındı.

Toplantıda Gümrük Birliği'nin modernizasyonu konusunda bir sunum yapan İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, sunumunda Gümrük Birliği'ndeki sorunlar ve çözüm önerilerine değindi. Başkan Zeytinoğlu, Türkiye ile AB'nin önemli iki ticari partner olduğuna vurgu yaparken, Gümrük Birliği modernizasyonu sürecine dikkat çekti. Gümrük Birliği moder-

nizasyonu ile ilgili iki önemli konuya değinen Zeytinoğlu, süreçten ne beklendiğinden ve sürecin tamamlanması aşamasındaki zorluklardan bahsetti.

Türkiye ile AB arasındaki ortak çıkarların yanında bazı eksik yönlerin yıllardır çözülemediğine vurgu yapan Zeytinoğlu, AB'nin çok taraflı ticaretten ikili ticaret anlaşmalarına kaydığı, serbest ticaret anlaşma yapılan ülkelerin AB ve Türkiye pazarına ayrıcalıklı erişimden faydalanırken, Türkiye'nin bu anlaşmalara taraf olmadığı için menfaat elde edemediğini belirtti.

Zeytinoğlu, "Bu süreç sadece Gümrük Birliği ilişkisini modernleştirmekle kalmamakla birlikte tam üyelik nihai hedefi doğrultusunda Türkiye ve AB ilişkilerini canlandıracağımı düşünüyoruz" dedi.

Ayrıca İKV Başkanı Zeytinoğlu görüşmeleri sırasında Avrupa Komisyonu Başkanı Jean- Claude Juncker ile de bir araya geldi. ■

“AP’nin Müzakereleri Askıya Alma Tavsiyesi İlişkileri Zedeler”

İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Avrupa Parlamentosu’nun 64’e karşı 477 oyla kabul ettiği Türkiye raporu hakkında değerlendirmelerde bulundu. Başkan Zeytinoğlu, Raporun Türkiye’ye karşı tutarlı bir yaklaşımı yansıtmadığını ve bu haliyle yapıcı bir etkide bulunmaktan uzak olduğunu belirtti.

AP üyesi Kati Piri tarafından hazırlanan ve Dış İlişkiler Komitesinden geçtikten sonra Genel Kurulda kabul edilen 2016 Türkiye Raporu, anayasal değişiklik paketi bu haliyle uygulandığı takdirde, Türkiye ile üyelik müzakerelerinin askıya alınması çağrısında bulunuyor. Raporda, anayasal değişikliğinin kuvvetler ayrılığı, denge ve denetleme sistemi ve Kopenhag kriterleri ile uyumlu olmadığı ifade ediliyor ve üyelik müzakereleri yerine AB ve Türkiye’nin iki tarafın yararına olacak konularda

yoğunlaştırılmış bir işbirliği süreci başlatmasını öneriyor.

AP’nin Türkiye ile üyelik müzakerelerinin askıya alınması çağrısını değerlendiren Başkan Zeytinoğlu, bunun bağlayıcı bir karar olmadığını hatırlattıktan sonra, müzakerelerin kesilmesinin Türkiye ve AB ilişkilerinin geleceğine büyük zarar verecek bir öneri olduğunu dile getirdi:

“AP’nin de eleştirdiği birçok konuda, yani demokrasi, insan hakları, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğü alanlarında Türkiye’nin ilerlemesini sağlamak, Avrupa değerlerine bağlı kalmasını temin etmek için en etkili araç ve yöntem üyelik süreci ve müzakerelerde özellikle bu konular ile ilgili 23’üncü ve 24’üncü fasıllar gibi yeni fasılların açılmasıdır. Etkin ve inandırıcı bir müzakere süreci Türkiye’nin AB’ye her

alandaki yaklaşımını sağlamanın en etkili yoludur.”

Başkan Zeytinoğlu, AP raporunun AB’yi bağlayıcı olmadığını ve Türkiye ile müzakereler konusunda belirleyici karar organının AB Konseyi olduğunu belirtti. Şu aşamada müzakerelerin askıya alınmasının, Konseyin gündeminde olmadığını ekleyen Zeytinoğlu şunları söyledi:

“Bu rapor AP’nin kendi görüşünü yansıtıyor ve diğer AB kurumlarını bağlamıyor. Yani müzakerelerin askıya alınması tavsiyesi ancak Komisyon ve Konseyin harekete geçmesi halinde uygulamaya geçirilebilir. Mevcut koşullarda ise bu son derece zor. Konseyin Türkiye ile müzakereleri askıya almak için nitelikli çoğunluk ile karar vermesi gerekir ki halihazırda Üye Devletler arasında bu şekilde bir ortak irade oluşmamış durumda.” ■



İKV, Berlin’de Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceğini Ele Aldı



İKV, Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi (İPM) ve Alman Uluslararası ve Güvenlik Enstitüsü (SWP) işbirliğinde Berlin’de bir toplantı düzenledi. Üst düzey bürokrat, uzman ve akademisyenlerin katıldığı toplantıda Türkiye ve AB arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin nasıl geliştirilebileceği, iki taraf arasındaki güvenlik işbirliğinin ilerletilmesi ve AB’de yükselen popülist akımlar ve AB entegrasyonunun geleceği üzerindeki etkileri ele alındı.

Toplantıda açış konuşmasını gerçekleştiren İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Türkiye ve AB ilişkilerinin 25 Mayıs’ta Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın AB yetkilileri ile görüşmesinden sonra daha ılımlı ve işbirliğine açık bir sürece girdiğini belirtti. Zeytinoğlu, ilişkileri olumlu etkileyecek alanların başında Gümrük Birliği’nin güncellenmesi, vize serbestliği sürecinin tamamlanması, mülteci

işbirliğinin devamı ve üst düzey diyalog mekanizmalarının canlandırılması olduğunu söyledi.

Bu alanlar arasında Gümrük Birliği’nin güncellenmesi sürecinin tarım, hizmetler ve kamu alımlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi ve Gümrük Birliği’nin işleyişindeki sorunların aşılmasını öngördüğünü belirten Zeytinoğlu, bu sürecin sonunda AB’ye ihracatta yüzde 25 oranında ve GSYH’de yüzde 1,9’a varacak bir artışın beklendiğini vurguladı.

Başkan Zeytinoğlu, Gümrük Birliği güncellenmesinin yanında vize serbestliği sürecinin en yakın zamanda tamamlanmasının önemine değindi ve vize uygulamasının yalnızca fiziki bir engel değil, psikolojik bir bariyer olduğunu ve Türk vatandaşlarının Avrupalılaştırma sürecini yavaşlattığını belirtti.

Başkan Zeytinoğlu, tüm bu süreçle-

rin ötesinde Türkiye’nin AB ile üyelik müzakerelerinin ilişkileri ilerletecek asıl konu olduğunu belirtti ve üyelik hedefinin korunması gerektiği şu sözlerle açıkladı:

“Türkiye’nin AB karar alma sürecinde yerini almasını sağlayacak olan üyeliktir. İkili ilişkilerdeki sorunlar, AB’nin iç sorunları ve yükselen popülizm tam üyelik hedefinin etkisini kaybetmesine yol açmıştır. Ancak konjonktürel sorunların aşılması ve ilişkilerin tam üyelik hedefi doğrultusunda canlandırılması iki taraf için de bir kazan-kazan sonucu doğuracaktır. Brexit süreci sonrasında sarsıntı geçiren AB’ye Türkiye’nin katılması ekonomik ve siyasi açıdan AB’yi güçlendirecek, Türkiye’nin de reform ve kalkınma sürecini tetikleyecektir.”

Son olarak Türkiye ve Almanya ilişkilerine de değinen Zeytinoğlu, Almanya’daki Türkiye kökenli 3 milyona yakın nüfusun son derece önemli bir sosyal ve kültürel bağ oluşturduğunu belirtti. Almanya’da 96.000 Türk girişimci olduğunu ve bu girişimcilerin 500.000 kişiye iş verdiğini ve 50 milyar avro tutarında yıllık ciro ile Alman ekonomisine katkıda bulunduğunu hatırlattı. İKV Başkanı, Türkiye ve Almanya arasında 25 milyar avro tutarında bir ticaret hacmi olduğunu ve Türkiye’nin toplam ihracatı içinde Almanya’nın %9,8’lik pay ile önde geldiğini belirtti. İKV Başkanı Zeytinoğlu Türkiye’de Alman sermayeli şirketlerin sayısının 6.800’ün üzerine çıktığını vurguladı ve sözlerini şöyle tamamladı:

“Almanya AB içinde en önde gelen partnerimiz. Son dönemde bozulan ilişkilerin ekonomik, ticari ve sosyal bağların gerektirdiği şekilde düzeltilmesi ve daha verimli bir temele oturtulması iki ülkenin ortak hedefler çerçevesinde işbirliği yapabilmelerini sağlayacaktır.” ■

AB'nin Geleceği, Popülizmin Yükselişi ve Brexit Başlıklı Panel Gerçekleşti



IKV ile İstanbul Bilgi Üniversitesi AB Enstitüsü işbirliğiyle 21 Haziran 2017 tarihinde İstanbul Bilgi Üniversitesi santralistanbul Kampüsü'nde AB'nin Geleceği, Popülizmin Yükselişi ve Brexit başlıklı bir panel oturumu gerçekleştirildi. Toplantının açış konuşmaları İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve İstanbul Bilgi Üniversitesi AB Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Yeşim Atamer tarafından gerçekleştirildi. Etkinliğin panel bölümünde İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi ve Göç Merkezi Müdürü Doç. Dr. Pınar Uyan Semerci'nin moderasyonunda Prof. Dr. Ayhan Kaya, Prof. Dr. Hakan Yılmaz ve Doç. Dr. Çiğdem Nas, AB siyasetindeki en güncel ve kritik olguları masaya yatırdı.

Panel oturumunda sözü ilk alan Prof. Dr. Hakan Yılmaz oldu ve AB tasarısının nasıl okunması gerektiğine ilişkin önemli değerlendirmeler paylaştı. Popülizmin AB tarihinde süregelen, ana akımlardan biri olduğu vurgusuyla konuşmasına başlayan Prof. Dr. Yılmaz, bu akımın kıtada 20'nci yüzyılın başından bu yana hakim olduğunu ve Avrupa'nın aşırı sağa yabancı olmadığını ifade etti. Aşırı sağın AB'de yeniden ortaya çıkmasının, AB tasarısında doğan problemlerden kaynaklandığı şeklinde değerlendiren Prof.

Dr. Yılmaz, Nazizm öncesi dönemde 1929-30'lu yıllarda ortaya çıkan ekonomik kriz atmosferi ile AB'de 2008-2009'da ortaya çıkan ekonomik krizlerdeki benzerlikleri paylaştı. Prof. Dr. Yılmaz, güncel perspektifte ise popülizm olgusunun güçlenmesine sebep olan temel dayanaklardan biri olarak ise Prof. Dr. küreselleşme korkusunu gösterdi. Doğan korkuların ise geçmiş dönemlerdeki korkulardan büyük farklara sahip olmadığı, bu korkuların form değiştirdiği görüşünün öne çıktığını kaydeden Prof. Dr. Yılmaz, korku duyulan ve AB'nin yetersiz kaldığı öne sürülen kolluk ve sosyal güvenlik alanlarında da AB vatandaşlarının ulus devlete başvurduğunu öne sürdü. Prof. Dr. Yılmaz bu dönemden çıkışın ise Birliği daha "devletsi" hale getirmekle, AB'nin işlevini artırmakla mümkün olacağını altını çizdi.

Prof. Dr. Ayhan Kaya konuşmasına, Horizon 2020 programı çerçevesinde yönetmekte olduğu Avrupa'da Popülizm: Karşılaştırmalı Bir Çalışma başlıklı çalışmanın bulgularını paylaşarak başladı. Prof. Dr. Kaya daha kapsayıcı bir AB alanını nasıl oluşturabilecekleri sorusuyla çalışmaya başladıklarını ve bu kapsamda popülizmin ortaya çıkmasındaki temel noktaları aradıklarını ifade etti ve "Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda,

Yunanistan ve Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmanın önemli bir sonucu olarak, popülizmin bütün mevcut akımlara eklenemediği öne çıkıyor" dedi. Öte yandan popülizmin kavramsal yapısına ilişkin olarak Prof. Dr. Kaya ortak bir tanım bulunmadığını ifade etti ve üç yaklaşımla tanımlanabileceğinin altını çizdi: "Küreselleşme karşıtı yaklaşım, elitizm karşıtı yaklaşım ve söylencelere olan ilgi". Son olarak Prof. Dr. Kaya, Avrupa genelinde popülist liderlerin karakteristik özelliklerine ve karşıtlık yaratma güdülerine değindi.

Doç. Dr. Çiğdem Nas popülizm ve AB'nin içerisinde bulunduğu buhranları uluslararası ilişkilerdeki sistem teorileriyle değerlendirdi. Bu çerçevede Doç. Dr. Nas, AB sisteminin meşruiyetini "sistemin çalışmasını sağlayan girdiler, sistemin çıktıları, sürecin meşruiyeti" olmak üzere üç etkenle açıkladı. Doç. Dr. Nas sistemin girdileri değerlendirirken bunları siyasi temsil, siyasi katılım ve kimlik olarak ayırdı. Nitekim Doç. Dr. Nas, girdileri değerlendirirken örnek olarak göç ve güvenlik politikalarındaki sorunların girdilerdeki meşruiyeti olumsuz etkilediğini belirtti. Doç. Dr. Nas bu durumun Avrupa şüphesini artırdığını, Avrupa kimliğini zedelediğini değerlendirdi ve "Dolayısıyla süreç, yani AB vatandaşların süreçlere katılımı ve şeffaflık da olumsuz etkilenmiş oldu; entegrasyonun halka yeterince yansımadağı bir durumsalla karşı karşıya kalındı" dedi.

Nihayetinde Doç. Dr. Nas, AB'nin içerisinde bulunduğu sorunlardan çıkış için tek çare olarak vatandaşlara daha yakın bir AB'nin yaratılmasını gösterdi. Bunun yapılması için ise büyük altüst olmaların gerekli olduğunu belirtti. Panel oturumunun ardından izleyicilerin de katılımıyla soru-cevap ve tartışma oturumuna geçildi. ■

“Alman Makamlarını Türkiye’ye Yönelik Duyarlı Davranmaya Davet Ediyoruz”



A lmanya Federal Başbakanlık Binası önünde sergilenen bir enstalasyon projesinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın görüntüsünün provakatif bir şekilde kullanıldığı eyleme İKV de tepki gösterdi.

İKV tarafından yapılan kamuoyu açıklamasında şu ifadeler kullanıldı:

“Sayın Cumhurbaşkanımızın resmi içeriğini provokatif bir enstalasyon çalışmasının Almanya’da Federal Başbakanlık Binası önünde sergilenmesi, Türkiye’ye yönelik duyarsız ve saygısız bir tavır örneği oluşturmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanımıza yönelik şiddet içeren bu enstalasyonun Federal Başbakanlık Binası önünde sergilenmesi provokatif bir eylemdir. Bir sivil toplum örgütü olarak bu eylemi kınıyor ve Alman makamlarını, bu gibi ifade özgürlüğü sınırlarını aşan, dost ve müttefik bir ülkenin siyasi liderini rencide

eden konularda duyarlı olmaya davet ediyoruz.

Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler oldukça eskiye gitmekte olup, ekonomik, sosyal, siyasi ve askeri alanda köklü bağlar oluşturmaktadır. NATO üyesi olan iki müttefik ülke; Almanya’da yaşayan 3,5 milyona yakın Türkiye kökenli nüfus, yoğun ticari ilişkiler, yabancı yatırımlar ve AB gibi unsurları kapsayan bir çerçevede işbirliği yürütmektedir. Bu işbirliğinin en iyi örneklerinden birini, geçtiğimiz yıl mülteci konusunda AB çerçevesinde varılan uzlaşma oluşturmuştur. Terörle mücadele, göçün kontrolü, rekabet gücü gibi birçok alanda Türkiye, Almanya’nın önde gelen partneri ve güvenebileceği bir ülkedir. Bütün bu koşullar dikkate alındığında, iki tarafın karşılıklı saygı çerçevesinde ilişkilerini yakın bir işbirliği içinde sürdürmelerini bekliyoruz.” ■

İKV Gümrük Birliği'ni EBSO Ev Sahipliğinde Ele Aldı

İKV tarafından 2015 yılından beri yürütölmekte olan Türkiye-AB ilişkilerinde Ufuk Turu Projesi kapsamında 1 Haziran 2017 tarihinde Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO) ev sahipliğinde "Türkiye'nin AB Gündemi: Güncellenen Gümrük Birliğinin İş Dünyasına Etkileri" adlı toplantı düzenlendi. İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu'nun açış konuşması ve İKV Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu'nun değerlendirmeleriyle başlayan

toplantıda İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci hakkında bilgi verirken, İKV Strateji ve İş Geliştirme Müdürü M. Gökhan Kilit Gümrük Birliği'nin güncellenmesi sürecini tarım sektörüne ve iş dünyasına etkilerini ele aldı. Seminerde son olarak İKV Araştırma Müdürü Çisel İleri tarafından iş dünyasının faydalanabileceği AB fonları aktarıldı. Etkinlik sonrası katılımcılara İKV yayınları dağıtıldı. ■



İKV'den Yeni Araştırma: *The Quota Issue of the Turkish Road Transport Sector in the EU*

Kota sorunu, Türk kara taşımacılık sektörünün AB'de süregelen en temel sıkıntılarında birini oluşturuyor. Türkiye ile AB arasında tesis edilen Gümrük Birliği'nin, güncellenmesine ilişkin müzakereler neticesin-

de, kota sorununa kalıcı bir çözüm getireceği bekleniyor. ABAD'da görölen bir dava ve sonucunun konunun doğrudan ele alınması ve AB kurumlarınca Türk tezlerinin savunulması önümüzdeki dönemde olumlu gelişmelere yol açabilir.

İKV Uzman Yardımcısı Deniz Servantie tarafından hazırlanan "The Quota Issue of the Turkish Road Transport Sector in the EU" başlıklı İngilizce değerlendirme, İKV Brief serisinden yayımlandı. ■



İKV Değerlendirme Notu: Brexit ve Trump Çağında AB Güvenlik ve Savunma Politikaları

İKV Kıdemli Uzmanı Yeliz Şahin tarafından kaleme alınan ve İKV Değerlendirme Notları serisinden yayımlanan çalışmada, Brexit'in AB savunma politikası üzerin-

deki olası etkileri, AB'de savunma alanında işbirliğinin derinleştirilmesi yönündeki tartışmalar ve bu yönde ortaya koyulan girişimler mercek altına alınıyor. ■



3 Haziran

Londra'da Terör Saldırısı

Londra'da, Borough Market bölgesi ve Londra Köprüsünde düzenlenen terör saldırısında, saldırganlar dâhil 10 kişi hayatını kaybederken, 48 kişi de yaralandı.



8 Haziran

Birleşik Krallık Erken Seçimlerinde Theresa May'in Hüsranı

Brexit müzakereleri öncesinde gerçekleşen genel seçimlerde, Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May'in Muhafazakâr Parti'si meclisteki çoğunluğunu kaybederken, hiçbir parti tek başına iktidar olamadı.



7 Haziran

Avrupa Savunma Politikalarının Geleceğine İlişkin Komisyon Raporu

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan çalışmada, güvenlik ve savunma işbirliği, paylaşılan güvenlik ve savunma, ortak savunma ve güvenlik olmak üzere Avrupa'nın savunmasının geleceği için üç muhtemel senaryo ele alınıyor.



1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

22-23 Haziran

AB Liderler Zirvesi

Brüksel'de gerçekleşen ve Üye Devletlerin liderlerini bir araya getiren zirvenin gündem maddeleri güvenlik, düzensiz göç, Brexit, kontrolsüz küreselleşme ve iklim değişikliğiyle mücadele idi.



1 Temmuz

Estonya AB Konseyi Dönem Başkanlığını Devraldı

Brexit kararıyla Birleşik Krallık'ın dönem başkanlığı listesinden çıkarılmasının ardından, Estonya AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı devraldı. 2004 yılında üye olan Estonya, ilk kez AB Konseyi Dönem Başkanlığı görevini üstleniyor.

28 Haziran

AB Finansmanının Geleceğine İlişkin Komisyon Raporu

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan belgede, Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap'ta ele alınan beş senaryo doğrultusunda AB'nin gelecekteki finansman imkânları ve bütçesinin şekillendirilmesine dair olasılıklar değerlendiriliyor.



15 Haziran

AB'de Uluslararası Dolaşım Ücretleri Kalktı

AB vatandaşlarının artık sesli arama, mesaj ve internet kullanımları için diğer AB ülkelerinde ek bir dolaşım ücreti ödemeyecek olmaları, üye ülkeler arasındaki sınırların daha da azaltılmasını amaçlıyor.



18 Haziran

Fransa Genel Seçimleri

İlk turu 11 Haziran'da gerçekleştirilen genel seçimlerin ikinci turunda, Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un partisi Cumhuriyet Yürüyüşü (REM) 577 milletvekili mecliste 308 sandalye kazandı.

19 Haziran

Brexit Müzakereleri Başladı

Brüksel'de başlayan Brexit müzakerelerinde, Birleşik Krallık Brexit Bakanı David Davis ve AB Başmüzakerecisi Michel Barnier, öncelikler ve takvim üzerinde mutabakata vardı.



6 Temmuz

AB-Japonya Ekonomik Ortaklık Anlaşması

Brüksel'de 24'üncüsü düzenlenen AB-Japonya Zirvesi sonrasında Japonya Başbakanı Shinzo Abe, Konsey Başkanı Donald Tusk ve Komisyon Başkanı Jean-Claude Juncker, AB ve Japonya arasında bir STA için prensipte anlaşıklarını duyurdu.



12 Temmuz

Batı Balkan Ülkeleri Zirvesi

AB'ye aday altı Batı Balkan ülkesi; Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Makedonya, Karadağ ve Sırbistan liderleri, Trieste'de düzenlenen zirvede; İtalya, Almanya, Fransa, Hırvatistan, Slovenya ve Avusturyalı mevkidaşlarıyla bir araya geldi.

12 Temmuz

Polonya'da Yargı Reformu Tasarısı Parlamentodan Geçti

AB kurumlarının yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini ihlal edeceği gerekçesiyle eleştirdiği, Parlamento Üyeleri ve Adalet Bakanı'na, Yüksek Mahkeme üyelerini atama yetkisi veren yasa tasarısı parlamentoda onaylandı.



5 Haziran

Almanya Dışişleri Bakanı Gabriel'in Ankara Ziyareti

Almanya Dışişleri Bakanı Sigmar Gabriel, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda kabul edildi. Gabriel ayrıca Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile Türkiye-Almanya ilişkilerinin geleceğini ele aldı.



13 Haziran

Direktörler Seviyesindeki Türkiye-AB Siyasi Diyalog Toplantısı Gerçekleşti

Brüksel'de gerçekleştirilen toplantıya AB Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Komisyonu ve AB Dış İlişkiler Servisi yetkilileri katıldı. Toplantıda katılım süreci, düzensiz göç, vize serbestliği, terörle mücadele ve Gümrük Birliği ele alındı.

19 Haziran

Başbakan Binali Yıldırım'ın Yunanistan Ziyareti

Başbakan Binali Yıldırım; Dışişleri Bakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı ve beraberindeki heyet ile Yunanistan'da ikili ve heyetlerarası görüşmeler gerçekleştirdi.



1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

6 Temmuz

Avrupa Komisyonu Üyelerinin Ankara Ziyaretleri

Komisyonun Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn ve Ulaştırma Sorumlu Üyesi Violeta Bulc Ankara ziyaretlerinde Başbakan Binali Yıldırım ile ve çok sayıda bakanlıkla temaslarda bulundu.



7 Temmuz

Malatya Kayısısı AB Tarafından Coğrafi İşareti Olarak Tescillendi

Malatya Ticaret ve Sanayi Odasının AB'ye yaptığı başvuru sonuçlandı ve Malatya Kayısısı coğrafi işaret olarak Gaziantep baklavası ve Aydın incirinden sonra AB tarafından tescillenen üçüncü ürünümüz oldu.

7-8 Temmuz

12'nci G20 Zirvesi Hamburg'da Gerçekleşti

Zirvede Türkiye'yi temsil eden Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu refakat etti. Zirveye Almanya Başbakanı Merkel ve ABD Başkanı Trump'ın serbest ticaret ve iklim değişikliğiyle mücadele konularındaki fikir ayrılıkları damga vurdu.



28 Haziran-7 Temmuz

Crans-Montana'da Kıbrıs Konferansı Düzenlendi

Kıbrıs sorununa çözüm bulmak için KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ile Rum lider Nikos Anatasiasidis'in yanı sıra üç garantör devlet ve özel gözlemci statüsündeki AB temsilcilerinin katıldığı konferansta sonuç elde edilemedi.



1 Temmuz

AB Bakanı Çelik, Helmut Kohl için Düzenlenen Onur Töreninde

AB Bakanı Ömer Çelik; 1990'da Doğu ve Batı Almanya'nın tekrar birleşmesinde büyük katkısı bulunan, 16 Haziran 2017'de hayatını kaybeden Almanya Federal Cumhuriyeti eski Şansölyesi Helmut Kohl onura düzenlenen törene Türkiye adına katıldı.

6 Temmuz

AP Türkiye Raporu Kabul Edildi

AP Türkiye Raportörü Kati Piri tarafından hazırlanan ve Genel Kurul'da 64'e karşı 477 oyla kabul edilen rapor, AB Konseyine Türkiye ile üyelik müzakerelerini askıya alma çağrısında bulunuyor.



18 Temmuz

Estonya Dışişleri Bakanı'nın Türkiye Ziyareti

1 Temmuz'da AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Malta'dan devralan Estonya'nın Dışişleri Bakanı Sven Mikser Ankara'da Başbakan Binali Yıldırım ile bir araya geldi. Görüşmede iki ülke arasındaki ilişkiler ve Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği ele alındı.



18-19 Temmuz

36'ncı Türkiye-AB KİK Toplantısı

Brüksel'de gerçekleştirilen, AB Bakanı Ömer Çelik ve TOBB Başkanı M.Rifat Hisarcıklıoğlu'nun yanı sıra Türk yetkililerin, AB temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının bir araya geldiği toplantıda ilişkilerin çeşitli boyutları masaya yatırıldı.

25 Temmuz

Türkiye-AB Bakanlar Düzeyinde Siyasi Diyalog Toplantısı

Brüksel'de gerçekleşen toplantıya Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ve AB Bakanı Çelik ile birlikte Yüksek Temsilci Mogherini ve Komisyon Üyesi Hahn katılım gösterdi. Toplantıda Türkiye-AB ilişkilerindeki güncel bölgesel ve uluslararası konular ele alındı.



Türkiye-AB ilişkilerinde son dönemde üç önemli olaya şahit olduk. Bunlardan ikisi AB ve Türkiye arasında temas ve toplantılar şeklinde cereyan ederken, üçüncüsü AB'nin lider ülkelerinden Federal Almanya ile Türkiye arasında tırmanan karşıtlık oldu.

Doç. Dr. Çiğdem NAS
İKV Genel Sekreteri



Türkiye-AB İlişkilerinde Hareketli Yaz: Artan Diyalog Devam Eden Anlaşmazlıklar

Elbette ki AB ile ilişkiler, tek tek Üye Devletler ile olan ilişkilerden ayrı olarak ele alınmalı. Ancak bu iki farklı düzlem arasında önemli bir kesişme olduğu veya Üye Devletler ile olan ilişkilerin AB ile ilişkilerin bir alt kümesini oluşturduğu yadsınamaz. Hele söz

konusu olan, AB'nin rotasını ve genişleme politikasını da belirleyen bir aktör olduğunda Almanya ile ilişkilerin, AB ile ilişkilerden tamamıyla ayrı düşünülmesi söz konusu olamaz.

Türkiye ve Almanya arasındaki kriz noktalarını kısaca şu şekilde özetleye-



biliriz: Alman milletvekillerinin İncirlik Üssü'ndeki Alman askerlerini ziyaretlerine izin verilmemesi ile başlayan ve son olarak Konya'daki üsse ziyaretlere de izin verilmemesi ile devam eden karşıtlık, terörü destekleyen Alman firmalar listesinin Almanya'ya verilmesi ve sonradan geri çekildiğinin açıklanması, gazeteci ve insan hakları savunucusu Alman vatandaşlarının Türkiye'de tutuklanması, Türkiye'nin Almanya'nın FETÖ ve PKK gibi terör örgütlerini desteklediği yönündeki şikâyetleri, Almanya'nın Türkiye'de demokrasi ve insan haklarının durumu ile ilgili eleştirileri, Almanya'nın Cum-

hurbaşkanı ve Bakanların Almanya'da konuşma yapmalarını engellemesi... Listeyi uzatmak mümkün.

Gerek Türkiye'de 16 Nisan referandumu, gerekse Almanya'da Eylül ayında yapılacak seçimlerin siyasi hassasiyetleri artırdığı ve halka yönelik aşırı söylemleri tetiklediği görülüyor. Ancak Türkiye ve Almanya ilişkilerindeki gerginliği sadece seçim atmosferi ile açıklamak yeterli olmaz. Türkiye'nin AB rotasında sorunların artması, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasındaki güvenlik endişelerinin Almanya tarafından yeterince değerlendirilmemesi ve Ortadoğu politikalarında

yaşanan bazı uyuşmazlıklar bu duruma gelinmesinde etkili oldu.

Tabii bunun yanında, Federal Almanya'da yaşayan, 3 milyonun üzerindeki Türkiye kökenli nüfusun da ilişkilerde önemli bir etkisi olduğunu söylemek gerek. Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin ülkeye sadakat göstermeleri gerektiğini söyleyen Federal Almanya Şansölyesi Angela Merkel kuşkusuz ki ülkesinde yaşayan Türkleri hedef alan stratejileri hoş karşılamıyor. Bunun yanında, Alman basını ve kamuoyunda Türkiye ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik kırıncı söylemler ve Türkiye'ye yönelik katı eleştiriler de ülkemizde içişlerine müdahale edildiği yönünde bir izlenimin doğmasına yol açıyor.

Türkiye ve Almanya ilişkilerinde sorunların zaman içinde birbirine eklenmesi ve güven ve diyalog zemininin aşınması giderek durumu daha karmaşık bir hale sokuyor. Ancak iki ülke arasındaki ilişkilerin son derece köklü olduğu ve somut menfaatlere dayandığı dikkate alınrsa, sorunların aşılacak işbirliğinin güçlendirilmesinden başka çıkar yol olmadığı da açıkça görülüyor.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog Toplantısı

Son günlerde gerçekleşen diğer olaylara bakacak olursak, Türkiye ve AB arasında gerçekleşen siyasi diyalog toplantısı önemli bir gelişme olarak kaydedilebilir. 13 Haziran'da yapılan Siyasi Direktörler toplantısı, dört Komisyon üyesinin Türkiye'yi ziyaretleri ve Bakanların Brüksel'i ziyaretlerinden kısa bir süre sonra 25 Temmuz tarihinde gerçekleşen toplantıya, Türkiye'den Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik ile AB tarafından Komisyon Başkan Yardımcısı ve Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini ve Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Komisyon Üyesi Johannes Hahn katıldı.

Toplantıdan sonra yapılan basın konferansında konuşan Mogherini "çeşitli ►



Gerek Türkiye’de 16 Nisan referandumunu, gerekse Almanya’da eylül ayında yapılacak seçimlerin, siyasi hassasiyetleri artırdığı ve halka yönelik aşırı söylemleri tetiklediği görülüyor.

işbirliği alanlarında samimi, açık ve yapıcı görüşmeler gerçekleştirmeye karar verdiklerini” belirtti ve bu görüşmeyi şekillendirebilecek konu başlıkları ve işbirliği alanlarını şu şekilde özetledi:

- Hukukun üstünlüğü ve temel özgürlükler
- Dış ilişkiler, Libya, Katar, Kudüs gibi güncel sorunlar
- Enerji
- Güvenlik
- Terörle mücadele
- Göç yönetimi ve mülteciler
- Ekonomik ve ticari ilişkiler
- Ulaştırma ve tarım

Mogherini bu işbirliği alanlarında pozitif bir gündem oluşturulabileceğini öne sürerken, insan hakları ve özgürlükler alanındaki sorunlara da dikkat

çetti. Mogherini bu kapsamda, “hukukun üstünlüğü, adil yargılanma hakkı, hukuka uygunluk, ifade ve toplantı özgürlüğü, iyi komşuluk ilişkilerinin Türkiye’nin sadece bir aday ülke olarak değil, Avrupa Konseyi üyesi olarak bağlı olduğu temel ilkeler” olduğunu ekledi.

Mogherini Türkiye’nin AB ilkelerine bağlılığının gereği üzerinde dururken, üyelik perspektifine dikkat çekmedi. Ancak AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik’in, Türkiye-AB ilişkilerinin omurgasını katılım müzakerelerinin oluşturduğu ve katılım müzakerelerini bir kenara bırakarak, ilişkileri, enerji, ticaret, terörle mücadele gibi alanlarda işbirliğine indirgemenin kabul edilemez olduğu yönündeki müdahalesi önemliydi. Çelik, “Türkiye’nin sadece bir komşu ülke değil,



aynı zamanda bir aday ülke” olduğuna dikkat çekti ve katılım müzakerelerinin önündeki siyasi engellerin kaldırılması çağrısında bulundu. AB Bakanı Çelik’in Türkiye’nin üyelik perspektifi üzerinde önemle durması ve Türkiye’nin AB karşısındaki konumunu bir ortak ülke ya da komşu ülke statüsüne indirmek isteyen yaklaşıma direnmesi Türkiye’nin bu konudaki kararlılığını ortaya koymuş oldu.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, dış politika işbirliği alanlarını vurgularken, Katar krizi, Mescid-i Aksa sorunu, Libya ve Suriye’deki durum gibi Türkiye ve AB’nin birlikte çalışabileceği alanlara dikkat çekti. Bunun yanında hukukun üstünlüğü ve demokrasi konusundaki eleştirilere yanıt veren Çavuşoğlu, Türkiye’nin sosyal bir hukuk devleti olduğunu, OHAL kararının

Fransa’daki durumla benzer olduğunu ve Türkiye’de demokrasi veya hukukun üstünlüğünün olmadığını söylenemeyeceğini belirtti.

Komisyon Üyesi Hahn ise, Türkiye’de demokratik hak ve özgürlüklerde yaşanan sorunlara değindikten sonra mülteci uzlaşısındaki gelişmelere değindi. Hahn, Türkiye’nin Suriyeli mültecilere yönelik yaklaşımını takdirle karşıladıklarını belirtti ve AB’nin mültecilere yönelik olarak ayırdığı 3 milyar avronun 2,9 milyarının tahsis edildiğini, 48 proje için 1,6 milyar avroluk sözleşme imzalandığını ve 826 milyon avronun dağıtıldığını bildirdi. Hahn, vize serbestliğine ilişkin olarak, kalan kriterlerin yerine getirilmesi şartını yineledi ve topu Türkiye’ye attı.

Temel görüş ayrılıklarına rağmen, iki tarafın da ılımlı bir dil kullandığını ve birlikte çalışmayı arzu eden bir yaklaşım sergilediğini söylemek mümkün. Mogherini’nin şu sözleri yapıcı bir yaklaşım sergilediğinin deliliydi: *“Birçok meslektaşımız daha çok kırmızı çizgilere odaklanıyor; bense ortak olarak sahip olduklarımızı odaklanmayı tercih ediyorum. Bugünkü diyalogun bir açıdan faydalı olduğunu düşünüyorum: üzerinde birlikte çalışabileceğimiz ortak öncelikler belirledik ve bu hafife alınmamalı.”*

Türkiye-AB Karma İstişare Toplantısı

Üçüncü ve son olarak 18-19 Temmuz tarihlerinde Brüksel’de yapılan 36. Karma İstişare Komitesi (KİK) toplantısına değinelim. Bu toplantı da son derecede önemliydi. Çünkü siyasetçilerin ve hükümet temsilcilerinin dışında, sivil toplumu oluşturan temel aktörlerin, ekonomik ve sosyal ortakların bir araya geldiği bir platformdu. Son günlerde Türk ve AB yetkililerinin bir araya geldiği birçok diğer toplantıda olduğu gibi, bu toplantıda da 15 Temmuz sonrası hassasiyetler, demokrasi, hak ve özgürlükler ve hukukun üstünlüğüne dair eleştiri ve hatırlatmalar ile AB ve Türkiye ilişkilerinin geleceği konuları gündemi meşgul etti.

Toplantı, AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik’in katılım ve açış konuşmasıyla başladı. Ardından Türkiye’nin AB Nezdindeki Daimi Temsilcisi Büyükelçi Faruk Kaymakçı, KİK Eş Başkanı TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu ve diğer Eş Başkan Annie van Wezel açış konuşmalarını gerçekleştirdiler. Toplantıyı yöneten Hollandalı Eş Başkan van Wezel’in 15 Temmuz şehitleri için 1 dakikalık saygı duruşu çağrısında bulunması Türkiye tarafınca son derecede memnuniyetle karşılandı.

KİK Türkiye kanadında TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu’nun yanında, TOBB ile birlikte KİK üyeleri olan Türk-İş, TESK, Memur-Sen, Hak-İş, TZOB, TİSK ve Türkiye Kamu-Sen Başkanları da toplantıya katıldı. İki gün boyunca Türkiye ve AB ilişkileri, ekonominin gidişatı, vize serbestliği ve mülteci işbirliği ve Gümrük Birliği’nin güncellenmesi gibi güncel konularda sunumlar yapıldı ve karşılıklı görüş alışverişinde bulunuldu.

KİK toplantısına katılan İKV Başkanı Ayhan Zeytinoğlu, Türkiye ve AB arasındaki Gümrük Birliği’nin güncellenmesi konusunda bir sunum gerçekleştirdi. Sunumda, Türkiye ve AB arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri rakamlarla ortaya koyan Zeytinoğlu, Gümrük Birliği’nin güncellenme sürecinden beklentileri ve güncellenmenin olası etkilerini açıkladı.

KİK toplantısı sonunda Türkiye ve AB tarafının üzerinde uzlaştığı bir ortak bildiri açıklandı. İki taraf son ana kadar bildiri üzerinde çalıştılar ve iki tarafça da kabul edilebilir bir bildiri ortaya koydular. Türkiye ve AB ilişkilerinin içinden geçtiği bu zor dönemde ortak bir bildiri çıkarabilmek önemli bir başarıydı. Sivil toplumun işçi, işveren ve diğer kesimlerinden temsilcileri bir araya getiren KİK, Türkiye ve AB ilişkilerinin geleceğine dair umutları da tazelemiş oldu. Almanya ya da diğer Üye Devletlerle yaşanan krizler, AB ile aramızda esen soğuk rüzgârlar ve AB karşıtı söylemleri geride bırakarak, AB rotasına geri dönmek için gereken enerji ve istek, sivil toplumda mevcut. ■

AP Türkiye Raporu ve Ötesi: İlişkilerde İlkeli Pragmatizmin Geleceği

Ahmet CERAN
İKV Uzmanı

6 Temmuz 2017 tarihinde Türkiye-AB ilişkilerinin son dönemindeki en olumsuz gelişmelerden biri yaşandı; AP büyük bir çoğunlukla, 64'e karşı 477 oyla, üyelik müzakerelerinin askıya alınmasını tavsiye eden 2016 Türkiye Raporu'nu kabul etti.

Raporun kabulünün akabinde Türk yetkili makamlarından yanıt gecikmedi; AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik, raporun kendileri açısından yok hükmünde olduğunu ve AP'ye iade edileceğini ifade etti. AB Bakanı Çelik'in açıklamalarını benzer tonda sert demeçler takip etti. Karar verici ve siyasi temsilci olarak, böylesi sert tonda bir AP Raporu'na karşı ilk etapta yok sayan söylemi tercih etmek; uluslararası ilişkiler, diplomasi ve uluslararası hukukun karşılıklı ilkesi çerçevesinde kabul edilebilir ve makuldür. Ancak kamu kurumlarındaki ilgili politika üreticilerinin, alternatif politika ve görüş ortaya koymakla

yükümlü sivil toplum temsilcilerinin ve AB ülkeleri ile doğrudan yoğun iş ilişkisi içerisindeki özel sektör mensuplarının raporunu yok sayma lüksü bulunmuyor. Tam tersine, 28 AB ülkesinin vatandaşlarını temsil eden AP'nin yayımladığı bu raporun detaylarını irdelemekte, taraflar arası ilişkilerin her boyutta sağlıklı sürdürülebilmesi açısından, büyük fayda var. Özellikle AP Raporu'nun, Türk yetkililerle AB kurum temsilcilerinin karşılıklı diyalog ve işbirliği deneyimlerinin arttığı ve ilişkilerin normalleşmeye başladığı bir dönemde kabul edilmiş olması, bu kararın ötesinde ilişkilerin geleceğini masaya yatırma gerekliliği doğuruyor.



AP Raporu'nun geniş bir fotoğrafını çekmeden önce net bir şekilde belirtilmelidir ki; AP'nin verdiği tavsiye niteliğindeki karar, kesinlikle Türkiye'nin AB üyelik müzakerelerinin askıya alındığı anlamına gelmiyor. Bu rapor, bir bakıma AP'nin Konsey ve Komisyona ilettiği tavsiyelerdir ve müzakerelerin askıya alınması gibi ulusal egemenliğe ilişkin bir karar, AB hukukunun şu anki yapısında sadece 28 AB üyesi ülkenin devlet ve hükümet başkanları tarafından nitelikli çoğunlukla alınabilir. Güncel konjunktürde de Avusturya dışında böyle gerçek dışı bir gelişmeyi destekleyen herhangi bir AB üye ülkesi bulunmuyor. Diğer yandan ise

AB'nin üç temel kurumundan biri olan AP'yi tamamen yok saymak doğru bir yaklaşım gibi görünmüyor. Nihayetinde AB karar mekanizmasında Türkiye'yi de doğrudan etkileyen pek çok konuda AP'nin onayı gerekiyor. Örneğin, Türk vatandaşlarının vizesiz Avrupa hayalinin gerçekleşebilmesi için, vize serbestliği kararının verilebilmesinde AP'nin onayı, Konseyin de nitelikli çoğunluklu oyu. Dolayısıyla Türkiye-AB ilişkilerinde "yakan top" mahiyetine bürünen son Türkiye Raporu'nun satır aralarını doğru okumak, sadece raporun içeriğini anlamak için değil, AP'nin yaklaşımının nasıl değiştirilebileceğine ve daha geniş perspektifte

AB vatandaşlarının nasıl etki altına alınabileceğine ilişkin de değerli ipuçları sunabilir.

AP Türkiye Raporu'nun Satır Araları

6 Temmuz tarihinde yayımlanan AP Türkiye Raporu'nun içeriğinde yer alan eleştiri ve değerlendirmelere bakıldığında aslında çok da yeni bir söylemle karşı karşıya olunmadığını; hatta bazı paragrafların, geçtiğimiz yıl kabul edilen 2015 Türkiye Raporu ile aynı olduğunu belirtmek gerekir. Aslında son yıllarda AB kurumları tarafından Türkiye'ye ilişkin yayımlanan değerlendirme ve ilerleme raporlarının büyük bölümünde benzer, yapıcı olmayan dil öne çıkıyor. Burada belki vize serbestliği diyalogunun işleyişine dair yayımlanan yıllık değerlendirmeleri ayrı tutmak gerekir. Türkiye ile AB kurumlarının o dönemki işbirlikleri, kazanılan reform ivmesi ve konjunktürün etkisiyle vize serbestliği raporlarında daha yalın, iyimser ve yapıcı bir dil kullanıldığı göze çarpıyor. Bütün sıradanlığına rağmen Türkiye Raporu'nun AP Genel Kurulu'nda kabul edildiği saniye bütün ana akım medya kuruluşlarının internet sitelerine "son dakika" haberi olarak düşmesinin asıl sebebi, AP'nin çok büyük bir çoğunluk oyuyla, üyelik müzakerelerini askıya almayı tavsiye etmesiydi.

İlgili raporda, müzakereleri askıya alma vurgusu iki ayrı çerçevede yapılıyor. İlk olarak, AP'nin Kasım 2016'da aldığı aynı nitelikteki müzakereleri durdurma kararı hatırlatılıyor. İkinci olarak ise Anayasa reform paketinin değiştirilmeden uygulanması halinde müzakerelerin gecikmeden askıya alınması çağrısı yapılıyor. Bu ikinci durum yeni bir yaklaşım olarak karşımıza çıkıyor. Malta'da gerçekleşen son AB Dışişleri Bakanları Gayriresmî Toplantısı'nda (*Gymnich*) Üye Devlet ve Komisyon yetkilileri, Anayasa referandumu sonuçlarını onaylayan bir tutum sergilerken AP üyeleri, Venedik Komisyonunun tavsiye ve eleştirilerini ►►



Raporda, Türkiye-AB ilişkilerinin derinleştirilmesi çağrısında bulunuluyor; küresel terörle mücadele ve mülteci krizinin yönetimindeki işbirliklerinin önemi hatırlatılıyor.

dikkate alan bazı değişikliklere gidilmesi çağrısında bulunuyor.

AP Raporu'nun içeriğindeki eleştirilerin çok büyük bir bölümü iki noktaya odaklanıyor; hukukun üstünlüğü ve insan haklarının korunması. Rapor, bu iki alanda gerileme yaşandığını belirterek başlıyor ve eleştirilerin tonu, olağanüstü hal uygulamalarına ilişkin yorumlarda giderek artıyor. Özellikle de olağanüstü hal kapsamındaki tutukluların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 5'inci ve 6'ncı maddeleriyle çelişebilecek şartlar altında tutulmasına yöneltilen eleştirilere geniş yer veriliyor. Bağlantılı olarak, raporda eleştiri oklarının yöneltildiği bir diğer kritik mesele de ifade ve basın özgürlüğü. AP, basın özgürlüğü eleştirisini ortaya koyarken Sınır Tanımayan Gaze-

teciler Örgütü'nün güncel Basın Özgürlüğü Endeksi'ni paylaşıyor: Türkiye, 180 ülke arasında basın özgürlüğü konusunda 155'inci sırada.

Bütün bu eleştirilerden hareketle, AP üyeleri Türk yetkili makamları olağanüstü hal uygulamasını kaldırmaya ve Olağanüstü Hal İnceleme Komisyonunu etkin hale getirmeye çağırıyor. Bilindiği üzere, ilgili Komisyonun kurulması yönündeki çağrılar son dönemde Avrupa Konseyi tarafından da dile getirilmişti; karşılığında ise Türk hükümet yetkilileri yakın dönemde Komisyonun uygulamaya geçeceği taahhüdünde bulunmuştu. Bu noktada bağımsız düzenleyici kurumların demokrasinin ve iyi yönetişimin temelini oluşturduğu, dolayısıyla mağduriyetleri gidermeyi amaçlayan bu yapının da en



etkin ve bağımsız şekilde çalışması gerektiği dikkate alınmalı.

Olağanüstü Hal uygulamalarından bağımsız olarak, Komisyonun düzenli ilerleme raporlarında öne çıkan bazı eleştiriler, AP Raporu'nun özellikle yargı erkine ilişkin kısımlarında da (HSYK'nın ve sulh ceza mahkemelerinin yapısı hakkında) görülüyor. Öte yandan son yıllarda Türkiye'nin gerçekleştirdiği yapısal reformlar sonucu AB kurumlarının eleştiri radarının dışında kalmaya başlayan iki konunun son dönemde AB tarafından buzdolabından çıkarıldığını belirtmek, toplumsal özeleştirme açısından önemli. AP Raporu'nda da bu konulara dair, yani LGBTİ bireylerin hakları ve AIHS'nin 3'üncü maddesine ilişkin ihlallere dair endişeler yer buluyor.

Hak temelli eleştirilerin yanı sıra, AP Türkiye Raporu'nda, Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği açısından hayati nitelikte birtakım siyasi ve ekonomik meselelere dair de ipuçları görmek mümkün. En azından bu konularda AP'nin tutumu hakkında bilgi sahibi olmak önemli. İlk olarak, Türk vatandaşlarına vizesiz Avrupa'nın kapılarını açacak vize serbestliği diyalogu değerlendirmeleri raporda dikkat çekiyor. Daha önce de belirtildiği üzere, vize serbestliğinin gerçekleşmesi için AP'nin onayı bir ön koşul. Dolayısıyla raporda yer alan, "bütün kriterler karşılandığı takdirde vize serbestliğinin mümkün olacağı" vurgusunu olumlu okumak mümkün. Rapor ayrıca Türkiye-AB ilişkilerinde ikinci güncel kritik mesele olan Gümrük Birliği'nin güncellenmesi

konusunda AP'nin nasıl bir yaklaşım benimsediğini anlamak açısından da rehber niteliğinde. AP, konunun uzmanlarının öngörülerini boşa çıkarmıyor ve güncellenecek Gümrük Birliği'ne, insan hakları ve temel özgürlükleri koşulluluğun temeli haline getirecek maddeler dâhil edilmesi çağrısında bulunuyor.

Raporda özellikle dikkat çeken son konu ise dış politika. AP tarafından bu alanda ortaya koyulan değerlendirmeler; taraflar arası bütün restleşmeler; dönem dönem tercih edilen "ambargo ve idam retorik" ve diğer tüm gelgitlere rağmen güçlü ilişkilerin neden varlığını koruduğunu özetler nitelikte. Raporda, Türkiye-AB ilişkilerinin derinleştirilmesi çağrısında bulunuluyor; küresel terörle mücadele ve mülteci krizinin yönetimindeki işbirliklerinin önemi hatırlatılıyor. Ayrıca taraflar arası güçlü işbirliğinin "iki tarafın da istikrar ve refahına yatırım niteliğinde" olduğu vurgulanıyor. Somut olarak ise Dışişleri Bakanı'nın AB Dış İlişkileri Konseyine davet edilmesi çağrısında bulunuluyor. İşbirliğinin dış politikada sonuç verebileceği öncelikli alan ise Kıbrıs meselesi. Raporda tek konuya ayrılmış en uzun bölüm olarak, BM önderliğinde girilen Cenevre süreci ve Kıbrıs meselesinin sonuca bağlanmasına yönelik tavsiyeler ve temenniler göze çarpıyor.

Çatışmacı Retorikten Pragmatik İşbirliği İklimine

Raporun, sert ve yer yer gerçek dışı söyleme dönüşen dili, tavsiyelerin dikkate alınırılığını şüphesiz ki zedeliyor. Bununla birlikte, hem vatandaşlar hem siyasetçiler düzeyinde Türk toplumunda, AB kurumlarından 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında beklenen destekleyici tutumun hâlâ görülmediği kanısı ve "kırgınlığı" hâkim. Yani taraflar arasında karşılıklı iletişim ve anlayış sorunu olduğu muhakkak. Oysaki Türkiye, AB'nin de ötesinde Avrupa sistemini oluşturan bütün kurumların başat bir aktörü olmaya devam ediyor. Bu çerçevede birtakım ►►



AP'nin tavsiye kararı gibi sarsıcı gelişmelerin, tarafların ilkeli pragmatizme dayalı yapıcı işbirliğine zarar vermemesini sağlamak, Türkiye-AB ilişkilerinin olumlu gelişimini ülkü edinmiş bütün paydaşların temel sorumluluğu.

olağanüstü hal uygulamalarına, AP Raporu'ndakilere çok benzer bazı eleştirilerin Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Venedik Komisyonu, AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu ve Avrupa Komisyonu tarafından da yönetildiğinin altını çizmekte fayda var. Önümüzdeki dönemde bu eleştirilerin dikkate alınması, Türkiye'de demokratik sistemin ve insan hakları rejiminin geleceğinin ötesinde; Türkiye'nin doğrudan uluslararası yatırım çeken ve iş yapma ortamı gelişmiş bir G20 ülkesi olarak konumunu da doğrudan etkileyecektir. Bu noktada Avrupa Komisyonunun, 2016 İlerleme Raporu'ndaki, Türkiye'de iş yapma ortamına ilişkin performansında gerileme olduğu yorumunu da not etmek gerekiyor.

Türkiye-AB ilişkilerinde olumlu ivme yakalanabilmesi için iletişim sorununun giderilmesi ve karşılıklı sert söylemlerin geride bırakılması, İKV tarafından 2016 yılının ikinci yarısından bu yana düzenlenen çok sayıda ulusal/uluslararası düzeyde beyin fırtınası toplantısında en öne çıkan temennilerden biriydi. AP 2016 Türkiye Raporu, tam da böyle bir atmosferin tesis edilmeye başlandığı, liderler seviyesinde üst düzey temasların peşi sıra geldiği, uzun zaman sonra Türk hükümeti ile AB yetkililerinin aynı karede olumlu mesajlar verdiği ve birtakım ortak çıkarların ve yol haritalarının tekrar Brüksel'de ve Ankara'da müzakere masasına taşındığı bir dönemde yayımlandı. AP Raporu'nun kabul edildiği 6 Temmuz günü, Komisyonun Komşuluk Politikası ve Genişleme

Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn ve Ulaştırma Sorumlu Üyesi Violeta Bulc, Ankara'da Başbakan Binali Yıldırım, AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik, Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, Sağlık Bakanı Recep Akdağ, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan ile ikili ve heyetler arası görüşmeler gerçekleştirmiş; görüşmelerde teknik konularda işbirliğinin önemi bir kere daha vurgulanmıştı. 6 Temmuz tarihli Ankara temasları, tam da Türkiye ile AB arasında mültecilerle uzlaşısının tesis edildiği, vize serbestliği diyalogunda çok büyük bir açılımın gerçekleştiği ve vize serbestliği diyalogunu şekillendiren kriterlerin art arda başarılı şekilde karşılandığı, Gümrük Birliği'nin modernizasyonuna yönelik derinlemesine çalışmaların başlatıldığı "ilkeli pragmatizm" döneminin devamı niteliğindeydi. Dolayısıyla AP'nin tavsiye kararı gibi sarsıcı gelişmelerin, tarafların ilkeli pragmatizme dayalı yapıcı işbirliğine zarar vermemesini sağlamak, Türkiye-AB ilişkilerinin olumlu gelişimini ülkü edinmiş bütün paydaşların temel sorumluluğu.

Önümüzdeki dönemde Türkiye ile AB arasında teknik düzeyde derinleştirilmiş ve pragmatik işbirliklerini özellikle ekonomi, enerji, terörle mücadele ve dış politika gibi alanlarda göreceğimizi; Komisyon Üyesi Hahn'ın AB Bakanı Çelik'le görüşmesinin ardından gerçekleştirilen basın açıklamasının satır aralarından çıkarmak mümkün. Komisyon üyelerinin Ankara temaslarının ve AP Raporu gerginliğinin hemen sonrasında, 11 Temmuz tarihinde, Malatya kayısının AB coğrafi işareti olarak tescili ve Komisyonun Tarım ve Kırsal Kalkınmadan Sorumlu Üyesi Phil Hogan'ın Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik ile Malatya kayısı AB Coğrafi İşaret Tescil Belgesi takdim törenine katılımından basına yansıyan görüntüler, ilişkileri normalleştirecek pragmatik ve teknik işbirliklerine kusursuz bir örnekti. Bakan Faruk Çelik'in ifade ettiği üzere "Artık sadece Türkiye'de değil, Avrupa'da da incir

dediğiniz zaman Aydın, baklava dediğiniz zaman Gaziantep, kayısı dediğiniz zaman Malatya akla gelecek." Bu tür birlikte çalışma deneyimlerinin genişleyerek devam edeceğini öngörmek mümkün. 25 Temmuz tarihinde bakanlar ve Komisyon üyeleri düzeyinde Siyasi Diyalog Toplantısı; 2017 yılı bitmeden de en yüksek düzeyde temsilin gerçekleşeceği Türkiye-AB Zirvesi planlanıyor. Yani İKV'nin de her fırsatta temenni ettiği ve ön ayak olmaya çalıştığı yapıcı diyalog/teknik işbirliği sürecine girilmiş gibi duruyor. Bu sürecin kısa vadede iki çok kritik konuda doğrudan olumlu sonuçlar vermesi muhtemel: vize serbestliği diyalogu ve Gümrük Birliği'nin modernizasyonu. Ancak Batı cephesinde en hayati konuda yeni bir şey yok: katılım müzakereleri.

Türkiye-AB işbirliğindeki kazanımları ikiye ayırmak mümkün: fayda odaklı ve pragmatik kazanımlar ile hak temelli ve ilkeli dönüştürücü adımlar. AB'nin üçüncü ülkelerle gerçekleştirdiği işbirliği hamlelerinde genellikle pragmatizmin, hak temelli yaklaşımın çok ötesine geçtiğini görüyoruz. En güncel örnek olarak, AB-Japonya Ekonomik Ortaklık Anlaşması'na

bakıldığında, geleneksel olarak tarafların pek çok konuda farklı pozisyonlara sahip olduğu dikkat çekiyor. Ancak Türkiye-AB katılım müzakereleri saf pragmatizm ile yürütülebilecek bir süreç değil. Sonucunda AB üyeliği olan bu diyalogda mesafe alınabilmesi için temel hak ve özgürlükler, demokrasi ve hukukun üstünlüğü alanlarında tarafların aynı gemide aynı dümeni tutması gerekiyor. Bu ölçekte bir işbirliği sadece teknik düzeyde, pragmatik ve kısa vadeli işbirliği hamleleriyle yapısal olarak yürütülemez. Zaten bu, Türkiye ile AB'nin başından beri uyguladığı perspektife de uygun değil. Bakan Ömer Çelik bu durumu Komisyon Üyesi Hahn ile görüşmesinde şöyle ifade etti: "Katılım müzakerelerinin dışında herhangi bir teklif, Türkiye-AB arasındaki bütün anlaşmalara ve şimdiye kadar yürütülen ilişkinin doğasına aykırıdır." Güncel konjonktürde ilişkileri pragmatizmden ilkesel bir boyuta taşıyacak adım olarak ise 23'üncü ve 24'üncü fasılların açılması öne çıkıyor. Bu fasılların kurumsal ve planlı bir çerçevede, yakın AB denetimi altında ele alınması, AB'nin Türkiye üzerindeki dönüştürücü etkisini tekrardan hatırlatabilir. ■



Crans-Montana'daki Kıbrıs Konferansı Sonuçsuz Geride Kalırken...

Temmuz ayının ilk haftasında soluklar Kıbrıs'ta çözüm için uzun zaman sonra yeniden tutuldu. Kıbrıs'taki iki toplumun liderleri, üç garantör devlet olan Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık'ın dışişleri bakanları ve özel gözlemci statüsündeki AB'nin temsilcileri ile yarım asrı aşkın süredir uluslararası camianın gündeminde olan Kıbrıs me-

sesine adil, kalıcı ve kapsamlı bir çözüm arayışıyla Kıbrıs Konferansı'nda bir araya geldi. 28 Haziran 2017 itibarıyla İsviçre'nin Crans-Montana kasabasında toplanan Kıbrıs Konferansı'nda, iki paralel masa kuruldu ve bir tarafta garantörlerin de katılımıyla Kıbrıs meselesinin en hassas boyutu olan güvenlik ve garantiler konusunda iki toplumun birbirine zıt tehdit

Yeliz ŞAHİN
İKV Kıdemli Uzmanı

Kıbrıs'taki iki toplumun liderleri ve garantör ülkelerin dışişleri bakanları, yarım asrı aşkın süredir uluslararası camianın gündeminde bulunan Kıbrıs meselesinin çözümü için Crans-Montana'da bir araya geldi. Soluklar çözüm için tutulmuşken görüşmelerin sonuçsuz kalmasıyla tarihi bir fırsat kaçırıldı.



algılarına ve güvenlik gereksinimlerine yeterli düzeyde cevap veren bir formül bulunmaya çalışıldı. Eş zamanlı olarak, ikinci masada da Kıbrıs meselesinin yönetim ve güç paylaşımı, mülkiyet ve toprak düzenlemeleri gibi boyutlarında çözüme kavuşturulmayı bekleyen kilit konularda iki tarafın ortak bir paydada buluşmalarının yolları arandı. Güney Kıbrıs'ta gerçekleştirilecek Şubat 2018 başkanlık seçimlerinin yaklaşmasıyla Rum tarafının pozisyonunda görülen sertleşme ve Temmuz ayında adanın çevresinde Rum tarafının tek yanlı lisansı ile gerçekleştirilmesi gündemde olan sondaj çalışmalarının neden olabileceği potansiyel gerginlik de Kıbrıs'taki fırsat penceresinin kısa süre içerisinde kapanabileceğinin habercisiydi. Bu nedenle Kıbrıs Konferansı, pek çoklarına göre adada çözüm için bir karar anı olarak görülüyor ve çözüm için "son

şans" olarak nitelendiriliyordu. BM Genel Sekreteri António Guterres'in, görüşmelerin onuncu gününde taraflar arasında anlaşmanın sağlanamadığını duyurması ile yalnızca adadaki iki toplum için değil; Türkiye-AB ilişkileri, Türkiye-Yunanistan ilişkileri, AB-NATO ilişkileri, bölgesel işbirliği ve Doğu Akdeniz'in istikrarı açısından da önemli kazanımlar sağlayabilecek çözüm şansı bir kez daha kaçırıldı ve süreç belirsizliğe teslim oldu.

Cenevre'den Crans-Montana'ya

Crans-Montana'da toplanan beşli konferans, 49 yıllık toplumlararası müzakereler maratonunda Mayıs 2015'ten bu yana KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ile Rum lider Nikos Anastasiadis arasında sürdürülen görüşmelerde kaydedilen ilerleme sayesinde mümkün oldu. İki toplumun başında da Annan Planı'na destek veren ılımlı isimlerin bulunması ve uluslararası camianın verdiği destek, Kıbrıs meselesinin çözümü için elverişli koşulların oluştuğu izlenimini yaratmıştı. Doğu Akdeniz'de hidrokarbon kaynaklarının keşfi ve Rum tarafının mali sistemini çökerten 2012-13 finansal krizinin olası çözümün sağlayacağı ekonomik kazanımları daha da önemli hale getirmesi destekleyici faktörler olarak görülmektedir. Görüşmeler sürecinde, taraflar arasında Kıbrıs meselesinin temel bileşenlerinden yönetim ve güç paylaşımı, AB konuları, ekonomi ve mülkiyet konularında kayda değer yakınlaşmalar sağlanması da iyimserliği artırmıştı. 12 Ocak 2017 tarihinde Kıbrıslı iki toplum liderinin, garantör devletlerin temsilcileriyle güvenlik ve garantiler konusunu görüşmek üzere aynı masa etrafında toplanması ve toprak düzenlemelerini BM'nin değil, kendi sundukları haritalar üzerinden görüşme denemeleri de Kıbrıs müzakere tarihindeki önemli ilkler olarak tarihe geçmişti. Tüm bunlara rağmen taraflar arasında kritik konulardaki görüş ayrılıklarını gidermek mümkün olmadı.

Şubat 2017'de, Rum tarafı Temsilciler Meclisinin 1950 tarihli Enosis (Yunanistan ile birleşerek Kıbrıs'ı Helen adası

haline getirme) plebisitinin okullarda anılması yönündeki kararı, müzakerelerin kesintiye uğramasına yol açmakla kalmayıp taraflar arasındaki güven uçurumunu artırdı. Nisan ayında müzakereler yeniden başlasa da ayrılık noktalarının giderilmesi yönünde anlamlı ilerleme sağlanamadı. Türk tarafının tüm konuların birbiriyle bağlantılı şekilde ele alınması yönündeki önerisi ve garantör ülkelerin katılımıyla sonuç odaklı ikinci bir Cenevre Konferansı'nın toplanabilmesi yönündeki çabaları, başkanlık seçiminin etkisine giren Rum tarafının görüşmelerin modalitelerine ilişkin sunduğu ön koşullar nedeniyle sonuçsuz kaldı. BM Genel Sekreteri Kıbrıs Özel Danışmanı Eide'nin yürüttüğü mekik diplomasisinin başarısız olması üzerine BM Genel Sekreteri António Guterres, Haziran ayında bizzat devreye girerek Cenevre Konferansı'nın devamı niteliğinde ikinci bir beşli konferansın ön koşulsuz olarak toplanmasını sağladı.

Crans-Montana'da Neler Konuşuldu?

28 Haziran'da başlayan Crans-Montana görüşmelerinde hedeflenen, önümüzdeki aylarda Yeşil Hat'ın iki tarafında eş zamanlı referandumlara sunulabilecek kapsamlı çözümün temel parametreleri üzerinde uzlaşma sağlanmasıydı. Bu doğrultuda Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık'ın dışişleri bakanlarının ve özel gözlemci statüsündeki AB'den üst düzey yetkililerin katıldıkları görüşmelerin, anlaşmaya varılması perspektifinin doğması halinde başbakanlar düzeyine çıkarılması öngörülmüştü. 30 Haziran'da Crans-Montana'daki görüşmelere bizzat dâhil olan BM Genel Sekreteri Guterres, tarafların kapsamlı çözümün temel unsurlarını oluşturabilecek bir paket yaklaşımı konusunda uzlaşmaya vardıklarını açıklamış, 3 Temmuz itibarıyla ise taraflar Guterres'in çizdiği çerçeve kapsamında görüşmelere başlamışlardı.

Crans-Montana'da iki ayrı masada yürütülen paralel müzakerelerde garantörlerin de yer aldığı birinci masanın gündeminde, adadaki iki toplumun birbirine





AB, 2004 yılında çözüme ve AB üyeliğine "evet" oyu vermesine rağmen 13 yıldır haksız yere diğer toplumun "hayır"ı nedeniyle AB üyeliğinin kazanımlarından mahrum bırakılan Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkisini gözden geçirmeli ve veto engeline takılmayacak angajman yolları bulmalı.

zıt tehdit algılarının nasıl ele alınması gerektiği ve 1960 tarihli Garanti ve İttifak Antlaşmaları'nın akıbetinin ne olacağı vardı. Bilindiği üzere, Kıbrıs Türk halkı gerek 1963-74 döneminin acı deneyimlerinin etkisiyle gerekse güneyde kendilerine ve araçlarına yönelik saldırıların kovuşturulmaması ve cezasız kalması nedeniyle çözüm sonrası oluşacak federal devlette güvencesini Türkiye'nin etkin ve fiili garantisinin sürmesinde görüyor. Türkiye'nin 1974'teki müdahalesini -sebeplerini görmezden gelerek- Kıbrıs meselesinin kaynağı kabul eden Rum tarafı ise garantör devletlere kolektif -bunun mümkün olmadığı durumlarda da bireysel- müdahale ve asker bulundurma hakkı veren garantiler sisteminin tasfiye edilmesini ve adadaki Türk askerinin tamamıyla çekilmesi savında diretiyor. Ankara'nın asker sayısının kademeli şekilde azaltılmasına yönelik sağladığı açılıma rağmen Rum ta-

rafının "sıfır asker, sıfır garanti" söyleminden geri adım atmaması Crans-Montana görüşmelerine damgasını vurdu.

İkinci masada görüşülen konular arasında ise Türk tarafının siyasi eşitliğinin vazgeçilmez unsuru olarak gördüğü dönüşümlü başkanlık, kimlerin mülklerini geri alabileceğinin belirlenmesine ilişkin "duygusal bağ" kriterinin tanımı, hangi bölgelerin toprak düzenlemelerine tabi olacağı ile Türk ve Yunan vatandaşlarına eşdeğer muamele konularında da ayrılıklar öne çıktı. Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk tarafının çabaları ve gösterdikleri siyasi irade ne yazık ki Rum tarafında karşılık bulmadı. Rum tarafının bahsi geçen konularda bilinen pozisyonunu tekrar etmekten öteye gitmemesi, makul bir anlaşma zemini oluşmasına engel oldu ve Kıbrıs'ta çözüm için en büyük fırsat kaçırıldı. Bunun nedenleri arasında Şubat 2018 başkanlık seçimine altı ay kala ikinci



dönem seçilmek isteyen Anastasiadis'in bir sonraki seçimde GKRY'nin başkanlığına mı yoksa Birleşik Federal Kıbrıs'ın dönüşümlü başkanlığına mı aday olacağı konusunda yaşadığı ikilem gösteriliyor.

Sırada Ne Var?

Rum tarafı, görüşmelerin çökmesinin sorumluluğunu Türkiye'ye yıkmaya çalışırken, Türkiye ve KKTC'nin yanı sıra AB'den bazı diplomatik kaynaklar da başarısızlığın sorumluluğunun Rum liderliğinde olduğunu dile getiriyor. Önümüzdeki günlerde BM Genel Sekreteri Guterres'in BM Güvenlik Konseyi'ne iyi niyet misyonu hakkında sunacağı rapor merakla bekleniyor. KKTC ve Türkiye'nin Guterres'ten temel beklentileri, raporda Crans-Montana'daki görüşmelerin neden başarısız olduğuna dair objektif değerlendirmelere yer vermesi. BM Genel Sekreteri'nin bu konuda diplomatik

davranmayı tercih etmesi ve sorumluluğu paylaşma yoluna gitmesi ise tarafsızlığı hakkında soru işaretlerine yol açabilir.

Sürecin başarısız olması, tarafları birbirine daha da yabancılaştırma ve iki toplum arasındaki güven uçurumunu artırma riskini taşıyor. Gelinek noktada görüşmelere yeniden başlanmasının ve bulunulan noktaya yeniden gelinmesinin zor olacağını ve zaman alacağını öngörmek güç değil. Hatırlanacak olursa adada kapsamlı çözüme bundan önce en fazla yaklaşıldığı an olan Annan Planı referandumu sürecinde, kapsamlı çözüm planının Kıbrıs Rum toplumunun dörtte üçü tarafından reddinin -ve bundan sayılı gün sonra da adanın tamamını temsilen AB üyesi olmasının yarattığı travmanın- ardından görüşmelere yeniden başlanabilmesi için uygun koşulların sağlanması dört yıl almıştı. KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı, Rum lider Anastasiadis ile yürüttükleri görüşmelerin en azından yerleşik BM parametreleri doğrultusunda; yani siyasi eşitliğe dayalı iki toplumlu, iki kesimli bir federasyon çatısı altında yeniden birleşme yolunda, mensubu oldukları neslin son çözüm denemesi olabileceği uyarısında bulunmuştu. Zamanın adada birlikte yaşama deneyimine sahip nesillerin aleyhine işlediği düşünüldüğünde önümüzdeki süreçte bu deneyimden yoksun genç nesillerin ayrılık temelli formülleri gündeme almaları ihtimali güçleniyor.

Öte yandan 1964'ten bu yana iyi niyet misyonu ve barış gücü (UNFICYP) aracılığıyla ada ile angaje olan BM'nin bu rolü ne zamana kadar sürdürebileceği bilinmiyor. Bugüne kadar 7 Genel Sekreter ve 25 özel danışman iki toplum için de kabul edilebilir, kalıcı ve adil çözüme varma arayışlarında kolaylaştırıcı rol oynamaya çalıştı. BM'nin, acil ilgisini gerektiren sıcak çatışmaların her geçen gün arttığı göz önünde bulundurulduğunda, "soğuk barışın" (cold peace) hâkim olduğu bir dondurulmuş ihtilafa ne zamana kadar kaynak ayırmaya devam edeceği de uluslararası camia tarafından sorgulanıyor. Öte yandan Trump liderliğindeki Beyaz Saray yönetiminin UNFICYP'e katkısını

azaltabileceğinin sinyallerini vermesi belirsizliği artırıyor.

Karar anı olarak görülen Crans-Montana Zirvesi'nin sonuçsuz kalmasının ve müzakerelerin çıkmaza girmesinin ardından BM parametrelerini sorgulayan söylemler de gündeme taşındı. Siyasi eşitliğe dayalı iki kesimli, iki toplumlu federal çözüm, 1977 Denктаş-Makarios ve 1979 Denктаş-Kiprianu Doruk Anlaşmaları ile her iki tarafça kabul edilerek BM parametreleri haline gelmişti. Her ne kadar taraflar farklı formülleri -Türk tarafı iki devletli bir çözümü, Rum tarafı ise üniter devlete dayalı çözümü- daha tercih edilebilir bulsalar da iki toplumlu, iki kesimli federal çözüm, iki taraf için de en iyi ikinci seçenek olarak görülüyor. Mevcut parametrelerin yerine yenilerinin getirilmesinin iki tarafın da onayını gerektireceğinin, bunun ise zor olacağını göz ardı edilmemesi gerekiyor.

A planının sonuçsuz kaldığı mevcut ortamda alternatif planlar konuşulurken AB'ye de önemli görevler düşüyor. AB, 2004 yılında çözüme ve AB üyeliğine "evet" oyu vermesine rağmen 13 yıldır haksız yere diğer toplumun "hayır"ı nedeniyle AB üyeliğinin kazanımlarından mahrum bırakılan Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkisini gözden geçirmeli ve veto engeline takılmayacak angajman yolları bulmalı. Kıbrıslı Türklerin AB ülkeleri ile doğrudan ticaret yapabilmemesinin önünün açılması yapılacakların başında geliyor. Rum tarafının engellemeleri nedeniyle çıkmaza giren Doğrudan Ticaret Tüzüğü'nün veto engeline takılmayacak şekilde yeniden gündeme alınması gerekli bir adım. Türkiye'nin katılım müzakereleri sürecinde 35 fasıldan 14'ünün açılmasının ve tamamının geçici olarak dahi kapatılmasının Kıbrıs meselesiyle bağlantılı olarak AB Konseyi kararı ve GKRY tarafından engellendiği ve bu durumun yalnızca Türkiye'yi değil, AB'nin enerji ve güvenlik gibi hayati çıkarlarını da olumsuz etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, AB'nin bu konudaki pozisyonunu da revize etmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor. ■



ilge KIVILCIM
İKV Kıdemli Uzmanı

Estonya AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Devraldı

1 Temmuz 2017 tarihinde AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı ilk kez üstlenen Estonya'nın; 19 Haziran'da başlayan Brexit müzakereleri, AB'de aşırı sağın yükselişi, beklenen Almanya seçimleri ve Birlik içindeki yapısal reformlar nedeniyle gündemi yoğun. Estonya, Türkiye'nin AB üyeliğine verdiği desteği ise tekrarlıyor.



Birliğin iç güvenliği, iklim değişikliği, açık ekonomi, terörizm ve siber tehditle mücadele gibi konular yer alıyor.

Önümüzdeki Üç Başkanlık: Estonya, Bulgaristan ve Avusturya

1,3 milyon nüfusu ile AB'nin nüfus bakımından en küçük ülkelerinden biri olan ve resmi adıyla Estonya Cumhuriyeti, 1 Temmuz 2017 tarihinde AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Malta'dan devraldı. Brexit ile beraber Birleşik Krallık'ın 1 Temmuz-31 Aralık 2017 tarihleri arasında yürüteceği dönem başkanlığı listeden çıkarılmış, söz konusu tarihlerde dönem başkanlığının Estonya'ya geçmesi karara bağlanmıştı.

1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi, 1 Ocak 2011 tarihinde Avro Alanı'nın 17'nci ülkesi olan ve 21 Aralık 2007 tarihinden itibaren Schengen Alanı'na dâhil olan Estonya'nın bu görevi üstlenmesiyle beraber yeni bir üçlü başkanlık dönemine (Trio) de geçilmiş oldu. Estonya'nın altı aylık dönem başkanlığı ile başlayan yeni Trio dönemi sırasıyla Bulgaristan ve Avusturya ile devam edecek.

Estonya'nın AB Konseyi Dönem Başkanlığı Öncelikleri

Estonya'nın Dönem Başkanlığı'nın sloganı ise "Denge Yoluyla Birlik" (Unity Through Balance). Bu hususta, günümüzün küresel sorunlarının çözümünde Birlik içinde var olan ortak değerler etrafında bir araya gelmenin ve bu değerleri korumanın altı çiziliyor. Bu ortak değerleriyle mal ve hizmet ticareti, sermaye ve emek hareketlerinin serbest olduğu açık bir ekonomi ve toplum yapısının temin

Üyelik tarihi olan 2004 yılından itibaren kişi başına GSYH'si yüzde 30 artan Estonya (*the Economists*¹), 19 Haziran'da Brexit müzakerelerinin resmi olarak başlamasının ardından önemli bir rol üstleniyor. Estonya'nın benimseyeceği önceliklerinin, ülkenin "AB politikası" olarak açıklanan ve 2015-2019 dönemini kapsayan çalışma planı çerçevesinde hazırlandığı açıklanıyor. Buna göre Estonya'nın öncelikleri;

- Açık ve yenilikçi Avrupa ekonomisi,
- Güvenli ve istikrarlı bir Avrupa,

- Dijital bir Avrupa ve verilerin serbest dolaşımı,
- Kapsayıcı ve sürdürülebilir bir Avrupa yaratmak olarak belirlendi.

Estonya'nın programında genel hatlarıyla Dijital Tek Pazar, AB-NATO ilişkileri,

Tablo 1: Üçlü Başkanlık Dönemi

Estonya	Bulgaristan	Avusturya
		
1 Temmuz - 31 Aralık 2017	1 Ocak - 30 Haziran 2018	1 Temmuz - 31 Aralık 2018



Estonya Hükümeti'nin 2015-2019 AB Politikasına ilişkin belge ve buna paralel hazırlanan AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nın öncelikleri incelendiğinde, özellikle Tek Pazar, Dijital Pazar, Enerji Birliği ve Doğu Ortaklığı konularına ağırlık verilmesi bekleniyor.

edilmesinin yanı sıra güvenli ve istikrarlı bir Birlik'in sürdürülebilir kılınmasına katkı sağlanması amaçlanıyor. Güvenlik ve savunma politikalarında daha fazla işbirliği, Dijital Tek Pazar, Enerji Birliği, Döngüsel Ekonomi gibi özel sektörün ve tüketicilerin tercihleri ile İç Pazar'ın işleyişini kökten değiştiren stratejik planlara yönelik çalışmalar öncelikler arasında gösteriliyor. Estonya'nın birden fazla resmi logosu olduğunu da belirtelim.

Açık ve Yenilikçi Bir Avrupa Ekonomisi

Estonya'nın AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nın önceliklerinin başında bilgiye dayalı büyümeyi ve rekabeti destekleyen yeni iş imkânlarının yaratılması yer alıyor. Bu noktada Birliğin temel işleyişini

sağlayan dört özgürlüğün korunmasına önem verilecek. Ayrıca ticaret konularındaki müzakerelerin ilerletilmesi, AB genelinde iş yapma potansiyelinin artırılması, hizmet sunumunun sağlanması, bankacılık sektöründe istikrarın sağlanması, Enerji Birliği kapsamında tüm tüketicilerin güçlendirilmesi, elektrik iç pazarının oluşturulması ve vergi kaçırmanın önlenmesi ile daha adil ve rekabetçi bir pazar yapısının sağlanması hedefleniyor.

Güvenli ve Emniyetli Bir Avrupa

Güvenli ve emniyetli bir Avrupa için; 500 milyon vatandaşın her türlü güvenliğinin sağlanması ile Birlik içinde refah, barış ve istikrarın temin edilmesine yönelik çalışmaların yapılması

planlanıyor. Bu hususta; organize suçlar ve terörizmle mücadele konularında işbirliğinin artırılması, ileri düzeydeki bilgi sistemlerinin kullanılmasıyla iç güvenliğin güçlendirilmesi ve AB'nin dış sınırlarının daha etkin korunması hedefleniyor. Mülteci krizinin çözümüne yönelik çalışmaların devamını sağlamak, Ortak Avrupa İltica Sistemi'nin (*Common European Asylum System*) reformunu tamamlamak, Doğu Ortaklığı ilişkilerini güçlendirmek, savunma harcamalarını artırmak ve bu noktada AB-NATO ortaklığı güçlendirmek en temel hedefler arasında gösteriliyor.

Dijital Bir Avrupa ve Verilerin Serbest Dolaşımı

Dönem Başkanlığının diğer öncelikleri arasında; tüketiciye, özel sektöre ve hükümetlere teknoloji alanındaki ilerlemelerden faydalanmaları için yapılacak çalışmalar geliyor. Tüm tüketicilerin, üreticilerin ve iş dünyasının yararlanacağı sınır-ötesi e-ticaret ve e-hizmetlerin geliştirilmesi, modern ve güvenli elektronik iletişim araçlarına erişimin sağlanması, yenilikçi hizmetlerin yaratılması ve kamu alanında sınır-ötesi dijital hizmetlerin günlük hayatta daha kolay kullanılabilir hale getirilmesi belirlenen hedefler arasında sunuluyor.

Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Bir Avrupa

Son olarak yüksek kalitede eğitimin ve iş imkânlarının sağlanmasının yanı sıra kalkınma politikası konusunda ülke becerilerinin artırılması için eşit koşulların ve fırsatların yaratılmasına ağırlık verilmesi bekleniyor. Sürdürülebilir bir Avrupa'nın teminatı için çevrenin korunması en temel konular arasında yer alıyor. AB genelinde işgücü hareketliliğinde ve kişilerin serbest dolaşımı alanında mevcut kuralların iyileştirilmesi amaçlanıyor. Bu noktada, sosyal içerme ve işgücü piyasasında eşit şartların sağlanması öncelikli çalışma alanlarını oluşturuyor.

2018 yılında Estonya Cumhuriyeti'nin 100'üncü yılı kutlanacak olup, kutlama

Tablo 2: NATO Savunma Harcamaları 2016

Sıralama	Ülke	(milyon ABD doları)
1.	ABD	664.058
2.	Birleşik Krallık	56.790
3.	Fransa	44.222
4.	Almanya	41.676
5.	İtalya	22.146
6.	Kanada	15.538
7.	Polonya	12.706
8.	Türkiye	12.097
23.	Estonya	503

Kaynak: 13 Mart 2017 tarihli NATO basın açıklaması²

arifesinde Dönem Başkanlığı boyunca iyi bir karne sunması ülke için oldukça önemli. Ülke programında binden fazla toplantı, 200'den fazla etkinlik planlanmış durumda.

Genel bir özetle, Estonya Hükümeti'nin 2015-2019 AB Politikasına ilişkin belge ve buna paralel hazırlanan AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nın öncelikleri incelendiğinde, özellikle Tek Pazar, Dijital Pazar, Enerji Birliği ve Doğu Ortaklığı konularına ağırlık verilmesi bekleniyor. Nitekim, Avrupa Komisyonunun Dijital Tek Pazardan Sorumlu Başkan Yardımcısı Andrus Ansip'in eski Estonya Başbakanı olduğunu hatırlatalım.

Ancak AB-NATO ilişkilerinde Estonya'nın bölgesel konumu da dikkat çekiyor. Uzun yıllar eski Sovyetler Birliği'ne bağlı olan ve 1991 yılında bağımsızlığına kavuşan Estonya'nın öncelikleri arasında AB-NATO ilişkileri ilk sıralarda. 8 Temmuz 2016'da Varşova'da AB Konseyi Başkanı Donald Tusk, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ve NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg tarafından imzalanan ortak deklarasyon, NATO ve AB arasında güvenlik ve savunma politikalarında işbirliğini artırıcı yeni bir döneme geçildiğini göstermişti. Ayrıca Rusya-NATO arasındaki ilişkilerde yaşanan gelişmelerde de Estonya'nın denge unsuru olabileceği düşünülüyor. NATO'nun Siber Mükemmeliyet Merkezi'ne ev sahipliği yapması nedeniyle Es-

tonya'nın programında siber saldırılar da önemli yer tutacaktır.

13 Mart 2017 tarihinde yayımlanan NATO'nun resmi verilerine göre, en fazla savunma harcaması yapan ülkeler sırasıyla ABD, Birleşik Krallık ve Fransa olarak açıklandı. Estonya ise 2016 yılında genel kural olan "yıllık milli gelirlerinin en az yüzde 2'sini savunma harcamalarına ayırma taahhüdünü" hayata geçirebilen ülkeler arasına girmiş bulunuyor. Estonya ile beraber en az yüzde 2 kriterini aşan diğer NATO üyeleri ABD, Birleşik Krallık, Polonya ve Yunanistan (Bkz. Tablo 2).

BM İklim Değişikliği Konferansı

Küresel ölçekte bir diğer önemli konu olan iklim değişikliği ile mücadele çalışmalarında AB'nin Paris Anlaşması'na olan bağlılığı resmi olarak haziran ayında yapılan AB Liderler Zirvesi'nde tekrarlandı. Bu teyit, ABD Başkanı Donald Trump'ın anlaşmadan çekilme kararı sonrasında uluslararası toplumun ve siyasi iradenin anlaşmaya sadık kalması için önemliydi. ABD'nin anlaşmadan çekildiği bir ortamda, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve bu yıl 6-7 Kasım'da Bonn'da gerçekleştirilecek Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi 23'üncü Taraflar Konferansı'nda AB'nin mesajının iletilmesi, Estonya için önemli bir beklentiye teşkil ediyor. 10 yılı aşan AB üyeliği sürecinde Estonya, AB'nin çevre koruma ve sürdürülebilir



Estonya, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen ülkelerden biri. Türkiye ve Estonya arasındaki ticaret hacmi küçük olsa da yapılan resmi ziyaretlerde her iki taraf ekonomik ve siyasi ilişkilerin artırılması gerektiğini savunuyor.

kalkınma hedeflerine paralel çalışmalar yürüten ülkelerden biri. Resmi verilere göre, 2005 yılına kıyasla 2015 yılında atık üretimi yüzde 34, sera gazı emisyonlarının yüzde 10 artmış durumda olduğunu da ekleyelim. Döngüsel ekonominin yanısı-

ra havacılık sektörünün emisyonlarının azaltılması çalışmaları dışında ulaştırma, atık, binalar ve ormanlar gibi AB Emisyon Ticaret Sistemi'ne dahil olmayan sektörlerle ilişkin ek tedbirler de yıl sonuna kadar masada yer alacak.

Estonya AB Konseyi Dönem Başkanlığı Sırasındaki Önemli Zirveler

6-7 Temmuz 2017	G20
15 Eylül 2017	Avro Grubu
9 Ekim 2017	Avro Grubu
18-20 Ekim 2017	AB Liderler Zirvesi
6 Kasım 2017	Avro Grubu
6-17 Kasım 2017	BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 23. Taraflar Konferansı
24 Kasım 2017	Doğu Ortaklığı Zirvesi
4 Aralık 2017	Avro Grubu
14-15 Aralık 2017	AB Liderler Zirvesi

Öte yandan Hollanda ve Fransa'daki seçimler AB'nin geleceğine ilişkin iyimser bir tablo çizdi. Estonya'nın, "birlik olma" sloganı ile bu iyimser tablonun sürdürülebilir kılınmasına yönelik çalışmalar yürütmesi de beklentiler arasında.

Türkiye'nin Müzakere Sürecine Etkisi

Estonya, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen ülkelerden biri. Türkiye ve Estonya arasındaki ticaret hacmi küçük olsa da yapılan resmi ziyaretlerde her iki taraf ekonomik ve siyasi ilişkilerin artırılması gerektiğini savunuyor. Estonya, her fırsatta özellikle Doğu Ortaklığı ve Birliğin genişleme politikasında daha fazla işbirliğinden yana tavır sergiliyor. Dolayısıyla altı aylık başkanlık döneminde, AB'nin Türkiye ile olan müzakere sürecinin canlandırılması beklentisi önem taşıyor.

Son dönemde AB'de aşırı sağın yükselişi ve AB'nin kendi politika alanlarında yapılan reform süreçleri ile beraber küresel sorunlar, ister istemez AB'nin kendi iç sorunlarına odaklanmasına sebep olabiliyor. Ancak mülteci anlaşması, vize serbestisi, Kıbrıs sorununa ilişkin gelişmeler, Gümrük Birliği ve diğer alanlarda daha fazla iş birliği içinde olunması ihtiyacı güncelliğini koruyor.

Avrupa Komisyonunun Komşuluk Po-



litikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn 28 Haziran'daki açıklamasında, mülteci krizinin çözümünde Türkiye'ye aktarılan yardımların devam edeceğini ve temmuzda Türkiye'ye geleceğini açıkladı. Bu yıl nisan ayında Malta'da gerçekleştirilen Gymnich toplantısı, AB ile yürütülen katılım müzakerelerinde Türkiye ile yola devam edileceğinin açıklanması ilişkilerin gidişatı açısından son derece önemliydi. Ayrıca sonuncusu 13 Haziran'da Brüksel'de gerçekleştirilen ve ilişkilere ayrı bir anlam katan siyasi diyalog toplantılarının devam ettirilmesi de ilişkilerdeki güven tazelemeyi simgelemekte. İlişkilerdeki umut verici gelişmelere gölge düşürülmemesi adına her iki tarafa da büyük gö-

rev düşüyor. 26 Temmuz 2016 tarihinde alınan AB Konseyi kararına göre, 2030 yılına kadar hangi ülkelerin dönem başkanlıklarını yürüteceği de belirlendi³. Bu durum, Türkiye için önümüzdeki yıllarda AB ile katılım müzakerelerinde özellikle üye ülke bazında önemli bir strateji tablosu çizebilir (Bkz. Tablo 3). ■

¹ "How "New Europe" has fared on its tenth birthday", the Economists Press Release, 1 Mayıs 2014, Erişim Tarihi: Temmuz 2017, <https://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2014/05/daily-chart?fsrc=scn%2Ftw%2Fdc%2F&%3Ffsrc%3Dscn%2F=tw%2Fdc>

² http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_170313-pr2017-045.pdf

³ "Council rotating presidencies: decision on revised order", Council of the EU Press Release, 26 Temmuz 2016, Erişim Tarihi: Temmuz 2017, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/26-council-rotating-presidencies-revised-order/>

Tablo 3: 2019-2030 Döneminde Devam Edecek AB Konseyi Dönem Başkanlıkları

Üye Ülke	Dönem Başkanlığı	Üye Ülke	Dönem Başkanlığı	Üye Ülke	Dönem Başkanlığı
Romanya	Ocak-Haziran 2019	İsveç	Ocak-Haziran 2023	Litvanya	Ocak-Haziran 2027
Finlandiya	Temmuz-Aralık 2019	İspanya	Temmuz-Aralık 2023	Yunanistan	Temmuz-Aralık 2027
Hırvatistan	Ocak-Haziran 2020	Belçika	Ocak-Haziran 2024	İtalya	Ocak-Haziran 2028
Almanya	Temmuz-Aralık 2020	Macaristan	Temmuz-Aralık 2024	Letonya	Temmuz-Aralık 2028
Portekiz	Ocak-Haziran 2021	Polonya	Ocak-Haziran 2025	Lüksemburg	Ocak-Haziran 2029
Slovenya	Temmuz-Aralık 2021	Danimarka	Temmuz-Aralık 2025	Hollanda	Temmuz-Aralık 2029
Fransa	Ocak-Haziran 2022	GKRY	Ocak-Haziran 2026	Slovakya	Ocak-Haziran 2030
Çek Cumhuriyeti	Temmuz-Aralık 2022	İrlanda	Temmuz-Aralık 2026	Malta	Temmuz-Aralık 2030

Brexit, Trump ve AB'de Savunmanın Geleceği¹

Yeliz ŞAHİN
IKV Kıdemli Uzmanı

Jeostratejik ortamda yaşanan kötüleşme, AB'deki en önemli askeri güçlerden biri olan Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılma kararı alması ve Donald Trump başkanlığındaki ABD'nin ortak olarak öngörülebilirliğinin azalması, AB'nin güvenliğini sağlamada daha fazla sorumluluk almasını zorunlu ve acil kılıyor.

Uluslararası güvenlik ortamı son dönemde öngörülemez, karmaşık ve çalkantılı seyrediyor. AB'nin komşu olduğu bölgelerde bundan 13 yıl önce yaratmayı hedeflediği müreffeh, istikrarlı ve barışçıl "dostluk çemberi" yerini ateş çemberine bırakmış durumda. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da hüküm süren istikrarsızlık ve çatışmalar, bunların giderek ağırlaşan insani boyutu ve AB topraklarını hedef alan terör saldırıları, doğuda iddialı bir politika izleyen Rusya'nın varlığı nedeniyle artan jeopolitik gerilim, güvenliği AB'nin öncelik listesinde en üst sıralara taşıdı. Tüm bu meydan okumaların



etkili olduğu bir dönemde, AB'deki en önemli askeri güçlerden biri konumundaki Birleşik Krallık'ın AB üyeliğinden ayrılma (Brexit) kararı alması ve öngörülemez bir dış politika izleyeceğinin sinyallerini veren Donald Trump'ın ABD başkanı olarak göreve gelmesi, AB'nin Avrupa'nın savunulmasında daha fazla sorumluluk almasını daha acil hale getiren gelişmeler oldu.

AB Savunma İşbirliği İçin Hem Risk Hem de Fırsat: Brexit ve Trump

Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılma kararı, AB'nin savunma çabaları için fir-

satları da potansiyel riskleri de beraberinde getiriyor. AB içerisindeki en büyük iki ordudan birine sahip ve AB savunma işbirliğinin gelişiminde Fransa ile birlikte öncü rol üstlenmiş olan Birleşik Krallık'ın üyelikten ayrılmasıyla AB'nin kolektif savunma kabiliyetinin beşte bir ile dörtte bir oranında azalacağı tahmin ediliyor^{2,3}. Buna karşın son dönemde AB misyonlarına katkısını azaltan Birleşik Krallık'ın AB üyeliğinden ayrılmasının, operasyonel anlamda büyük bir sıkıntıya yol açması beklenmiyor⁴.

Bazı analistlere göre, savunma alanındaki işbirliği girişimlerine Atlantikçi refleksi ve NATO'nun imkânlarını

kopyalayacağı gerekçesiyle şüphelerle yaklaşan Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılacak olması, Almanya ve Fransa öncülüğünde ortak savunma alanında daha iddialı girişimlerde bulunulmasına kapı aralıyor. Birleşik Krallık'ın karşı çıktığı girişimlerden operasyonel karargâh kurulması gibi bazıları tekrar gündeme alınsa da bunların ortak bir "AB ordusu" kurulması gibi bir hedefe doğru evrilmesinin gerçekçi görünmediğini ve NATO'nun Avrupa kıtasının savunulmasından sorumlu temel aktör olmaya devam edeceğini belirtmek gerekiyor.

AB'nin güvenlik ve savunma alanındaki bütünleşme adımlarını hızlandıran bir diğer etken de şüphesiz Atlantik'in diğer yakasında Donald Trump'ın, ABD'nin uluslararası ortaklıklarını gözden geçirme taahhüdüyle Kasım 2016 seçimlerini kazanarak ABD başkanı olarak göreve gelmesi oldu. Trump'ın kampanya sürecinde AB şüphesi kesimlere destek veren, NATO'nun modasının geçtiğini ilan eden ve Avrupalı müttefiklerin ABD'nin güvenlik şemsiyesinden yararlanmalarının savunma harcamalarını artırmalarına bağlı olacağı yönündeki söylemi, Atlantik'in bu yakasında endişe yaratmaya yetmişti. Geçtiğimiz aylarda NATO'nun modasının geçtiği yönündeki söyleminden geri adım atmasına rağmen, Trump'ın yönetimindeki ABD dış politikası, AB için öngörülemez bir çizgide ilerliyor⁵.

Trump'ın, NATO müttefikleri AB ülkelerine yönelik eleştirilerinin odağında yük paylaşımı bulunuyor. Çoğu Avrupalı müttefikin savunma bütçesi, küresel mali kriz ve Avro Alanı krizinin etkisiyle uygulanan kemer sıkma politikaları nedeniyle yaşanan düşüşlerin ardından Rusya'nın güç gösterileri ve mülteci krizinin etkisiyle son dönemde yükselişe geçmesine karşın halen GSYH'nin yüzde 2'si olarak belirlenen Galler Zirvesi hedefinin gerisinde bulunuyor. Savunma harcamalarının artırılması gerektiği görüşü genel anlamda kabul görmesine ►►





Trump yönetimindeki ABD'nin bir ortak olarak öngörülebilirliğinin azalması, AB'nin savunma alanında daha fazla sorumluluk alması konusunda geciken adımların atılması için bir fırsat olarak görülüyor.

rağmen bunun yük paylaşımının başlıca göstergesi sayılması, Almanya başta olmak üzere bazı Avrupalı müttefiklerin tepkisini çekiyor.

ABD Başkanı Trump'ın, ABD'nin ortaklıklarını karşılıklı çıkarlar temelinde alışveriş ilişkisi (*transactional relationship*) perspektifinden gören, Transatlantik ortaklığın temelindeki normatif değerleri göz ardı eden yaklaşımı ve NATO'nun 5'inci Maddesi'ne bağlılığını dile getirmekten kaçınması, AB'nin stratejik özerklik kazanmasını zorunlu kılıyor. Bu açıdan, Trump yönetimindeki ABD'nin bir ortak olarak öngörülebilirliğinin azalması, AB'nin savunma alanında daha fazla sorumluluk alması konusunda geciken adımların atılması için bir fırsat olarak görülüyor.

AB'nin Savunma Alanındaki Güncel Girişimleri: Küresel Strateji ve Ötesi

Tüm bu gelişmeler, AB genelinde savunma işbirliğinin gelecekteki stratejik yönüne dair tartışmaların ve işbirliği adımlarının ivme kazanmasını sağladı. Paris, Berlin ve Roma gibi AB başkentleri tartışmalara katkılarını sunarken AB kurumları da önemli girişimler ortaya koydu.

Birliğin Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini'nin 28 Haziran 2016 tarihinde açıkladığı AB Küresel Stratejisi (EU Global Strategy- EUGS), güvenlik ve savunma alanındaki güncel girişimlerin temel çerçevesini çiziyor. AB'nin küresel güvenlik ortamındaki değişimi



yansıtan bir strateji oluşturma çabaları doğrultusunda hazırlanan ve açıklanma tarihi Birleşik Krallık referandumunun birkaç gün sonrasına rastlayan EUGS, NATO'nun Avrupa topraklarının savunulmasındaki öncü rolünü kabul ederken Avrupalıların kendi güvenliklerini sağlamada daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiğinin altını çiziyor⁶. Ayrıca, AB'nin yalnızca sivil güç olmayı göze alamayacağını ve elindeki sivil güç araçlarını askeri güç boyutuyla desteklenmesi gerektiğini vurgulaması açısından önem taşıyor. Öncülü 2003 tarihli Avrupa Güvenlik Stratejisi'nden (*European Security Strategy-ESS*) çok farklı bir konjonktürün ürünü olan EUGS'de dikkat çeken en önemli özellik, komşu coğrafyalarda barışın ve istikrarın sağ-

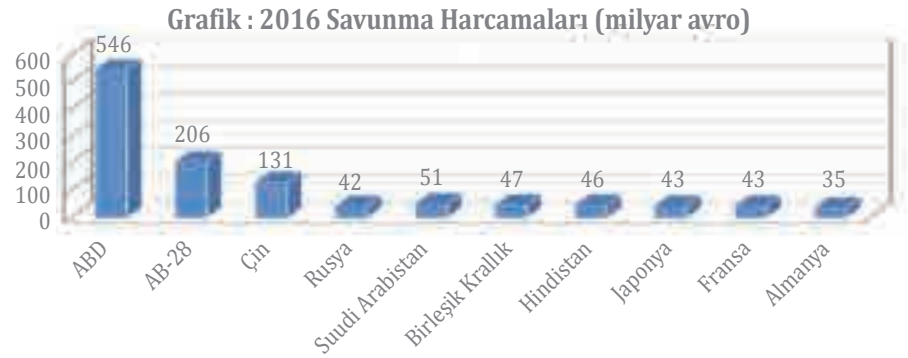
lanmasından çok, Avrupa'nın kendi güvenliğinin sağlanmasına odaklanması⁷. Hatta komşu coğrafyalardaki ortakların dayanıklılığının artırılması dahi bu bağlamda destekleniyor.

AB'nin savunma alanındaki girişimleri arasında geçtiğimiz kasım ayında açıklanan ve aralık ayında AB liderleri tarafından benimsenen "Güvenlik ve Savunma Kış Paketi" önemli bir dönüm noktası teşkil ediyor. Üç sütundan oluşan Güvenlik ve Savunma Kış Paketi'nin ilk bileşenini EUGS'nin güvenlik ve savunma alanındaki önceliklerine yönelik uygulama planı oluşturuyor. Bu kapsamda, kriz müdahale operasyonlarında kullanılmak üzere operasyonel karargâh kurulması, üye ülkelerin savunma planlarının eşgüdümlü hale getirilmesi amacıyla ekonomi yönetimindeki Avrupa Sömestri'ne benzer yıllık gözden geçirmelerin başlatılması öngörülmüyor. Bu bileşen kapsamında ayrıca antlaşmalarda mevcut olan ancak siyasi irade eksikliği veya ulusal egemenlik kaygıları nedeniyle kâğıt üzerinde kalan daimi yapısal işbirliği (*Permanent Structured Cooperation - PESCO*) ve AB muharebe grupları gibi mekanizmaların potansiyelinin açığa çıkarılmasına yönelik girişimler de yer alıyor. Operasyonel karargâhın "Askeri Planlama Kapasite ve Komuta Merkezi" adıyla haziran ayında hayata geçirildiğini belirtelim.

Paketin ikinci bileşenini oluşturan Avrupa Savunma Eylem Planı (*European Defence Action Plan - EDAP*) ise

savunmanın mali, endüstriyel ve kabiliyet geliştirme boyutlarıyla ilgili. EDAP, savunma konusunda sıkça dile getirilen sorunlar arasındaki işbirliği eksikliğini gidermeyi hedefliyor. Savunma harcamalarının düşük olması, özellikle NATO müttefikleri AB üye ülkelere getirilen eleştirilerin başında geliyor. Buna karşın 2016 yılı verileri, AB-28'in bir bütün olarak ABD'den sonra savunmaya en çok para harcayan aktör olduğunu ortaya koyuyor (Bkz. Grafik). Çoğu birbiriyle örtüşen ayrı savunma sistemlerinin ve savunma endüstrilerinin varlığı nedeniyle AB savunma işbirliğinde asıl sorun; savunmaya az para harcanması değil; savunmada var olan aşırı derecede parçalanmış yapı, duplikasyon ve koordinasyon eksikliği⁸.

Avrupa Savunma Fonu (*European Defence Fund- EDF*), EDAP kapsamında öngörülen girişimler arasında öne çıkıyor. Haziran ayında hayata geçirilen EDF ile ilk kez AB bütçesinin bir bölümünün savunma alanında Ar-Ge çalışmalarına ve savunma kabiliyetlerine ortaklaşa alıma ayrılmış oldu. EDF'yi oluşturan iki sütundan biri olan "araştırma penceresi" kapsamında 2020 yılına kadar AB bütçesinden 90 milyon avronun savunma alanında Ar-Ge çalışmaları için ayrılması, 2020 sonrası dönem içinse bu tutarın yıllık 500 milyon avroya çıkarılması planlandı. Üye Devletlerin insansız hava araçları veya helikopterler gibi bazı imkânlarla ortaklaşa yatırım uygulanmasını sağlayacak EDF'nin ikinci sü-



Kaynak: *EU Institute of Security Studies, IISS 2017 Military Balance 2017*



AB'nin savunma alanındaki girişimleri arasında geçtiğimiz kasım ayında açıklanan ve aralık ayında AB liderleri tarafından benimsenen "Güvenlik ve Savunma Kış Paketi" önemli bir dönüm noktası teşkil ediyor.

tunu "kabiliyet penceresi" kapsamında ise yılda 5 milyar avroya varan kaynağın mobilize edilebileceği tahmin ediliyor⁸. Bazı uzmanlar, EDF'ye ayrılan tutarların ancak eksiklerin giderilmesine ve bakım giderlerine yeteceği; savunma harcamalarında kayda değer bir artış sağlamayacağını dile getiriyor⁹. Bunun ötesinde, savunma harcamalarında artışın daha güçlü askeri kabiliyetler oluşturulmasına yansımalarının zaman alacağı düşünülüyor.

Güvenlik ve Savunma Kış Paketi'nin son bileşeni ise Temmuz 2016'da NATO Varşova Zirvesi'nin marjında AB ile NATO arasındaki işbirliğinin derinleştirilmesi amacıyla imzalanan AB-NATO Ortak Bildirisi'ni hayata geçirmeye yönelik somut eylemler içeren uygulama

planından oluşuyor. NATO ve AB, karşı karşıya kaldıkları ortak tehditlerin ancak ellerindeki araçların müşterek kullanımı ile etkili şekilde ele alınabileceği görüşünden hareketle; hibrit tehditlerin ele alınmasından siber güvenlik ve savunmaya, operasyonel işbirliğinden ortakların savunma kabiliyetinin ve dayanıklılığının artırılmasına kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan yedi alanda işbirliği yapma kararlılıklarını dile getirmişti. Belirlenen alanlarda işbirliğini pratiğe dökmek üzere sonuç odaklı 42 eylem ortaya koyuldu; bunların uygulanmasının ise Yüksek Temsilci Mogherini tarafından düzenli şekilde takip edilmesi planlandı.

Güvenlik ve savunma alanında bütünleşme, Brexit kararı sonrasında

Bratislava Zirvesi'yle start alan ve Mart 2017'de Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap ile devam eden Avrupa bütünleşmesinin geleceğine dair muhakereme sürecinin de önemli bir boyutunu oluşturuyor. Nitekim Birleşik Krallık dışındaki Üye Devletlerin liderleri, AB'nin temellerini atan Roma Antlaşması'nın 60'ıncı yıldönümünde bir araya geldiklerinde, Brexit sonrası vizyonlarını açıklarken savunma konusunda daha fazla sorumluluk alma, daha rekabetçi ve bütünleşik bir savunma sanayii oluşturulması yönünde adımlar atma taahhüdünde bulundular. Beyaz Kitap sürecinde, AB savunmasının geleceğine ilişkin üç alternatif senaryo ortaya koyan "Avrupa Savunmasının Geleceği" başlıklı düşünce belgesi AB'nin geleceğine dair tartışmalara kaynaklık etmek üzere haziran ayında sunuldu. Düşünce belgesinde, öngördükleri entegrasyon düzeyine göre; *ad hoc* işbirliğinin artırılmasından ortak savunma politikasının hayata geçirilmesine kadar geniş bir yelpazede; "Güvenlik ve Savunma İşbirliği", "Güvenlik ve Savunma Dayanışması" ile "Ortak Güvenlik ve Savunma" başlıklarını taşıyan üç senaryo yer alıyor¹⁰. Düşünce belgesindeki tüm senaryoların Avrupa kamuoyunda AB'nin güvenlik ve savunmada daha etkin bir rol üstlenmesi yönündeki hâkim görüş doğrultusunda, AB savunma işbirliğinin gelecekte de ileri yönde devam edeceği argümanı üzerine inşa edilmiş olması ve olumsuz bir senaryoya özellikle yer verilmemesi önem taşıyor.

AB Savunmasının Geleceği Hangi Yöne Doğru Evriliyor?

Son bir yıl içerisinde AB içerisinde savunma işbirliğinin artırılması yönündeki tartışmaların ve girişimlerin ivme kazandığı görülüyor. Savunmanın, Juncker Komisyonu'nun ara dönem değerlendirmesinde en fazla ilerleme sağlanan alan olarak öne çıkması, dikkat çekici¹¹. AB, yukarıda belirtilen girişimleri uygulayarak ve antlaşmalarda henüz

hayata geçirilmemiş olan mekanizmaları yeniden keşfederek savunma ve güvenlik alanında etkinliğini artırmayı hedefleyecek.

AB'nin, savunma alanında öne sürdüğü girişimler, hedefleri ve kapsamı itibarıyla değerlendirildiğinde bu çabaların, ortak bir Avrupa ordusu kurulmasıyla sonuçlanmasının olası görünmediği söylenebilir. Ortaya koyulan önerilerin ortak özelliğini kurumsal yapıya odaklanmaları oluşturuyor. Bu tekliflerden hiçbirini savunma alanında ileri işbirliğinin önündeki temel sorunlardan siyasi irade eksikliği, egemenlik kaygıları ve güvensizliğin üstesinden gelinmesine yönelik çözüm üretmiyor. Söz konusu girişimlerin ne ölçüde uygulanabileceğinin ve güvenlik ve savunma alanında işbirliğinin ne kadar ilerletilebileceğinin temel belirleyicisi, Üye Devletlerin siyasi iradesi olacak. Diğer bir deyişle, "Avrupa Savunmasının Geleceği" düşünce belgesinde de ortaya koyulduğu gibi, ortak güvenlik ve savunmanın ne ölçüde mümkün olduğu AB başkentlerinde belirlenecek.

İKV Değerlendirme Notu: Brexit ve Trump Çağında AB Güvenlik ve Savunma Politikaları

İKV Kıdemli Uzmanı Yeliz Şahin tarafından kaleme alınan ve İKV Değerlendirme Notları serisinden temmuz ayında yayımlanan değerlendirmede, Brexit kararı ile Trump'ın ABD başkanı seçilmesi gibi AB savunma işbirliğini acil kılan faktörler ışığında, savunma alanında işbirliğinin derinleştirilmesi yönündeki güncel tartışmalar ve gündeme gelen girişimler mercek altına alınıyor. AB bütünleşmesinin güvenlik ve savunma boyutunun tarihsel gelişimine de değinilen değerlendirmede ayrıca, Brexit'in AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na olası etkileri ile Birleşik Krallık'ın AB savunma çabalarına Brexit sonrasında nasıl katkıda bulunabileceği de ele alınıyor. ■

¹ Bu makale, Temmuz 2017 tarihinde yayımlanan "Brexit ve Trump Çağında Güvenlik ve Savunma Politikaları" adlı İKV Değerlendirme Notu'nun kısaltılmış versiyonudur.

² Claudia Major ve Alicia von Voss, "European Defence in View of Brexit", SWP Comments 10, Nisan 2017, s. 1-4, Stiftung Wissenschaft und Politik https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2017C10_mjr_vos.pdf Erişim tarihi: 27.04.2017.

³ James Black et al., Defence and security after Brexit: Understanding the possible implications of the UK's decision to leave the EU — Overview report, RAND Europe, RAND Corporation, 05.03.2017, s.11.

⁴ Giovanni Faleg, "The Implications of Brexit for the EU's Common Security and Defence Policy", CEPS, 26.07.2016, <https://www.ceps.eu/publications/implications-brexit-eu%E2%80%99s-common-security-and-defence-policy> Erişim tarihi: 02.05.2017

⁵ "Joint Press Conference of President Trump and NATO Secretary General Stoltenberg", The White House

⁶ Avrupa Dış İlişkiler Servisi, Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe - A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy, Haziran 2016, s.19 http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf Erişim tarihi: 10.05.2017

⁷ Teija Tiilikainen, "The EU's Security and Defence Policy: Will the New Strategy Bear Fruit?", The Finnish Institute of International Affairs, FIIA Briefing Paper 210, Aralık 2016, s.4 http://www.fiaa.fi/assets/publications/bp210_EU_s_Security_and_Defence_Policy.pdf Erişim tarihi: 10.05.2017

⁸ Sven Biscop, "How the EU can Save NATO", Egmont Institute Security Policy Brief, No:83, Mart 2017, s.1-4 <http://www.egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2017/03/SBP83.pdf> Erişim tarihi: 21.04.2017

⁹ "European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund", Avrupa Komisyonu, Basın Açıklaması, 30.11.2017, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4088_en.htm Erişim tarihi: 04.05.2017

¹⁰ Javier Solana ve Steven Blockmans, "The EU's Winter Package for European Security and Defence", CEPS Commentary, 16.12.2016, <https://www.ceps.eu/publications/eu%E2%80%99s-winter-package-european-security-and-defence> Erişim tarihi: 03.05.2017

¹¹ Avrupa Komisyonu, "Reflection Paper on the Future of European Defence", 07.06.2017, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-defence_en.pdf Erişim tarihi: 08.06.2017

¹² Ryan Heath, "POLITICO Brussels Playbook, presented by EADV: May and Juncker in couples therapy — Judges slap Poland", 03.05.2017, <http://www.politico.eu/newsletter/playbook/politico-brussels-playbook-presented-by-eadv-may-and-juncker-in-couples-therapy-judges-slap-poland/> Erişim tarihi: 04.05.2017

Trump'ın Korumacı Politikalarına Karşı Atak: AB-Japonya STA'sı

Küresel GSYH'nin üçte birini oluşturan Japonya ve AB, 6 Temmuz'da düzenlenen AB-Japonya Zirvesi'nde sanayi ve tarım ürünlerindeki kotaları azaltacak bir serbest ticaret anlaşmasına imza attı.

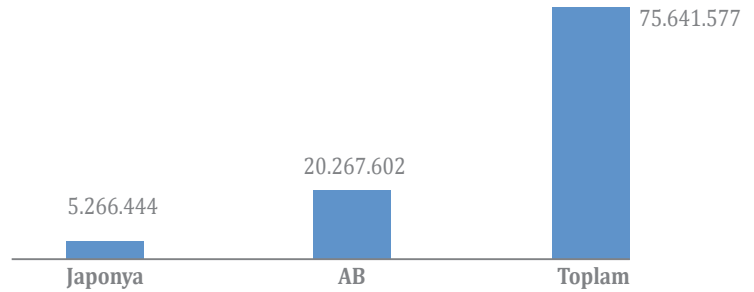


Selvi EREN
İKV Uzman Yardımcısı

5 Temmuz tarihinde serbest ticaret anlaşması (STA) görüşmeleri için Brüksel'e giden Japonya Başbakanı Shinzō Abe, AB Konseyi Başkanı Donald Tusk ve Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker ile masaya oturdu. G20 Zirvesi'nden bir gün önce gerçekleşen AB-Japonya Zirvesi'nde taraflar, Ekono-

mik Ortaklık Anlaşması (Economic Partnership Agreement) adını taşıyan STA'yı imzaladı. ABD'nin 45'inci Başkanı Donald Trump'ın korumacılık politikalarına hız verdiği bir dönemde AB'nin Japonya ile STA imzaladığını duyurması, korumacı politikalara eğilimi tersine çevirmeye yönelik stratejik bir adım olarak görülüyor.

Grafik 1: AB ve Japonya GSYH (Milyon dolar)



Kaynak: OECD (2016 verileri)



AB-Japonya İlişkilerine Genel Bir Bakış

BM, Dünya Ticaret Örgütü, G7 ve G20 başta olmak üzere birçok uluslararası platformda taraf olarak yer alan iki gelişmiş ekonomi AB ve Japonya, ikili diplomatik ilişkilerde 40 yılı geride bıraktı¹. 1970 ve 80'li yıllarda ticaret dengesini kurmanın yanında sanayi işbirliği ve yatırım konularına odaklanan ikili ilişkiler 90'lı yıllarda kültürel ve bilimsel alanlarda da kendini gösterdi. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) son verilerine göre AB, GSYH'sinin yüzde 2'sini; Japonya ise yüzde 3,5'ini Ar-Ge harcamalarında kullanıyor². Dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 7'sini barındıran AB, araştırma harcamalarının dörtte birini ve ileri teknoloji üretiminin üçte birini elinde tu-

tuyor. 2009 yılında imzalanan Bilim ve Teknoloji Ortaklığı Anlaşması'nın 2011 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte gelişmiş ülke araştırmacılarının istisnai durumlar dışında başvurmadığı Avru-

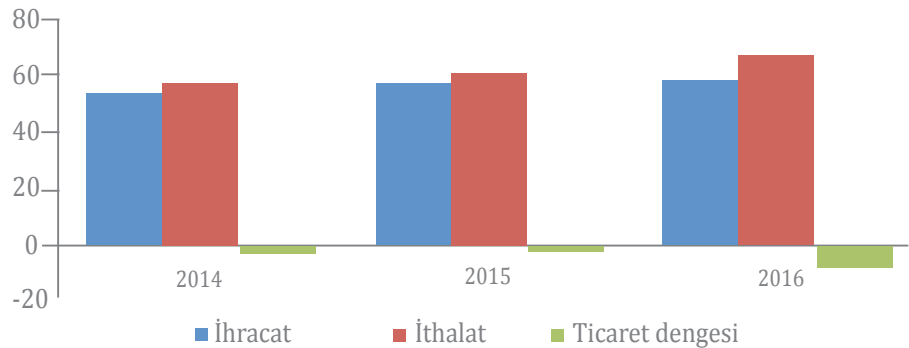
pa hibe programları Japonya'dan gelen başvurulara açılmış oldu. Bu anlamda tarafların akademik ve bilimsel araştırmalar konusundaki güçlerini birleştirmeye yönelik politikalar benimsediği söylenebilir.

AB ile Japonya'nın ikili ticari ilişkilerinde hangi alanların ön planda olduğuna bakacak olursak ilk olarak karşımıza AB'nin Japonya'ya ihracatının yüzde 37'sini ve Japonya'nın AB'ye ihracatının yüzde 65'ini oluşturan makine ve ulaşım teçhizatı çıkıyor. AB'nin Japonya'ya olan ihracatının sonraki ayaklarını ise yüzde 25 ile kimyasal ürünler ve yüzde 14 ile tarımsal ürünler oluşturuyor. Aynı şekilde Japonya'dan olan ithalatta kimyasal ürünler yüzde 10'u oluştururken tarım ürünlerinin de dâhil olduğu birincil ürünler yüzde 2 paya sahip.

İkili İlişkilerde Yeni Dönem Başlıyor

2016 yılı verilerine göre, Japonya AB'nin 6'ncı, AB Japonya'nın Çin ve ABD'den sonraki 3'üncü ticaret ortağı olurken iki taraf beraber küresel GSYH'nın üçte birini, küresel ticaretin ise beşte birini oluşturuyor. Birbiri için bu derece önemli ticari ortaklar arasında imzalanması planlanan STA müzakereleri dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Barroso, AB Konseyi Başkanı Van Rompuy ve Japon Başbakanı Shinzō Abe tarafından 25 Mart 2013'te resmen başlatılmıştı. Müzakerelerin 18'inci

Grafik 2: AB- Japonya Mal Ticareti Verileri (Milyar avro)



Kaynak: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113403.pdf





Korumacı ve milliyetçi dalganın hem siyasi hem de ekonomik olarak güç kazanmasına karşı olan AB, krizlerin çözümünde tek etkili yöntemin daha fazla liberalleşme olduğunu savunuyor.

görüşmesini bu yılın nisan ayının başında Tokyo'da gerçekleştiren taraflar, Trump'ın ilk kez katılacağı 7-8 Temmuz tarihlerindeki G20 Zirvesi'nden bir gün önce anlaşmayı imzaladıklarını açıkladı.

Müzakereler devam ederken ortaya koyulan ve başarılı bir anlaşmanın olası etkilerini belirten analizler, AB ile Japonya arasında imzalanacak STA'nın ikili ticari ilişkileri önemli bir oranda artıracaklarını öngörüyordu. AB'nin Japonya'ya olan ihracatını yüzde 32,7; Japonya'nın AB'ye olan ihracatını ise yüzde 23,5 oranında artıracakları düşünülen anlaşma bu nedenle her iki taraf için çok büyük önem taşıyor³.

İmzalanan STA ile AB ve Japonya 2019'un başından itibaren tarım ve sanayi ürünlerindeki kotaları tama-

men kaldırmayı veya azaltmayı taahhüt ediyor. Diğer yandan, Avrupa'dan ihraç edilen bazı ürünlerde (örneğin şarap) kotalar derhal kaldırılırken, makarna ve çikolata gibi ürünlerin kotaları 10 yıla yayılan bir zamanda aşamalı olarak kaldırılacak. Bununla birlikte Japonya'dan Avrupa'ya gelen arabalar için yüzde 10 kota indirimi yapılması kararı alındı ve kotaların tamamen kaldırılması için 7 yıllık bir zaman dilimi belirlendi.

Japonya Dışişleri Bakanı Fumio Kishida yaptığı açıklamada AB ile imzalanan STA'nın gelişmiş ülkeler arasındaki en büyük serbest ticaret bölgesini oluşturacağına inandığını belirtti. AB Konseyi Başkanı Donald Tusk, milliyetçi ve ayrılıkçı politikaların yeniden revaçta

olduğu düşünülse de kendilerinin aksini kanıtlayacağını dile getirdi. Anlaşmanın “güçlü bir mesaj” niteliğinde olduğunu vurgulayan iki taraf da serbest ticaretin korumacılıktan çok daha fazla ekonomik ve politik kazanç getirdiğini herkeşe kanıtlamaya kararlı gibi görünüyor.

AB Değerlerinin Korumacı Politikalarla Çatışması

Brexit, Trump’ın zaferi, mülteci akınları ve terör saldırıları AB’nin başarısına olan şüpheleri ve memnuniyetsizlikleri artırmış olsa da AB kurumları krizi fırsata çevireceklerine inanıyor ve vatandaşlarına umut vermeye çalışıyor. Bu anlamdaki çalışmaların çok yönlü olması ve eş zamanlı ilerlemesi gerektiğinin farkında olan AB liderleri hem Üye Devletler hem de AB bünyesinde siyasi, ekonomik ve sosyal konularda çalışmalarını sürdürüyor. Diğer yandan Avrupa vatandaşlarının AB’yi gittikçe daha fazla sorgulamasına neden olan popülist ve AB şüpheli görüşler, ekonomik ve siyasi tedbirlerin yanında güven tazelenmenin de gerekli olduğunu ortaya çıkarıyor. Bu da demek oluyor ki AB, farklı politika alanlarında savunduğu değerlerin olumlu sonuçlar doğurduğunu kanıtlamalı.

Bu anlamda korumacı ve milliyetçi dalganın hem siyasi hem de ekonomik olarak güç kazanmasına karşı olan AB, krizlerin çözümünde tek etkili yöntemin daha fazla liberalleşme olduğunu savunuyor. Siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel konularda liberal değerleri benimseyen AB, serbest ticaret anlaşmalarıyla kotaların azaltılmasına büyük bir önem veriyor. Bu nedenle müzakerelerine 2013 yılında başlanan; ancak ilk zamanlarda ne AB ne de Japonya için önceliği olan anlaşmanın zamanlamasının tesadüfi olmadığını da belirtmek gerekiyor. ABD Başkanı Trump’ın “Önce Amerika” mottosuyla TTIP ve Paris Anlaşması gibi birçok uluslararası anlaşmayı askıya almasının küresel anlamda ciddi sorunlar doğura-

Tablo1: AB’nin 2016 Yılındaki İlk 10 Ticaret Ortakları

Ülke	Ticaret Hacmi (milyar avro)	Toplam Ticaret İçindeki Payı (%)
1. ABD	609	17,6
2. Çin	515	14,9
3. İsviçre	264	7,6
4. Rusya	191	5,5
5. Türkiye	145	4,2
6. Japonya	125	3,6
7. Norveç	111	3,2
8. Güney Kore	86	2,5
9. Hindistan	77	2,2
10. Kanada	64	1,9

Kaynak: Eurostat

cağı düşünülüyor. Krizlerle mücadelede çözümü küreselleşen değerlere karşı korumacı ve milliyetçi politikalarda arayan Trump, AB üyesi ülkeler başta olmak üzere birçok ekonominin ABD dışındaki alternatiflere yönelmesine ve yeni işbirlikleri oluşmasına neden olacak gibi gözüküyor.

10 Mayıs’ta “Küreselleşmeyi Yönetmek” isimli bir rapor yayımlayan Avrupa Komisyonu küreselleşmenin artı ve eksilerini betimlerken korumacı politikaların yenilmeye mahkûm olduğunu da vurguladı. Raporda verilen en çarpıcı örneklerden biri 1929 Büyük Buhranı’ndan sonra uygulanan sıkı korumacı politikalar. “Koruma” amaçlı uygulanan bu politikaların tek yaptığının 2’nci Dünya Savaşı’na giden sürecin yolunu açmak olduğu eleştirisi yapılan rapora göre hatalardan ders almak gerekiyor. Aynı şekilde günümüzde de sosyal kutuplaşma, işsizlik ve terör başta olmak üzere birçok krizle boğuşulurken AB liderleri, korumacı politikaların işleri daha da kötüleştireceğine inanıyor. Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker’in 6 Temmuz’da imzalanan STA’dan sonra söylediği “korumacı politikalar hiç kimseyi korumuyor” sözü de aslında AB’nin bu konudaki görüşünü yansıttırıyor. Bu anlamda AB’nin

Trump ile sembolik bir savaş içerisinde olduğunu söylemek mümkün; çünkü haklı çıkacak taraf ileriki dönemlerde ekonomik ve siyasi liderlik konusunda artı bir puan elde edecek. Dış dünyaya karşı kendini kapatmanın ne iş dünyası ne de küresel ekonomi için iyi olduğunu söyleyen Juncker, AB ile Japonya arasındaki ittifakın serbest ticaret standartlarını belirleyeceğini de ekliyor.

26-27 Mayıs’ta İtalya’da gerçekleşen G7 Zirvesi’nde Trump’ın terörle mücadele dışında tüm konulardaki uzlaşmacı olmayan tavrı G7’nin fiili olarak G6 haline dönüştüğü yorumlarına neden olmuştu. Zirve’nin ardından Almanya Şansölyesi Merkel’in “başkalarına tümüyle güvenebileceğimiz zamanlar bir parça geride kaldı, biz Avrupalılar kendi kaderimizi gerçekten elimize almalıyız” şeklindeki açıklaması da AB liderleriyle Trump arasındaki ayrımın derinleştiğini gözler önüne sermişti. Merkel’in sözlerinin AB liderlerinin tavrını ortaya koyduğunu ve krizlerle mücadelede ABD’den yardım beklenmeyeceğini ifade ettiğini söyleyebiliriz. Bu nedenle dünyanın en büyük 20 ekonomisini Hamburg’da bir araya getiren G20 Zirvesi öncesi AB’nin somut adımlar atması G7 Zirvesi’nden bir ders alındığını gösteriyor. Dünyanın en büyük üçüncü ekonomisi Japonya ile ticari kotaları aşamalı olarak kaldırmaya yönelik bir anlaşmanın imzalanması Trump’ın çatışmacı ve izole politikalarına karşı yeni alternatifler bulunduğunu da ortaya koyuyor. Sarsılan imajını yeniden güçlendirmeye çalışan AB, savunduğu liberal ve çok kültürlü değerlerin en iyi ekonomik ve politik çözümler sunduğunu da kanıtlayacak gibi görünüyor. ■

¹ https://eeas.europa.eu/delegations/japan/19223/political-relations_en

² <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>

³ https://eeas.europa.eu/delegations/japan/19226/trade-and-investment-relations_en

AB, Ekonomik-Parasal Birliği Derinleştirmenin ve Gelecekteki Bütçesini Şekillendirmenin Yollarını Arıyor



Sema Gençay ÇAPANOĞLU
İKV Kıdemli Uzmanı

Ekonomik ve mali kriz sonrasında AB ekonomik toparlanma sürecine girdi ancak mevcut durum henüz tatminkâr bir düzeye ulaşmadı. AB gelecek 10 yılda Ekonomik ve Parasal Birliğin nerede olması gerektiğine ilişkin yeni ve ortak bir yol oluşturmaya çalışıyor.

Avrupa Komisyonu, 1 Mart 2017 tarihli Avrupa'nın Geleceğine İlişkin Beyaz Kitap'ın ardından 31 Mayıs 2017 tarihinde Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) derinleştirilmesine ilişkin bir düşünce belgesi yayımladı. Hatırlanacağı üzere, AB'nin Geleceğine ilişkin Beyaz Kitap, AB'nin geleceğini şekillendirmek ve kararlaştırmak üzere planlanan süreci başlatmıştı. AB'nin 60'ıncı yıldönümünde de AB liderleri, yayımladıkları ortak bildiriye, üye ülkeler arasında ekonomik yakınsama sağlanarak EPB'nin tamamlanmasını bir hedef olarak belirlemiş ve bunun için siyasi cesaret, ortak vizyon ve ortak çıkarlar doğrultusunda hareket edilmesinin kararlılık gerektirdiğine dikkat çekmişti.

Komisyon tarafından yayımlanan, EPB'nin Derinleştirilmesine ilişkin Düşünce Belgesi, EPB'nin şekillendirilmesi için

çeşitli fikirler ortaya koyarak bir tartışma zemini hazırlıyor ve Birlik'in geleceğine yön vermek üzere ortak bir vizyon oluşturma amacını taşıyor. Bu belge, Haziran 2015'te yayımlanan EPB'nin tamamlanmasına ilişkin Beş Başkan Raporunu temel alırken önümüzdeki dönemde atılabilecek somut adımların yanı sıra EPB'nin ne şekilde tamamlanabileceğine ilişkin seçenekleri ortaya koyuyor. Beş Başkan Raporu, Haziran 2017'ye kadar EPB'nin eylemle derinleştirilmesini içeren ilk aşamasını da başlatmıştı. 2025'e kadar tamamlanması öngörülen ikinci aşamanın ise üye ülkeler arasında tartışılması ve üzerinde anlaşmaya varılması gerekiyor.

AB'nin Sembolü ve En Önemli Başarılarından Biri: Avro

Günümüzde EPB'nin en somut un-

surlarından biri olan ve AB'nin en önemli başarılarından birini oluşturan avro, AB için birliğin sembolü ve istikrarın garantisidir. AB'de 340 milyon kişi, dünyada ise 175 milyon kişi tarafından kullanılan avro dünyada en fazla kullanılan ikinci para birimi. AB'de şirketler ihracatlarının dörtte üçünü ve ithalatlarının yarısını avro ile gerçekleştiriyor. Avro, ortak para birimi olmanın ötesinde AB'de refahı temsil ediyor. Ancak, içinde bulunduğumuz dönemde bunun herkes tarafından paylaşılabilen refah haline getirilmesi önem taşıyor. Günümüzde EPB güçlü olmasına karşın henüz tamamlanmış değil. AB düzeyinde ekonomik bütünleşmenin tam olmaması, parasal politikanın ve ulusal ekonomilerin desteklenmesini de engelliyor. Küresel mali krizden sonra AB'de ortaya çıkan ekonomik ve mali kriz küresel krizin etkisinin yanı sıra AB ekonomilerindeki dengesizliklerden ve EPB'nin krize karşı müdahalesindeki eksikliklerden kaynaklanıyordu. AB'de kriz aynı zamanda yıllar içinde gelişen borçların sürdürülebilirliğine ve rekabet gücüne ilişkin sorunları da ortaya çıkardı.

Krizin etkilerinin ortadan kaldırılması amacıyla EPB'nin güçlendirilmesine yönelik çeşitli önlemler alındı ancak halen birtakım eksiklikler ve kırılganlıklar varlığını sürdürüyor. Öte yandan AB'de ekonomik ve sosyal farklılıklar, tehlikeli popülizm akımlarının ortaya çıkmasına da sebep oluyor. Popülizmle ancak Avro Alanı'nda bu farklılıkların ortadan kaldırılmasıyla ve üye ülke ekonomileri arasında yakınsama sağlanmasıyla baş edilebileceği düşünülüyor. Bunun için de Maastricht Antlaşması ile başlayan EPB'yi inşa sürecinin tamamlanması, bunun da güçlü kurumlar ve demokratik hesap verebilirlikle desteklenmesi önem taşıyor.

EPB'nin Derinleştirilmesine İlişkin Öneriler

EPB'nin derinleştirilmesine ilişkin düşünce belgesindeki öneriler, AB'nin karşı karşıya olduğu zorluklarla nasıl mücadele edeceğine ilişkin ortak bir uzlaşımın sağlanması ve bunun için gerekli tartışmalar

için itici güç oluşturma amacını taşıyor. Belgede günümüzden 2025'e kadar aşağıdaki üç alanda adımlar atılması öneriliyor:

1. Finansal Birliğin Tamamlanması

Belgede, bütünleşmiş ve iyi işleyen bir mali sistemin EPB'nin etkili ve istikrarlı olmasının temelini teşkil edeceği vurgulanıyor. Bunun için 2025'e kadar atılması gereken ilave adımlar üzerinde anlaşmaya varılması gerekiyor. Bu kapsamda, 2019'a kadar Bankacılık Birliği'nin tamamlanması ve Avrupa'da bankaların daha dayanıklı hale getirilmesine yönelik önlemlerin alınarak bankacılık sektöründe risklerin azaltılması ve paylaşılması, reel ekonomi için daha çeşitli ve yaratıcı finansman imkânlarının sağlanması için de Sermaye Piyasaları Birliği'nin sağlanması son derece önemli.

2. Daha Fazla Bütünleşen Ekonomik ve Mali Birliğin Sağlanması

Komisyon'a göre, Beş Başkan Raporu'nda başarılı bir EPB için uzun vadede üye ülkelerde daha dayanıklı ekonomik ve sosyal yapıların oluşturulması gerektiği ortaya koyulmuştu. Üye ülkelerin, ekonomi politikalarının koordinasyonuna ilişkin Avrupa Sömestri'nin yanı sıra AB bütçesinden yapısal reformlara mali destek sağlanması gibi mevcut yapıların sağlamlaştırılmaları gerekiyor. Düşünce belgesinde, üye ülkelerin aynı zamanda Avro Alanı'nın makroekonomik istikrarının artırılmasına yönelik önlemleri kararlaştırmaları için çeşitli seçenekler öneriliyor.

3. Demokratik hesap Verebilirliğin Esas Alınması ve Avro Alanı Kurumlarının Güçlendirilmesi

EPB'nin güçlü olabilmesi için üye ülkelerin ortak bir hukuki çerçeve kapsamında Avro Alanı'na ilişkin konularda daha fazla sorumluluk üstlenmeyi ve karar almayı kabul etmeleri önem taşıyor. Bunun, AB antlaşmaları ve kurumları aracılığıyla hükümetler arası bir yaklaşımla veya gün-

müzde olduğu gibi ikisini de içeren bir model ile sağlanabileceği belirtiliyor. EPB'nin tamamlanması, daha fazla demokratik katılım, demokratik hesap verebilirlik ve şeffaflığı da gerektiriyor. Bu bağlamda yönetişimin her aşamasında kimin ne konuda ve ne zaman karar verdiğine ilişkin şeffaflığın sağlanması da önem taşıyor. Daha fazla siyasi bütünleşme için Avrupa Komisyonu ve Avro Grubu arasındaki dengelerin yeniden gözden geçirilmesi öneriliyor. AP'nin rolünün güçlendirilmesi de demokratik katılım açısından önem taşıyor. Belgede, bütün bunların düzenlenerek bir anlaşma haline getirilmesi ve AB antlaşmalarına entegre edilmesi de öneriliyor. Bir Avro Alanı bütçesi ve hazinesi, Avrupa Para Fonu'nun kurulması da ileri aşamada gündeme getirilebilecek fikirler arasında yer alıyor.

Bütün Avro Alanı ülkeleri arasında ekonomik yakınsamanın sağlanması, AB'de ekonomik bütünleşme ve EPB'nin tamamlanması açısından önem taşıyor. Belgede, iki vitesli bir Avro Alanı'nın üye ülkeler arasında ekonomik farklılıkları artıracığı ve EPB'nin bütünleşmesi ve derinleştirilmesi hedefinden uzaklaşmasına yol açacağına dikkat çekiliyor. Bütün AB ülkelerinin Maastricht kriterlerini karşıladıklarında Avro Alanı'na üye olmaları bir zorunluluk olarak vurgulanıyor.

AB'nin Gelecekteki Bütçesi Nasıl Şekillenmeli?

Avrupa Komisyonunun EPB'nin derinleştirilmesine ilişkin bir düşünce belgesinden sonra, 28 Haziran 2017 tarihinde yayımladığı AB'nin Finansmanının Geleceğine İlişkin Düşünce Belgesi, AB'nin gelecekteki finansman imkânları ve bütçesinin şekillendirilmesine dair önerileri içeren bir yol haritası ortaya koyuyor. Bu belge, Avrupa Komisyonunun 1 Mart 2017 tarihinde yayımladığı Avrupa'nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap'tan sonra temel alanlarda AB'nin geleceğine ilişkin düşünce ve tartışmaları başlatması ve bir yol haritası ortaya koyması amacıyla hazırlanan düşünce belgeleri serisinin 5'inci olma özelliğini taşıyor. ▶▶



Öncelikle, AB bütçesinin önümüzdeki yıllarda bir yandan AB'yi şekillendirecek eğilimler üzerinde durması öte yandan kendisini bugünden daha fazla meşgul edecek yeni sorunlarla karşı karşıya kalması bekleniyor.

İçinde bulunduğumuz dönemde, AB geleceğine karar verirken amaçlarına uygun ve her kuruşunun bütün vatandaşların yararına kullanıldığı bir bütçeye ihtiyaç duyuyor. Bu durumda AB bütçesi az kaynakla daha fazla alanı finanse etmek zorunda kalıyor. AB'nin göç, iç ve dış güvenlik ve savunma gibi yeni alanlarda daha önemli roller üstlenmesi bekleniyor. Aynı zamanda insani ve kalkınmaya yönelik yardımlarda en büyük bağışçı ve iklim değişikliği ile mücadelede öncü rol oynayarak küresel arenadaki görevini sürdürmesi gerekiyor. Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasıyla AB bütçesinde ortaya çıkacak mali boşluğun ve yeni finansman gereksinimlerinin net bir şekilde belirlenmesi gerekiyor. Gelecekte göç yönetimi, iç ve dış sınırların kontrolü, terörizmle mücadele ve savunma konularının daha

uzun vadeli bir perspektif doğrultusunda bütçelendirilmesi ve üye ülkelerde istikrar ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeye yönelik yatırımların sürdürülmesi de büyük önem teşkil ediyor.

Söz konusu düşünce belgesi bütün bu konuları ve zorlukları ele alıyor ve bunları AB'nin Geleceğine İlişkin Beyaz Kitap'ta yer alan beş senaryo kapsamında masaya yatırıyor. Bu çerçevede, "Aynı şekilde devam", "Yalnızca Tek Pazar", "Birden çok gönüllüler koalisyonu", "Daha az alanda daha etkin bir AB" ve "Hep birlikte daha fazla bütünleşme" senaryoları kapsamında AB'nin gelecekteki bütçesinin de alternatifleri değerlendiriliyor. Bu alternatifler, mevcut politikalar için harcamaların azaltılmasından gelirlerin artırılmasına kadar uzanıyor ve her birinin farklı sonuçlar doğurması öngörülüyor. Bu sonuçlar, hangi amaç için ne kadar harcanacağını yanı sıra gerekli finansal kaynağın nereden sağlanacağını belirlemek açısından da önem taşıyor.

Diğer yandan, gelecekteki AB bütçesinin ölçeği, yapısı ve kapsamı AB'nin kendisi için belirleyeceği politika hedeflerine karşılık gelmeli. Bunun için AB'nin geleceğine dair beş seçenekten hangisinin geçerli olacağı konusunda ciddi kararlar verilmesi gerekecek. AB daralan bütçesiyle mevcut ve yeni önceliklerini karşılayabilecek mi? Eğer bu mümkün olmayacaksa, hangi alanlarda kesintiye gidilmesi gerekecek? Ya da ortaya çıkan finansman açığı 27 üye ülkenin ilave katkılarıyla mı yoksa her iki olasılık kapsamında mı karşılanacak? Sonuç ne olursa olsun, uygulanacak politikaların kaynaklarla uyumlaştırılması gerekliliği her zaman önemini koruyacak gibi görünüyor.

Gelecekteki AB Bütçesinin Harcamaları Nelere Odaklanacak?

Öncelikle, AB bütçesinin önümüzdeki yıllarda bir yandan AB'yi şekillendirecek eğilimler üzerinde durması öte yandan kendisini bugünden daha fazla meşgul edecek yeni sorunlarla da karşı karşıya kalması bekleniyor. Bunların başında dü-

zensiz göçün ve mültecilerin yönetimi, dış sınırların entegrasyonu ve kontrolü, güvenlik, siber güvenlik, terörizmle mücadele ve ortak savunma geliyor. Tam istihdam ve sosyal gelişmeyi sağlayan rekabet gücü yüksek piyasa ekonomisini amaçlayan AB için üye ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkların azaltılması da son derece önemli. Aksi takdirde, orta vadede üye ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıklar EPB'nin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesinin önünde engel oluşturabilir.

İkinci olarak, AB'nin savunmasına ilişkin kaynaklar Üye Devletlerin bütçelerinden gelmeye devam etmekle birlikte bu alanda ortak hareket edilmesine ihtiyaç duyuluyor. Örneğin, savunma alanında Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi ve Avrupa sanayisinin rekabet gücünün artırılmasına yönelik olarak; AB'nin, Avrupa Savunma Fonu'nu (EDF) finanse etmesi gerektiğine dair ortak bir görüş oluşmuş durumda. Aynı zamanda, AB bütçesi kapsamında AB ile ortaklık ilişkisi bulunan ülkelere savunma alanında verilen kapasite geliştirme desteğinin artırılması da önem taşıyor.

Üçüncü olarak, Komisyon EPB'nin derinleştirilmesine ilişkin düşünce belgesinde yapısal reformlara destek sağlanması gerektiğini ortaya koymuştu. Bu destek uyum politikası kapsamında ya da tamamen yeni kurulacak bir fon ile sağlanabilir. Bilindiği üzere AB politikaları oluşturulurken AB'nin temel değerleri esas alınıyor. Üye ülkelerde AB bütçesinden gelen mali kaynak dağıtılırken hukukun üstünlüğü ilkesinin gözetilmesi gittikçe önem kazanıyor. Hukukun üstünlüğünün iş dünyasındaki yenilikleri ve yatırımları doğrudan etkilediği biliniyor, nitekim Birliğin ortak değerlerinin gözetildiği ülkelerde yatırımlar artıyor.

Dördüncü olarak, gelecekte AB bütçesinin bazı istikrar fonksiyonlarını da üstlenip üstlenemeyeceğine yoğunlaşıyor. EPB'nin derinleştirilmesine ilişkin düşünce belgesinde bir makroekonomik istikrar fonksiyonunun gelecek dönemki AB Çok Yıllı Mali Çerçevesi'nde belirlenmesi, böy-

lece büyük ekonomik ve mali şoklara karşı korunma sağlanması gerekliliğinin altı çizilmişti. Bu mekanizmanın sadece Avro Alanı'na odaklanan yeni bir mali kaynakla mı işletileceği, yoksa Avro Alanı'nın AB GSYH'sinin yüzde 85'ini oluşturması itibarıyla AB bütçesinden mi karşılanacağı ise merak konusu.

Beşinci olarak, ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri dikkate alan bütüncül bir yaklaşımla yeni ve sürdürülebilir büyüme modellerine geçilmesi gerekiyor. Bu geçişin başarısı, ilgili yatırım olanaklarının geniş olmasına bağlı. Söz konusu yatırımların büyük bölümünü düşük karbon enerjisine yönelik altyapı yatırımları oluşturuyor.

Altıncı olarak, mevcut tüm araçların gözden geçirilmesi ve sağladıkları katma değer açısından yapılacak değerlendirmenin sonucunda, bazı programların kapatılması veya birleştirilmesi hususlarının araştırılması önem taşıyor. Bu nedenle uyum politikası kapsamında uygulanan kurallar ve şartların düzenlenmesi gerekiyor.

AB politikalarının etkili bir şekilde uygulanması, güçlü ve etkili kamu hizmetlerinin varlığı ile yakından ilişkili. 2013'ten beri AB kurumları personel sayılarını azaltıyor. Bu nedenle geleceğin politikaları ve uygulama araçları tasarlanırken insan kaynağının etkisi göz ardı edilmemeli.

Ortak Tarım Politikası'nın modernizasyonu uzun zamandır üzerinde çalışılan bir konu. Söz konusu politikanın modernizasyonu ve sadeleştirilmesi faaliyetlerine ilişkin olarak, AB genelinde çiftçilerin gelirlerinin artırılması amacıyla doğrudan ödemelerin daha etkili hale getirilmesi ve daha düşük gelir seviyesine sahip bölgele- rin hedeflenmesi söz konusu. Uyum politikasının reforme edilmesi kapsamında kullanılmayan kapasitenin, yeni gelişmelere ve sorunlara yönelik harekete geçirilerek daha esnek hale getirilmesi öneriliyor.

AB Bütçesinin Gelirleri Nasıl Düzenlenmeli?

Bütçenin harcamalar bölümünün yanı sıra gelirler bölümünün de gözden ge-

çirilmesi gerekiyor. Bunun için de mevcut öz kaynaklar sisteminin incelenerek gelecekte daha etkili hale getirilmesi ve uygulanacak politikaların desteklenmesi için nasıl düzenleneceği önem taşıyor. Bütçenin mevcut finansman sisteminin karmaşık, yeterince şeffaf olmayan yapıda olduğu ve karışık telafi mekanizmalarıyla yıprandığı gözlemleniyor. AB bütçesinin finansman olarak kullanabileceği çok sayıda kaynağın AB'nin gelecek senaryoları doğrultusunda şekillendirilmesi gerekiyor.

Gelecekteki AB Bütçesi Nasıl İşlemeli?

Sayılan hedefler ve öneriler doğrultusunda, gelecekteki AB bütçesinin, daha yüksek katma değer sağlayan alanlara odaklanması; bütçenin hesap verilebilirliğinin gözetilmesi; bütçenin istikrarlı bir çerçeve içinde daha öngörülebilir olması; daha sade kurallar içermesi gerektiği ortaya koyuluyor.

Sonuç

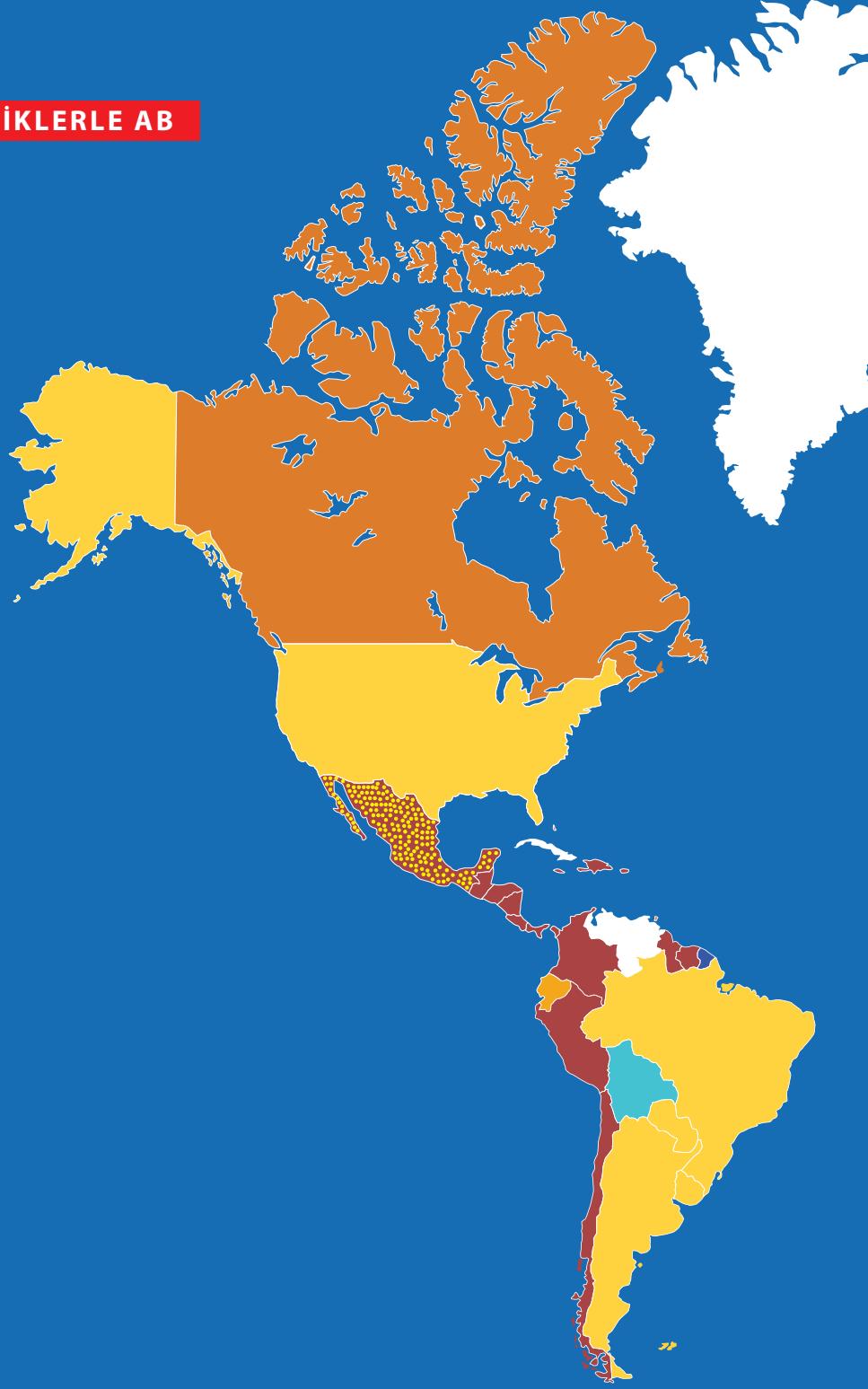
Avrupa Komisyonunun EPB'nin derinleştirilmesine ilişkin ortaya koyduğu düşünce belgesinde önerilen hedefler ve adımlarla şekillenecek yol haritasının en kısa zamanda somutlaştırılması ve bundan sonra da belirlenen adımların atılması son derece önemli. Bu, EPB'nin ve dolayısıyla AB'nin geleceği açısından önem taşıyor. EPB'nin mevcut sorunlarının ve eksikliklerinin ele alınamaması halinde gelecekte AB vatandaşlarının avro ve EPB'ye olan desteği ve bakış açısı olumsuz etkilenebilir. EPB'nin geleceğinin şekillendirilmesi, AB'nin yaşayacağı sınamalar arasında öncelikli yerini koruyor. AB bütçesinin de dünyadaki ve AB'deki yeni gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi gerekiyor. Bütçenin daha basit ve esnek hale getirilmesinin yanı sıra AB'nin daha hızlı büyümesi ve kapsayıcı bir biçimde küresel ekonomide yerini almasını sağlayacak güçlü bir araç haline getirilmesi, AB'yi ileri taşıyacak sağlam bir bütçe yapısının oluşturulması, AB'nin geleceğinin de temel direğini oluşturuyor. ■

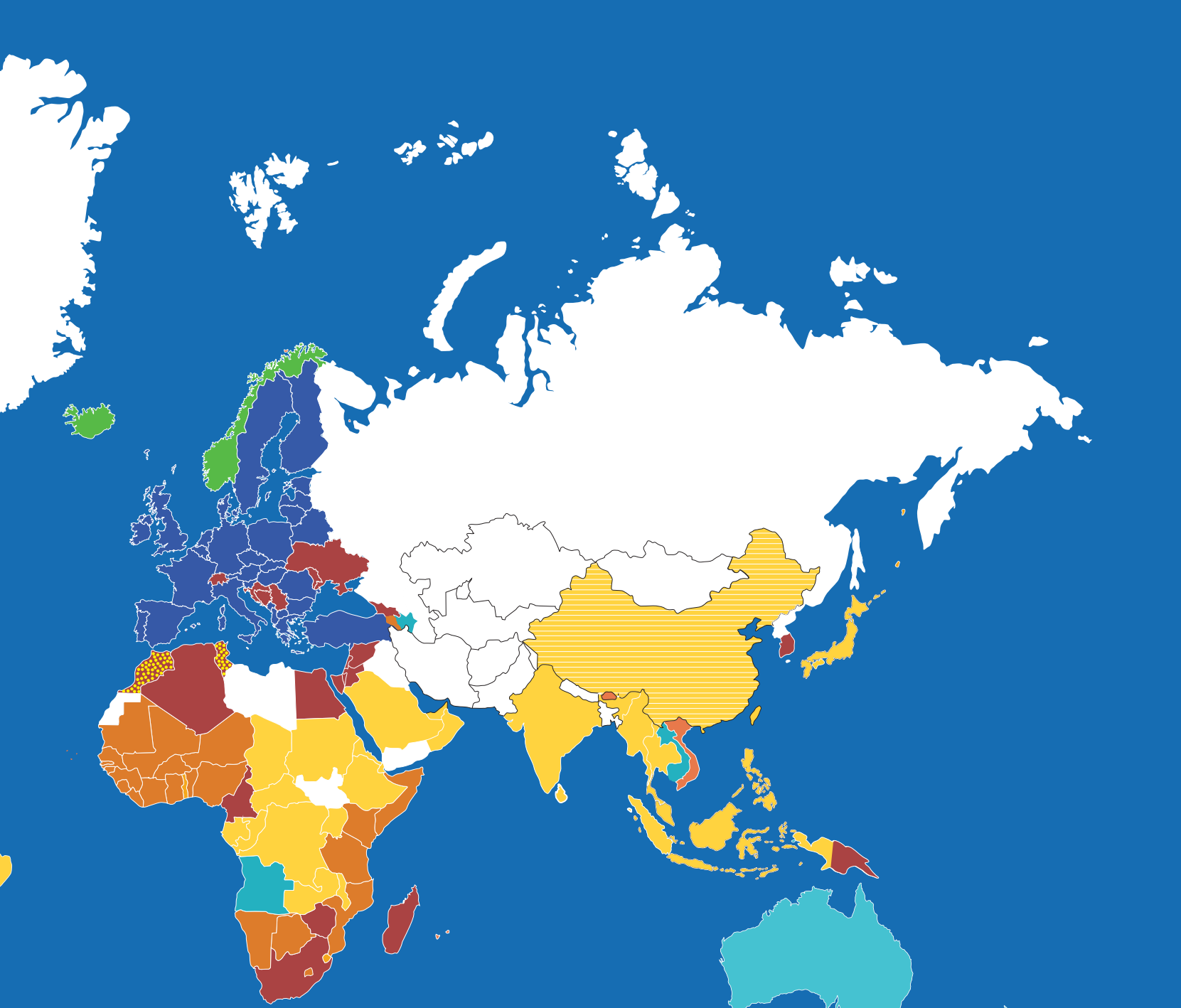
AB'nin STA'ları

AB'nin 2000 Yılından Beri İmzaladığı STA'lar

Ülke	Tarih
Güney Afrika	2000
İsrail	2000
Fas	2000
Meksika	2000
Ürdün	2002
Şili	2003
Lübnan	2003
Mısır	2004
Makedonya	2004
Cezayir	2005
Bosna-Hersek	2008
Arnavutluk	2009
Karadağ	2010
Sırbistan	2010
Kolombiya	2011
Güney Kore	2011
Peru	2011
Kosta Rika	2013
Guatemala	2013
Honduras	2013
Nikaragua	2013
Panama	2013
Salvador	2013
Gürcistan	2014
Moldova	2014
Ukrayna	2014
Vietnam	2016
Kanada	2016

Kaynak: Avrupa Komisyonu





Haritadan da görüldüğü üzere, AB'nin dünyanın birçok ülkesiyle ticaret anlaşmaları bulunuyor. Gümrük Birliği, en sıkı işbirliği örneğini sergilemekle beraber Türkiye dışında AB'nin Andorra, Monako ve San Marino ile de Gümrük Birliği anlaşması bulunduğunu hatırlatmakta fayda var. Avrupa Ekonomik Alanı ise tüm AB üye

ülkelerini ve EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi) ülkelerini (İsviçre hariç) kapsıyor. Güney Amerika'dan Uzakdoğu'ya AB'nin birçok anlaşması hâlihazırda bulunuyor. Buna son olarak, Kanada ile imzalanan CETA (Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması, *Comprehensive Economic and Trade Agreement*) eklenmişti. ■

- AB ve Gümrük Birliği
- Avrupa Ekonomik Alanı
- Yürürlükte olan tercihli ticaret anlaşması
- Yürürlüğe girme aşamasındaki tercihli ticaret anlaşması
- Müzakere aşamasındaki tercihli ticaret anlaşması
- Serbest ticaret ortaklığı potansiyeli olan ülkeler
- Müzakere aşamasındaki yatırım anlaşması
- Modernleşme aşamasındaki tercihli ticaret anlaşması



Avrupa Bütünleşmesinin Siyasi Dönüşümler Çağında Birleşik Krallık ve Fransa Genel Seçimleri

Selvi EREN
İKV Uzman Yardımcısı

AB şüphecililiğinin birincil temsilcisi Birleşik Krallık ile AB'nin fikir babasının vatani Fransa, Avrupa bütünleşmesi konusunda iki ayrı ucu temsil ediyor. Sert Brexitçi olarak tanımlanan Başbakan Theresa May'in koşullar ne olursa olsun AB'den ayrılma kararlılığına karşın merkezîyetçi Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, AB değerlerini ve bütünleşme savunuculuğunu politik programının temel taşı haline getirdi. Yine de erken seçim çağrısında bulunarak Brexit sürecini daha güçlü bir şekilde ilerletmeyi planlayan May ile yalnızca bir sene önce kurduğu partiyle Cumhurbaşkanlığı yarışına katılan

Macron'un ortak bir noktası var: her ikisi de ülke dinamikleri çerçevesinde siyasi bir kumar oynama cesareti gösterdi. Ancak Macron, Fransız siyasal sisteminde "imkânsız" olanı gerçekleştirmeyi başarırken May'in erken seçim stratejisi, *Financial Times*'in¹ manşetine taşıdığı tabirle, "geri tepti".

Erken Seçim Stratejisi May'e İstediyini Getirmiyor

Brexit referandumundan sonra iç politikada çalkantılar yaşayan Birleşik Krallık, 8 Haziran'daki erken genel seçimlerde de muhafazakârların çoğunluğa ulaşamamasıyla bu çalkantılı dönemin bir süre daha devam edece-

2017 yılının seçimlerle dolu takviminde haziran ayı da Avrupa bütünleşmesi için kritik iki seçime tanıklık etti. 8 Haziran'da Birleşik Krallık'ta, 11 ve 18 Haziran'da Fransa'da gerçekleşen genel seçimler, entegrasyon sürecine birebir zıt tutumlar sergileyen iki lideri ön plana çıkardı.



ğinin sinyallerini verdi. AB ortak pazarına erişimin devam etmesi gerektiğini savunan İşçi Partisi'nin önemli bir oy oranına ulaşması vatandaşların Brexit konusundaki kararsızlıklarının devam ettiğini ortaya koydu. May'in Brexit sürecinin sekteye uğramaması için çok hızlı bir şekilde hareket etmeye çalışması, çatlak sesleri susturma çabası olarak yorumlansa da genel söylem uygulanan stratejinin hatalı olduğu yönünde.

23 Haziran'da gerçekleştirilen referandumda AB'den ayrılma kararının çıkması üzerine istifa eden David Cameron'un Başbakanlık koltuğuna "sert Brexit"çi olarak nitelendirilen Theresa

May geçmişti. Parlamentonun onayına başvurmadan Lizbon Antlaşması'nın 50'nci maddesini devreye sokmaya çalışan May Hükümeti'nin yetkilerini aştığı gerekçesiyle Yüksek Mahkemeye başvurulmuş ve ardından temyiz mahkemesi de Parlamento onayının gerekli olduğu kararını vermişti. Bu karara rağmen hükümetin hızlı davranıp ayrılık sürecini başlatan mektubu AB Konseyi Başkanı Tusk'a 29 Mart'ta iletmesi ve sürecin resmen başlatılması sebebiyle Başbakan May'in Brexit sürecini yürütürken yaşadığı ilk meşruiyet kaybı fazla göze çarpmamıştı.

Bununla birlikte meşruiyet kaybını fark eden May, 18 Nisan günü erken seçime gideceğini belirtti ve gerekçe olarak da muhalefetin Brexit sürecini yavaşlatmasını gösterdi. Ancak 8 Haziran genel seçiminde istediğinin tam tersi bir sonuç elde etti. Büyük çoğunluğa ulaşarak Brexit sürecinde hiçbir siyasi partinin desteğine ihtiyaç duymamayı hedefleyen Başbakan, seçim öncesi yaşanan terör saldırıları ve İşçi Partisi'nin "yumuşak Brexit" söylemleri nedeniyle Parlamentoda 13 sandalye kaybetti. Şüphesiz ki hızlı bir şekilde hareket ederek şüphelerin yeşermesine fırsat vermemeyi amaçlayan siyasi taktiğin önündeki en büyük engel 22 Mayıs'ta Manchester'da ve 4 Haziran'da Londra'da gerçekleşen terör saldırıları oldu. Brexit'in temel ayağını başta Doğu Avrupalılar olmak üzere ülkeye gelen göçmenleri durdurmak oluşturduğu için ilk başta "sert Brexit" yanlılarını artıracak gibi gözükten saldırılar aslında May'in güvenlik zafiyeti olarak algılandı ve kendisine oy kaybettirdi.

650 milletvekili Birleşik Krallık Parlamentosunda çoğunluğa sahip olmak için 326 sandalye elde etmek gerekiyor. Oysa Theresa May liderliğindeki Muhafazakar Parti sadece 318 sandalye elde edebildi, ana muhalefetteki İşçi Partisi ise 262 sandalye kazanmayı başardı. Bu anlamda, 2015 seçimlerine göre Muhafazakar Parti sandalye kaybederken İşçi Partisi'nin 30 san-

dalye kazanması Brexitçiler yarışında "yumuşak Brexit"in ön plana çıkmakta olduğunu gösteriyor. Bunun dışında belirtmek gerekiyor ki AB'den ayrılma prosedürleri ve terörün damga vurduğu bir dönemde genel seçim katılım oranının yüzde 68,7 olması Birleşik Krallık vatandaşlarının gidişattan memnun olmadığı konusunda uyarıcı bir nitelik taşıyor.

Çoğunluğu sağlamak adına Parlamentoda 10 sandalye elde eden Kuzey İrlandalı Demokratik Birlik Partisi (DUP) ile ittifak kuran Muhafazakârlar, Kuzey İrlanda ile İrlanda arasındaki sınır sorununda Birleşik Krallık yanlısı bir müttefik seçmesiyle de dikkat çekti. 23 Haziran referandumunda yüzde 56 ile AB'de kalma yönünde oy veren Kuzey İrlanda'nın en büyük partisi DUP, Parlamentodaki en küçük partilerden birisi. Muhafazakârların çoğunluğu elde etmek için kendilerine ihtiyaç duymaları Kuzey İrlandalı partinin Brexit sürecinde önemli bir rol oynamasını sağlayacağı için bulunmaz bir fırsat olarak nitelendiriliyor.

Cumhuriyet Yürüyüşü'nün "Hassas" Zaferi

7 Mayıs'taki yüzde 66'lık oy oranıyla Fransa'nın 25'inci Cumhurbaşkanı seçilen Macron, 14 Mayıs günü Elysée Sarayı'nda düzenlenen bir törenle görevi François Hollande'dan devralmıştı. 15 Mayıs'ta başbakan adayını, 17 Mayıs'ta da kabinesini açıklayan Macron daha önce hiç görülmemiş bir şekilde sağ, sol ve merkezdeki ideolojileri bir araya getirdi. Genel seçimlere giderken oldukça akıllıca bir hareket olarak nitelendirilen bu karar, aynı zamanda Macron'un geniş bir yelpazedeki seçmene hitap etmek istediğini de gösterdi. Charles De Gaulle ve François Mitterrand'ın yolundan ilerlediğini söyleyen ve her fırsatta cinsiyet eşitliğine vurgu yapan Macron, vaatlerini yerine getirdiğini de kanıtlamış oldu.

Bununla birlikte, katılım oranlarının sırayla yüzde 48,70 ile yüzde 42,64 ►►



Macron ilk turda yüzde 24 olan oy oranını ikinci turda yüzde 66'ya çıkardığı gibi genel seçimde de "tepki oyları" sayesinde bir zafer kazandı.

olduğu iki türlü genel seçim, seçmenin elindeki seçeneklerden de memnun olmadığını gösterdi. Macron'un partisi Cumhuriyet Yürüyüşü, ikinci turda kullanılan oyların yüzde 43,06'sını almış

dahi olsa kayıtlı seçmenin sadece yüzde 16,55'i kendisini destekledi. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turundan önce Le Pen'e karşı "cumhuriyet barajı" oluşturulmasıyla ilk turda yüzde 24 olan oy oranını ikinci turda yüzde 66'ya çıkardığı gibi Macron genel seçimde de "tepki oyları" sayesinde bir zafer kazandı.

7 Mayıs'ta açıklanan Ipsos/Sopra-Ste-ria anketlerine göre Fransızların yüzde 61'i Emmanuel Macron'un mecliste çoğunluğa sahip olmasını istemediğini belirtmişti. Genel seçimlerden önce bu oranın Macron'un partisinin mecliste çoğunluğa sahip olmasının önünde büyük bir engel oluşturduğu ve Macron'un sağ ve sol dengesini çok iyi ayarlaması gerektiği yorumları yapılıyordu. Bu anlamda, Macron'un kendisine düşeni en iyi şekilde yaptığını söyleyebiliriz. Geniş bir politik yelpazede yeni yüzler, sivil toplum temsilcileri ve eşit sayıdaki kadın ve erkek bakanla kurulan kabine, yeni Cumhurbaşkanı'nın kendine özgü politik

Tablo 1: 8 Haziran Birleşik Krallık Erken Seçimi Sonuçları*

Siyasi Parti	Oy Oranı(%)	Kazanılan Sandalye Sayısı
Muhafazakârlar (Con)	42,4	318
İşçi Partisi (Lab)	40	262
İskoç Ulusal Partisi (SNP)	3	35
Liberal Demokratlar (LD)	7,4	12
Demokratik Birlik Partisi (DUP)	0,9	10
Sinn Fein (SF)	0,7	7
Plaid Cymru (PC)	0,5	4
Yeşil Parti (Green)	1,6	1
Diğerleri	0,6	1

* Belirtilen oy oranları kullanılan oylara göre hesaplanmıştır.

Kaynak: Birleşik Krallık İşçileri Bakanlığı

özelliklerini oldukça iyi yansıtıyordu. Macron'un taklitten uzak, kendi yolunda ilerleyen ve aynı zamanda eleştirileri dikkate alan tavrı, genel seçimlere giderken kendisine artı puan kazandırdı.

Yine de kabine seçimindeki akıllıca kararların anket sonuçlarını tersine çevirdiğini ve genel seçimlere kadar geçen sürede Fransızların fikrini değiştirmede etkili olduğunu söylemek pek mümkün değil. Nitekim seçim sonuçları incelendiğinde Cumhuriyet Yürüyüşü'nün, katılımın yüzde 48,70 olduğu ilk turda oy kullananların yüzde 28,21'inin oyunu almayı başardığı görülüyor. Bu oran, kayıtlı seçmenin sadece yüzde 13,73'ünü oluşturuyor. Aynı şekilde katılım oranının yüzde 42,64 olduğu ikinci turda da kayıtlı seçmenin sadece yüzde 16,55'i oyunu Macron'un partisinden yana kullandı².

Fransız seçmenin ortalama yüzde 83'ünün Cumhuriyet Yürüyüşü için oy vermediği düşünüldüğünde Macron'un önündeki beş yılda çok dikkatli hareket etmesi gerekiyor. *L'Opinion* gazetesinde cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra yayımlanan bir makalede, açık ara zafere rağmen Macron zorunlu bir tercih olarak görüldüğü için kendisini "hasas" bir cumhurbaşkanlığı döneminin beklediği belirtilmişti. "Hassas" dönem riskinin mecliste 308 sandalye elde edilmesine rağmen devam edeceği düşünülüyor. Fransa'nın siyasi yapıtaşlarının yerinden oynadığı bir dönemde Macron, seçmenin isteklerine göre politikalarını şekillendirirken eş zamanlı olarak kendi siyasi ve ekonomik görüşleri odağında Fransız siyasal sistemini de baştan sona yenileyecek.

AB Yanlısı vs. Brexit

Terör ve göç dalgasıyla mücadele eden her iki ülkenin iç siyaseti, AB bütünleşmesi konusunda zıt fikirleri ön plana çıkardı; ancak sadece birisi tartışmasız bir galibiyet elde etti. Güçlenen AB şüphesiz temsil eden May ve liberal AB değerlerini yansıtan Macron'un genel seçimlerde elde ettiği sonuçlar

AB değerlerinin imajını da doğrudan etkiledi. Macron'un Cumhurbaşkanlığı zaferinden sonra partisi Cumhuriyet Yürüyüşü'nün de parlamentoda çoğunluğu sağlamayı başarmış olması Avrupa değerlerinin Fransa iç siyasetinde güç kazanacağı anlamını taşıyor. Diğer yandan "sert Brexit'çi" Theresa May'in erken seçim taktikğine rağmen çoğunluğu elde edememesi AB şüphesiz cephesinde yükselen popülist dalganın gücünü kaybetmeye başladığının sinyallerini veriyor.

İç dinamiklerin Macron'u zafere götürdüğü şanslı sürecin May için aynı şekilde işlemediğinin de altını çizmek gerekiyor. Fransız siyasi sistemi için bir tehdit olarak görülen AB şüphesiz ve popülist Le Pen'le karşı karşıya kalan Macron sadece AB için değil Fransa için de tek çare olarak görülüyordu. Oysa May "sert Brexit" konusunda ısrarcı olurken terör saldırıları ve "yumuşak Brexit" taraftarlarının Muhafazakârlar arasında

da görülmesi nedeniyle önemli oranda destekçi kaybetti. Popülist dalganın iki zaferinden biri olan Brexit'in temsilcisi May'in bu kaybı AB entegrasyonu için bir kazanç anlamına geliyor. Bu nedenle haziran ayındaki genel seçimlerin galibi olarak nitelendirebileceğimiz liberal ve çok kültürlü AB değerleri sarsılan imajını geri kazanmaya başladı. Hem mevcut krizlerle mücadelede hem de Brexit sürecinde AB kurumlarının elini güçlendiren seçim sonuçları AB şüphesiz ve popülizmin yenilgisi anlamını da taşıyor. Bu yenilginin ne kadar süreceğini ve Fransız siyasi değişiminin baş aktörü Macron'un AB'nin krizlerle mücadelede etkili adımlar atıp atamayacağını ise zaman gösterecek. ■

¹ Financial Times, <https://www.ft.com/content/d50a9332-4c89-11e7-a3f4-c742b9791d43>

² Fransa İçişleri Bakanlığı, [https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/election__legislatives-2017/\(path\)/legislatives-2017/FE.html](https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Legislatives/election__legislatives-2017/(path)/legislatives-2017/FE.html)

Tablo 2: 11-18 Haziran Oy Oranları ve İki Tur Sonunda Kazanılan Sandalye Sayısı*

Adaylar	11 Haziran Oy Oranları (%)	18 Haziran Oy Oranları (%)	Mecliste Kazanılan Sandalye Sayısı
Fransız Komünist Partisi (PCF)	2,72	1,20	10
Boyun Eğmeyen Fransa (FI)	11,03	4,86	17
Sosyalist Parti (SOC)	7,44	5,68	30
Radikal Sol Partisi (RDG)	0,47	0,36	3
Bağımsız Sol (DVG)	1,60	1,45	11
Çevreciler (ECO)	4,30	0,13	1
Bağımsızlar (DIV)	2,21	0,55	3
Bölgesel Parti (REG)	0,90	0,76	5
Cumhuriyet Yürüyüşü (REM)	28,21	43,06	308
Demokrasi Hareketi (Modem)	4,12	6,06	42
Demokratlar ve Bağımsızlar Birliği (UDI)	3,03	3,04	18
Cumhuriyetçiler (LR)	15,77	22,23	112
Bağımsız Sağ (DVD)	2,76	1,68	6
Ayağa Kalk Fransa (DLF)	1,17	0,10	1
Ulusal Cephe (FN)	13,20	8,75	8
Aşırı Sağ (EXD)	0,30	0,10	1

*Adaylar aşırı sol görüşten aşırı sağ görüşe doğru sıralanmıştır. Her iki turda belirtilen oy oranları kullanılan oylara göre hesaplanmıştır.

Kaynak: Fransa İçişleri Bakanlığı



Ahmet CERAN
İKV Uzmanı

İSO 500 Şirketleri, Teknoloji Yoğunluğu ve AB Perspektifi

Her yıl olduğu gibi yine İstanbul Sanayi Odası'nın imza eserlerinden Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (İSO 500) Raporu, titiz bir çalışmanın sonucunda kamuoyu ile paylaşıldı. İSO Başkanı Erdal Bahçivan tarafından 5 Haziran 2017 tarihinde bir basın toplantısıyla açıklanan sıralama sadece 2016 yılının en büyük sanayi kuruluşlarını ortaya koymuyor, Türkiye'nin üretim standartları ve kalkınmışlık seviyesine ilişkin çok kritik ipuçları içeriyor.

Özellikle seçimlerin yaklaştığı Almanya’da iç siyaset manevrası olarak ortaya atılan Gümrük Birliği’nin güncellenmesi karşısı söylemin AB kurumları ve diğer AB ülkeleri tarafından destek bulmadığını görüyoruz ve bu bizlere biraz da Gümrük Birliği’nin güncellenmesi müzakerelerinin başlamasının önünde herhangi bir engel olmadığı sinyali veriyor. Dolayısıyla böyle bir atmosferde, AB ülkelerindeki paydaşlarıyla etkileşime girmesi en muhtemel şirketlerin, İSO 500’ün yapısını; başka bir ifadeyle “iş dünyasının perspektifini” mercek altına almakta fayda var.

Rapora göre, 2016 verileri ışığında üretimden satışlarda 32 milyar 594 milyon lirayla TÜPRAŞ, Türkiye’nin en büyük sanayi kuruluşu oldu. TÜPRAŞ’ı 16 milyar 314 milyon lirayla Ford ve 12 milyar 856 milyon lirayla Tofaş takip ediyor. Önceki yıllarla karşılaştırıldığında, TÜPRAŞ ve Ford ilk iki sıradaki yerlerini korurken önceki yıl üçüncü olan Arçelik’in beşinci sıraya gerilediğini görüyoruz. EÜAŞ ile İskenderun Demir ve Çelik de ilk 10’da önceki yıla göre gerileyen şirketler arasında yer alıyor. Dördüncü Oyak Renault ve sekizinci Hyundai ise geçtiğimiz yılki yerlerini koruyor.

Konuyu AB ile bağlantılı ele almak adına, öncelikle İSO 500 şirketlerinin ihracat değerlerine bakmak lazım. Türkiye’nin, AB’nin beşinci büyük ticaret ortağı olduğunu hatırlamak gerekir. İSO 500 şirketleri 2016 yılında toplam 76 milyar 134 milyon 703 bin dolar tutarında ihracat gerçekleştirdi. Toplam ihracatında geçtiğimiz üç yılda gerileme olan İSO 500’ün 2016’da ihracatta yüzde 3,1’lik artışı olumlu bir gelişme. Burada ilk üçte otomotiv sektörünün ağırlığı dikkat çekiyor. Sırasıyla Ford, Tofaş ve Oyak Renault en fazla ihracatı gerçekleştiren üç şirket. Burada Türkiye ile AB arasındaki mal ticaretinde geçerli Gümrük Birliği’nin kıymetinin, ekonomistler şüphesiz ki altını çiz-

cektir. Üretimden satışlarda ise, önceki yıllarla kıyasla yüzde 8,8’lik bir artış gerçekleşmiş durumda. İSO Başkanı Bahçivan konuya ilişkin basın toplantısında İSO 500’ün en öncelikli problemi olarak finansman giderlerine vurgu yaptı. İkinci sorunlu konu ise Ar-Ge. Rapora göre 2016 yılında Türkiye’nin en büyük 500 sanayi kuruluşunun Ar-Ge harcamaları yüzde 16,3 oranında (2,8 milyar lira) azalmayla karşı karşıya. Bu veri aslında gün yüzüne çıkan başka bir durumun da göstergesi niteliğinde.

İSO 500 şirketlerinin teknoloji yoğunluğuna göre bir sınırlandırmaya gidildiğinde ve katma değere bakıldığında, yüzde 39,3 ile orta-düşük teknoloji yoğunluklu şirketler listenin aslan payına sahip. Bunu yüzde 37,4’lük payla düşük teknoloji yoğunluklu sanayi şirketleri takip ediyor. Orta-düşük ve düşük teknoloji yoğunluklu sektörlerde 98 firmayla gıda sektörü, 68 firmayla ana metal sanayi ve 38 firmayla tekstil sektörü en geniş yere sahip. Yüksek yoğunluklu ise sadece 12 firma listede yer alabili. Teknolojik dönüşümlerin takip edilmesi güç bir hız kazandığı, üretim zincirlerinin küreselleşmekte ve başkalaşmakta olduğu günümüzde teknoloji yoğunluğu meselesini tartışmalarımızın odağına almakta fayda var. TEPAV İcra Direktörü Prof. Dr. Güven Sak bunu bizler için büyük bir ustalıkla yapıyor.

Prof. Dr. Sak’ın konuya ilişkin çalışması, İSO 500’deki ilk 10 sanayi kuruluşunu 1993’ten bu yana yıllara göre mercek altına alıyor¹. Sonuçlara bakıldığında, çok sınırlı bir değişimle karşı karşıyayız ve şirketlerin büyük ölçüde yerlerini koruduğunu; dinamik bir yapıdan bahsedemeyeceğimizi görüyoruz. Prof. Dr. Sak’ın çok kritik bir değerlendirmesi şöyle: *“Türkiye, yüksek teknolojili üretim ve ihracat için her ne yapıyorsa yanlış yapıyor. Şirket sayısı artmıyor. Sanayi Anadolu’ya yayılıyor ama bir yüksek teknolojiye doğru sıçrama yapamıyor.”* Coğrafi açıdan bakıldı-

ğında ise sanayinin Anadolu’ya doğru kaydığı bir tablo dikkat çekse de büyük sanayi şehirleri her türlü ağırlığını korumaya devam ediyor. İKV ve Kocaeli Sanayi Odası Başkanı Ayhan Zeytinoglu, İSO 500’e Kocaeli’den 80 firmanın girdiğinin altını çizmişti. Sektörel bazda bakıldığında çok sayıda uluslararası ölçekte otomotiv devinin listede yer aldığını görmekteyiz ve bunların hedefinin doğrudan AB pazarı olduğunu öngörmek çok da yanlış olmaz. Dolayısıyla AB ile ilişkilerin, Türk sanayisinin geleceği için ne kadar önemli olduğunu net şekilde fark ediyoruz. İSO 500’ün bizlere sunduğu bu tabloyu AB perspektifiyle biraz daha irdelemek gerekiyor.

Yazının başında, ufukta Gümrük Birliği modernizasyon müzakereleri olduğundan bahsedilmişti. Konunun uzmanları, bu müzakerelerin sadece belli sektörlerde tarife ve kota düzenlemelerine ilişkin olmadığını; tarife dışı pek çok meselenin de masaya yatırılacağını altını çiziyor. Çoğunluğunu düşük teknoloji, orta-düşük teknoloji yoğunluklu firmaların oluşturduğu Türk sanayisinin bu sürece ön hazırlığı sadece Gümrük Birliği’nin başarısı için değil, günümüz teknolojik gerekliliklerine ayak uydurmak açısından da şart olacaktır. Bu noktada Ar-Ge harcamalarından kısılan bütçeleri tekrardan, etraflıca düşünmek gerekiyor. AB seviyesinde veri güvenliği standartlarına ulaşılması, fikri mülkiyet hukukuna ileri seviye uyum ve tüketici haklarının, iş güvenliğinin en yeterli seviyede korunması, çevre duyarlılığı gibi meselelerin, İSO 500 Raporu gibi çalışmalar değerlendirilirken çok daha doğrudan ele alınması lazım. Bu, hem Türkiye’nin kalkınmasının dinamosu niteliğindeki şirketlerin hem de bu alanlarda araştırmalarını sürdüren uzmanların sorumluluğu haline geliyor. ■

¹ Güven Sak, “Son 25 Yıldır Türk Sanayiinde Değişen Nedir?”, Dünya Gazetesi, 24.07.2017, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/son-25-yildir-turk-sanayiinde-degisen-nedir/374152>.

İklim Değişikliğiyle Mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde G20 Hamburg Zirvesi



Merve ÖZCAN
İKV Uzman Yardımcısı

Dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan en büyük 20 ekonomisini bir araya getiren G20 Zirvesi'nin 12'ncisi bu yıl 7-8 Temmuz'da, dönem başkanı Almanya'nın ev sahipliğinde Hamburg'da düzenlendi.

Adını sıkça duyduğumuz G20 ülkeleri ve bu ülkeleri buluşturan G20 zirveleri her ne kadar 1970'li yıllara dayansa da resmi olarak 1999'da Washington'da düzenlenen G7 Maliye Bakanları Toplantısı'nda ABD'li ve Kanadalı bakanlarının o yıl patlak veren Asya ekonomik krizini sonlandırmak ve yükselen piyasa ekonomileri arasındaki diyalogu artırmak istemeleri üzerine kuruldu. G20 zirvelerinde 2008 yılına kadar merkez bankası başkanları ve maliye bakanları toplanırken, küresel mali krizden itibaren devlet ve hükümet başkanları bir araya geliyor. Kuruluşundan bu yana küresel ekonomideki temel sorunları ele alarak ekonomik işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan bir yapıya evrilen G20'nin gayriresmî niteliği nedeniyle zirvelerde alınan kararların bağlayıcılığı

bulunmuyor, ancak ülkelerin karar verme mekanizmalarında etkili oldukları biliniyor.

G20; Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, İtalya, Japonya, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Güney Kore, Türkiye, Birleşik Krallık ve ABD olmak üzere 19 ülke ve AB'den oluşuyor; İspanya Başbakanı da zirvelere daimi misafir olarak katılıyor. G20 ülkelerini incelediğimizde dünya nüfusunun üçte ikisine ev sahipliği yaptıklarını, küresel GSYH'nin yüzde 85'ini ellerinde bulundurduklarını ve dünya ticaretinin yüzde 80'ini gerçekleştirdiklerini görüyoruz. G20'nin daimi bir sekreteryasının olmaması sebebiyle her yıl farklı bir ülke dönem başkanlığı görevini üstleniyor ve o yıl düzenlenecek G20 zirvesine hem



ev sahipliği yapıyor hem de zirvede ele alınacak konuları belirleme hakkına sahip oluyor. 2016 yılında Çin'in Dönem Başkanlığı'nda gerçekleştirilen zirve, 2018 yılında Arjantin'in ev sahipliğinde düzenlenecek. G20 zirvelerine düzenli olarak katılan uluslararası kuruluşlar ise Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Finansal İstikrar Kurulu, Dünya Bankası (WB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve BM.

G20 ülkelerine ek olarak bu yılki zirveye Norveç, Hollanda, Singapur, Gine'nin temsil ettiği Afrika Birliği, Vietnam'ın temsil ettiği Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği, Senegal'in temsil ettiği Afrika'nın Kalkınması İçin Yeni Ortaklık ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) temsil-

cileri de Almanya'nın davetlisi olarak katılım sağladı. ABD Başkanı Donald Trump, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ve Güney Kore'nin yeni Devlet Başkanı Moon Jae-in'in ilk defa katıldıkları G20 Zirvesi'nde, Türkiye'yi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan temsil etti. Liderlerin birçok ikili görüşme yaptığı zirvede, ABD Başkanı Donald Trump göreve geldikten sonra Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile ilk yüz yüze görüşmesini gerçekleştirdi.

G20 Hamburg Zirvesi Öncesine Kısa Bir Bakış

Almanya Başbakanı Angela Merkel G20 Hamburg Zirvesi öncesi yaptığı konuşmada, 20 Ocak'ta ABD Başkanı seçilen Donald Trump'ın korumacı politikalarını, "önce Amerika" yaklaşımı-

la Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan (TPP) ABD'yi geri çekme kararını ve TTIP müzakerelerini durdurmasını eleştirdi. Merkel bu yılki zirvenin ana gündeminin mayıs sonunda gerçekleşen G7 Zirvesi'nin ardından Trump'ın, 1 Haziran'da ABD'yi Paris Anlaşması'ndan çekme kararı almasıyla küresel gündemde üst sıraya oturan iklim değişikliğiyle mücadele olduğunu belirtti. Trump, bu kararı ABD'nin aleyhine olduğunu düşündüğü anlaşmanın yoksulluğu ve işsizliği artıracağı gerekçesiyle almıştı.

Bilindiği üzere, BM İklim Değişikliği Çevre Sözleşmesi'nin 2015 yılında Paris'te düzenlenen 21'inci Taraflar Konferansı'nda onaylanan Paris Anlaşması, bu yüzyılın bitimine kadar küresel ısınmayı 2°C'nin altında tutmayı ve mümkünse 1,5°C'de sınırlandırmayı amaçlıyor. Ayrıca 2011'de Durban İklim Değişikliği Konferansı'nda kabul edilen, 2020 yılına kadar gelişmiş ülkelerden toplanacak yıllık 100 milyar doların gelişmekte olan ülkelere iklim değişikliğiyle mücadele için aktarılmasını öngören Yeşil İklim Fonu'na da ABD'nin katkı yapması artık beklenmiyor. G20'nin ana düşüncesi her ne kadar "birlikteyken yalnız başımıza yapabileceğimizden daha fazlasını başarabiliriz" olsa da Merkel, ABD'nin kararının diğer G20 ülkelerinin önceliklerini değiştirmeyeceği görüşünde.

G20 Hamburg Zirvesi'nin Gündemi

Küreselleşmenin bütün insanlara eşit fayda getirmesini amaçlayan, gelişmiş ve yükselen piyasa ekonomilerini bir araya getiren G20 Zirvesi'nin bu yıl da en önemli önceliği çeşitli politika araçlarıyla sürdürülebilir, dengeli ve kapsayıcı büyümeyi sağlamaktır. Öncelikle küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin, beklenenden düşük olsa da, büyümeyi artırdığı ve yaşam standartlarını iyileştirdiği, ancak bunların dünya üzerinde eşit paylaşılmadığı vurgulandı. Zirveden sonra gemicilikte iki halatın birbirinden ayrılmamasını sağlayan camadan bağına benzer logosu ve bununla uyumlu "bir- ▶▶



Liderler Bildirgesi'nde G20 Hamburg Zirvesi'nin hedeflerinin üç ana başlık altında toplanması dikkat çekiyor. Bunlar sırasıyla; istikrarın korunması, sürdürülebilirliğin geliştirilmesi ve sorumluluk almak.

birine bağlı bir dünyayı şekillendirmek" sloganıyla G20 Liderler Bildirgesi yayımlandı. Önceki dönem başkanlıklarında verilen taahhütlerin uygulanmasının sıkça yinlendiği bir bildirge olma özelliğini taşıyan 15 sayfalık metinde, küresel toplumu etkileyen terörizm, yoksulluk, iklim değişikliği ve eşitsizlik gibi sorunlarla mücadele kararlılığı tekrarlanıyor.

Bildirgenin ekonomi gündemine baktığımızda ise Donald Trump'ın TTIP'i askıya aldığı, dünya genelindeki ticari tedbirlerin korumacılık rüzgârlarını hızlandırdığı, küresel büyüme hızı ve ticaretin azalmakta olduğu bir dönemde olmamıza rağmen liderlerin iki tarafı, bölgesel ve çoklu ticaret anlaşmalarının, karşılıklı yarar sağlayan yatırım işbirliklerinin ve korumacılığa karşı mücadelelerin önemini vurguladıklarını görüyoruz. Uzmanlar, zirvede uzlaşma yanlısı olma-

yan Trump'ın "adil ticaret" söylemine karşın Merkel'in "serbest ticaret" anlayışının kabul görmesinde kendisinin tarafların takdirini kazanan tutumunun etkili olduğunu söylüyor.

Liderler Bildirgesi'nde, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilerek kapsayıcı büyümenin sağlanması ve eşitsizliğin azaltılması için dijital değişimin önemine de değiniliyor. 2025 yılından itibaren bütün vatandaşların dijital bağlantılara erişim sağlayabilmeleri ve düşük gelirli ülkelerde altyapı gelişiminin desteklenmesi hedefleniyor. Ayrıca KOBİ'lerin geliştirilmesinde, finansal kaynaklara daha rahat ulaşılmasında ve girişimci dostu ekonomik çevrelerin yaratılmasında da dijital teknolojinin rolünün önemi vurgulanıyor. İlgili fikri mülkiyet hakları ve yasal düzenlemeler için G20 Dijitalizasyon Yol Haritası'nın yol gösterici olacağı ifade ediliyor.

Daha ayrıntılı bakacak olursak, Liderler Bildirgesi'nde G20 Hamburg Zirvesi'nin hedeflerinin üç ana başlık altında toplanması dikkat çekiyor. Bunlar sırasıyla; istikrarın korunması, sürdürülebilirliğin geliştirilmesi ve sorumluluk almak.

- İstikrarın korunması

Zirve sonrası yayımlanan bildirmede, 2008 küresel ekonomik krizinden sonra sürdürülebilir büyümenin desteklenmesinde dirençli ve istikrarlı finansal sistemlerin öneminin altı çiziliyor. Liderler uluslararası sermaye akışlarını destekleyen sistemleri geliştirmeye devam edeceklerini; küresel güvenlik ağını IMF merkezli ve kota bazlı bir yaklaşımla yükselteceklerini taahhüt etti. Büyümeyi destekleyecek vergi politikaları için her türlü işbirliğinin memnuniyetle karşıla-

nacağı ve gelişmekte olan ülkelere vergi kapasitelerini artırmaları için sağlanan desteğin devam edeceği belirtiliyor. Ayrıca vergi kaçakçılığı, terörün finansmanı ve yolsuzluk ile mücadelede uluslararası standartlara uyumun artırılmasına karar verildi.

Sağlık sistemlerinin güçlendirilmesi ne de değinilen zirvede, G20 ülkelerinin Ebola gibi küresel sağlık sorunlarına karşı hazırlık düzeyinin artırılması ve gerekenlerin yapılması konusundaki rolü vurgulanıyor. Küresel sağlık sigortasının BM'nin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin (2030 Gündemi) önemli amaçlarından olduğu ve istikrarlı sağlık sistemlerinin sağlık krizlerini çözmedeki payı hatırlatılıyor. Ayrıca, insanların kitlesel hareketlerinin ciddi sağlık sorunları doğurabileceği kabul edilerek, WHO gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılması teşvik ediliyor.

-Sürdürülebilirliğin geliştirilmesi

Geçtiğimiz yıl G20 ülkelerinin 2030 Gündemi için bir eylem planı kabul etmesi, küresel sürdürülebilir kalkınmada BM süreçlerinin önemine dikkat çekmiş ve bir dönüm noktası olarak nitelendirilmişti. Bu yılki yayımlanan bildirmede de G20 ülkelerinin 2030 ve onun parçası olan Addis Ababa Eylem Gündemleri'ne uyum sağlama taahhütleri yineleniyor.

İklim değişikliği konusunda ise uzmanlar, G20 Zirvesi öncesinde bu konuda fikirleri muhtemelen değişmeyecek olan Donald Trump'ın diğer G20 liderlerini etkileyerek "Trump etkisi" yaratmasından korkuyordu. Neyse ki korkulan olmadı. Küresel sera gazı salınımının yüzde 80'ini gerçekleştiren G20 üyelerinin, ABD dışındaki 19'u Paris Anlaşması'nın geri çevrilemez olduğu konusunda mutabık kalındı ve anlaşmanın tamamıyla en kısa zamanda uygulanması için Büyüme İçin İklim ve Enerji Eylem Planı üzerinde anlaşıldı. Bu noktada, zirve öncesinde iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki belirsizliğin G20 Liderler Bildirgesi ile giderilmeye çalışıldığını söylemek mümkün.

Kadınların güçlendirilmesi hususunda ise 2014 G20 Brisbane Zirvesi'nde, işgücüne katılım oranındaki cinsiyet ayrımını 2025 itibarıyla yüzde 25 azaltma yönünde verilen taahhütte az da olsa ilerleme kaydedildiği belirtiliyor. Öte yandan kız çocuklarının ve kadınların dijital ekonomiye katılımlarının ve böylelikle onlar için fırsatların artırılması amacıyla başlatılan "kızlar için online beceriler" (#eSkills4Girls) girişiminden duyulan memnuniyet dile getiriliyor. Ayrıca İş Kadını Liderleri Özel Görev Komitesi kurularak, G20 ülkelerinden iş kadınlarının, ekonomideki katılımlarını artırma ve böylelikle sermayeye ve teknik desteğe daha rahat erişme yolları üzerine istişarelerde bulunulması amaçlandı.

Tüm bunlara ek olarak, tarımsal üretimin artırılması ve ekosistemin iyi korunarak etkin kullanılması taahhüdü yineleniyor. Güney Sudan'ın bazı bölgelerinde baş gösteren açlık ve Somali, Yemen ve Nijerya'nın kuzey doğusundaki benzer tehlikenin altının çizildiği G20 Liderler Bildirgesi'nde, ilgili BM kurumlarıyla işbirliklerinin artırılması gerektiği dile getiriliyor. Ayrıca, G20 Kaynak Etkinliği Diyaloğu, doğal kaynakların etkinliğinin ve sürdürülebilirliğinin artırılmasının yanı sıra sürdürülebilir üretim ve tüketim yollarının da geliştirilmesi için iyi uygulamaların paylaşılmasını öngörüyor.

-Sorumluluk almak

Bu başlıktaki en önemli girişim Afrika ülkelerindeki sorunları, fırsatları ve 2030 Gündemi'ni dikkate alarak özellikle kadınlar ve gençler için iş imkânlarının yaratılmasını, göçün azaltılmasını ve yatırımların artırılmasını amaçlayan G20 Afrika Ortaklığı. Bu doğrultuda, liderlerin ulusal politikalarını Afrika Birliği'nin 2063 Gündemi önceliklerine uyumlu hale getirmeleri bekleniyor.

G20 Hamburg Zirvesi öncesinde AB Konseyi Başkanı Donald Tusk, G20'nin en önemli gündem maddelerinden bir diğerrinin ise yakın geçmişte küresel

sorun haline gelen göç olduğunu söylemiş ve liderleri insan kaçakçılığına karşı işbirliği yapmaya davet etmişti. Bunu doğrularcasına G20 Liderler Bildirgesi'nde göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadelenin artırılması taahhüt ediliyor. Bu konuda OECD, BM ve ILO gibi kuruluşlardan yıllık küresel gidişat ve politika değişiklikleriyle ilgili bilgilendirmeler talep edilecek. Ayrıca liderlerin yasa dışı vahşi hayat kaçakçılığı da dâhil olmak üzere her türlü yolsuzluğa karşı mücadele kararlılıklarının yinelenildiği bildirmede, G20 ülkelerinin BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'ni onaylaması ve uygulaması talep ediliyor.

Hamburg Alev Alev Yandı

İki gün boyunca liderler, Messe Konferans Merkezi'nde dünyanın neredeyse tamamını ilgilendirecek söz konusu kararları alırken küreselleşme ve kapitalizm karşıtları bu kararların dünyada açlığı ve savaşları artırdığı, iklim değişikliğini hızlandırdığı ve dünyayı deyim yerindeyse "cehenneme" çevirdiği gerekçesiyle Hamburg sokaklarında "cehenneme hoş geldiniz" sloganları attı. Almanya'nın en büyük ikinci şehri ve Avrupa'nın en büyük üçüncü liman şehri olan; gelişmiş mimarisi, kozmopolit yapısı ve dünya ticaretindeki önemli payıyla dikkat çeken Hamburg, G20 Zirvesi sırasında çoğunluğu polis müdahalesi gerektiren geniş çaplı protestolara tanık oldu. Alınan olağanüstü güvenlik önlemleri ve binlerce polise rağmen onlarca araç ateşe verildi ve alev alev yanan Hamburg sokaklarından dumanlar yükseldi.

Aralarında çevrecilerin, öğrencilerin, sendika örgütlerinin ve kilise mensuplarının da bulunduğu göstericilerin Donald Trump'ın geçeceği yol üzerinde oturma eylemi yapması ve eşi Melania Trump'ın da gösteriler sebebiyle otelinde mahsur kalarak liderlerin eşleri için düzenlenen bir etkinliğe katılamaması, G20 Hamburg Zirvesi'nden basına yansayanlar arasında yer buldu. ■

Erasmus+'ta Yeni Boyut: Spor

2014-2020 yıllarını kapsayan Erasmus+ Programı, diğer AB eğitim ve gençlik programlarından farklı olarak spor faaliyetlerinin bireysel ve toplumsal faydalarına vurgu yapıyor.

Türkiye Ulusal Ajansı

AB Programları, AB çapında işbirliğinin, birlikte çalışma kültürünün pekiştirildiği en önemli alanlardan biri. Ülkemizin de katılım sağladığı AB Programlarının başında eğitim ve gençlik alanlarında bulunduğu öğrenim ve staj hareketliliği imkânlarıyla, bireylerin bilgi ve becerilerinin gelişimine ve kurumların kapasitelerinin artırılmasına destek olan Erasmus+ Programı geliyor.

1987 yılından bu yana farklı isimlerle var olan AB eğitim ve gençlik programları 2014-2020 yılları arasında Erasmus+ Programı altında birleştirildi. Program, okul eğitimi, mesleki eğitim, yetişkin eğitimi, yükseköğretim ve gençlik sektörleri-

ni kapsıyor. Erasmus+ Programı'nı önceki programlardan farklı kılan yönlerden biri de yeni bir sektörün daha eklenmiş olması: SPOR.

Sporun, yediden yetmişe herkesi kapsayan ve başta sağlıklı yaşam olmak üzere birçok faydayı ve hedefi içerisinde barındıran bir alan olduğu tartışmasız. Bireylerin spor faaliyetlerine düzenli katılımları, takım ruhu, dayanışma, hoşgörü gibi önemli değerlerin oluşmasını ve güçlenmesini sağlıyor. Bu yolla spor, vatandaşların topluma aidiyetlerini kuvvetlendirerek onların sosyal hayat içerisinde daha aktif bireyler olabilmelerine imkân veriyor. Bunların yanında, doping, şiddet, şike gibi sporu tehdit eden unsur-

ların ortadan kaldırılarak sporun ve spor yönetişiminin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar da sporun gelişimi için önemli. Geniş kitleleri içerisine alması, fiziksel ve kişisel gelişimin önemli bir parçası olması sebebiyle AB'nin de gündeminde olan spor, Birliğin dayanışma ve refah hedeflerine katkı sağlayan önemli bir ekonomik ve sosyal araç olarak görülüyor.

AB tarafından sporla ilgili olarak ortaya koyulan tespit ve sorunlar ışığında Birlik tarafından benimsenen birçok hedef bulunuyor. Spora Avrupa çapında stratejik bir rol belirlemek, sporu tehdit eden unsurların ortadan kaldırılması için çalışmalar yürütmek, AB politika yapım sürecinde sporu daha görünür hale getirmek ve sporun bir sektör olarak ihtiyaçları hakkında kamuoyu farkındalığını artırmak temel hedefler arasında ve bu hedeflere ulaşılmasında hibe desteğinin anahtar bir konumda olduğu değerlendiriliyor.

Sporun AB programları aracılığıyla özellikle önem verilmesi gereken bir alan olduğu ilk kez 2007'de dile getirildi, takip eden yıllarda sporla ilgili birçok politika belgesi yayımlandı. 2009-2013 yılları arasında çeşitli pilot uygulamalar ile hazırlık çalışmaları sürdürülen spor destekleri, 2014 yılı itibarıyla yedi yıllık dönemde (2014-2020) yaklaşık 266 milyon avro bütçe ile Erasmus+ Programı'nın bir parçası haline geldi.

Erasmus+ Programı Spor Destekleri kapsamında proje başvurusu üç temel başlık altında yapılabiliyor:

- İşbirliği Ortaklıkları
- Küçük İşbirliği Ortaklıkları
- Kâr Amacı Gütmeyen Spor Etkinlikleri

İşbirliği Ortaklıkları; yerel, bölgesel, ulusal veya Avrupa düzeyinde spor veya beden eğitimi faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşlar ile kamu kurumları arasında yeni uygulamaların geliştirilmesini, transfer edilmesini, uygulanmasını destekleyen ve en az beş ortaklı yapıyı gerektiren projeleri tanımlıyor. **Küçük İşbirliği Ortaklıkları** spor farkındalığını

yerelde artırmayı hedeflemekle birlikte en az üç ortaklı yapıyı gerektiriyor. **Kâr Amacı Gütmeyen Spor Etkinlikleri** ise kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından yukarıda belirtilen hedeflere ulaşmak maksadıyla Avrupa genelinde organize edilen spor etkinliklerine destek sağlanan ve en az on iki katılımcı ülkeyi gerektiren proje türü.

Erasmus+ Spor projelerinin başvurusu Brüksel'de yerleşik Eğitim, İşitsel, Görsel ve Kültür Yürütme Ajansına (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency) yapılıyor.

Erasmus+ Programı Spor Destekleri Proje Örnekleri

- "Fans Against Violence – Tribüne Renk Kat" (Türkiye Basketbol Federasyonu)

Türkiye Basketbol Federasyonu koordinatörlüğünde Erasmus+ Spor İşbirliği Ortaklıkları kapsamında yürütülen proje; Bulgaristan, İspanya, Litvanya ve Hırvatistan'dan ortak kuruluşların katılımıyla 2014 yılında başladı.

Proje, farklı takımların taraftar kitlesini bir araya getirerek taraftarları takım ruhu yerine basketbol severlik üzerinde birleştirmeyi amaçlıyor. Taraftar liderlerini bilgilendirerek basketbol federasyonları düzeyinde uzun süreli ve sürdürülebilir bir işbirliği oluşturulması da projenin hedefleri arasında yer alıyor. Proje, 2017 yılında Avrupa Komisyonu

tarafından "başarı hikâyesi" olarak seçildi ve Komisyon tarafından yapılan spor konulu birçok toplantıda tanıtıldı.

- "Strong Kids – Güçlü Çocuklar" (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)

Erken çocukluk döneminde (3-8 yaş) spor ve beden eğitimi alanında uygulamaların paylaşımının sağlanması ve eğitimde erken çocukluk hareketi konusunda bir program geliştirilmesi projenin temel konusu. 2016 yılında uygulanmaya başlanan proje, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Çok Amaçlı Erken Çocukluk Eğitimi Merkezi (ÇABA ÇAM) koordinatörlüğünde Litvanya, İtalya, Almanya ve Belçika ortaklığında gerçekleştiriliyor. "Erasmus+ Spor Küçük İşbirliği Ortaklıkları" başlığı altında kabul edilen proje kapsamında spor ve beden eğitimi konularında çeşitli modül ve araçlar geliştirildi.

Erasmus+ Spor Destekleri hakkında daha fazla bilgi için Türkiye Ulusal Ajansı ve Avrupa Komisyonu Yürütme Ajansının internet sayfalarını ziyaret edebilirsiniz:

<https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/actions/sport>

<https://goo.gl/NMFDpt> ■

¹ Avrupa Birliği Bakanlığının ilgili kuruluşu olan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türkiye Ulusal Ajansı), Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının Türkiye'de yürütülmesinden sorumlu kurumdur.



ABD Başkanı Donald Trump, Paris Anlaşması'ndan çekileceğini açıklayarak iklim mücadelesinin kötü adamı olmayı başardı. Eski AP Başkanı Martin Schulz, "Sayın Trump, anlaşmadan çekilebilirsiniz ancak iklim değişikliğinden çekilemezsiniz" ifadesini kullanırken; Çin ve AB, yeni ortak çalışmalara yelken açıyor. Peki AB, yeni iklim rejiminde lider olabilir mi?



İlge KIVILCIM
İKV Kıdemli Uzmanı

Trump Sonrası AB, Yeni İklim Rejiminin Liderliğini Üstlenebilecek mi?

G7 Zirvesi ve Bonn'da 18 Mayıs 2017 tarihine kadar süren iklim değişikliğine yönelik müzakerelerde en merak edilen konu ABD Başkanı Trump'ın Paris Anlaşması'ndan çekilip çekilmeyeceği sorusuydu. Nitekim 1 Haziran 2017 tarihinde Trump, küresel fosil yakıt yakmada karbondioksit oranı yüzde 17

olan ABD'nin Paris Anlaşması'ndan çekileceğini açıkladı. Beyaz Saray önünde yapılan basın açıklamasında ülkesinin kasım ayından itibaren ekonomide iyileşme kaydettiğini vurgulayan Trump, anlaşma dahilinde kalınmasıyla ekonomik büyümenin yavaşlayacağını ve pek çok sektörde istihdam oranlarının düşebileceğini belirtti. Bu karar gerek



ABD gerekse gelecek dönemler için geriye atılmış bir adım olmasının yanı sıra, ABD'nin müzakerelerden ayrılması, küresel iklim değişikliği ile mücadeleyi tam anlamıyla başıboş bırakmıyor aslında. ABD'nin küresel emisyonların yüzde 17'sine sahip olması büyük bir oran ancak anlaşma kapsamında küresel ısınmanın 2°C'nin altında tutulması ve 1,5°C ile sınırlandırılması için diğer ülkelerin kararlılığı oldukça net.

Ayrıca Obama hükümetinin, Kyoto Protokolü'ndeki tavrının tersine bir şekilde Paris Anlaşması müzakerelerinde ABD'yi liderlik tanımında öne çıkardığını biliyoruz. Bu noktada, Trump sonrası liderlik arayışında giderek artan

bir rekabetten söz etmek de mümkün. Bu rekabetin, düşük karbonlu ekonomiye geçişi hızlandırmasına yönelik olması dileğiyle yazının detaylarına geçelim.

ABD'lilerin yüzde 70'i Paris Anlaşması'nı Destekliyor

Trump'ın anlaşmadan çekilmesi aynı zamanda kendi ülkesinde tepkiler de yol açtı. ABD'li çevre örgütü Sierra Club'tan Michael Brune 31 Mayıs 2017 tarihindeki yazılı açıklamasında¹ anlaşmadan çıkma kararını "tarihi bir hata" olarak yorumlarken, Eski AP Başkanı Martin Schulz ise sosyal medya hesabından "*Sayın Trump, anlaşmadan çeki-*

lebilirsiniz ancak iklim değişikliğinden çekilemezsiniz" ifadesini kullandı.

ABD'li ne düşünüyor ona bir bakalım. Yale Üniversitesi'nin bir araştırmasına göre², ABD'lilerin yüzde 70'i, ülkelerinin anlaşmada kalmasından yana. Aynı ankette, ABD'lilerin yine yüzde 70'i küresel ısınmaya inandıklarını işaretlerken, yüzde 58'i iklim değişikliğinin bir sorun olduğunu düşünüyor.

Trump'a oy verenlerin görüşüne baktığında ise destekçilerin neredeyse yarısı (yüzde 47) ABD'nin Paris Anlaşması'nda kalmasını savunuyor. Yüzde 28'lik kesim, anlaşmadan çekilmesi tarafında iken, yüzde 25'lik kesim ise kararsız³.

Trump'ın anlaşmadan çekilme kararıyla hemen hemen aynı tarihlerde Brüksel'de düzenlenen AB-Çin Zirvesi'nde iki taraf, yeni ortak çalışmalara imza attı. Bu gelişme ve Trump'ın anlaşmadan çekilmesi, iklim değişikliği ile mücadelede liderliğe soyunma gayreti içinde olan AB'nin küresel rolünü bir kez daha sorgulamamıza neden oluyor. Mevcut sürece bakmadan önce, AB'nin iklim mücadelesinde daha önce öne çıkan küresel liderliğine kısaca göz atalım.

45 Yıllık BM Müzakerelerinde AB'nin Konumu

Küresel iklim değişikliği ile mücadele çalışmaları genel hatlarıyla BM nezdinde yapılan müzakereler çerçevesinde yürütülüyor. 45 yıldır süren iklim değişikliği müzakereleri sürecinde taraflar, Paris Anlaşması öncesinde, iki taahhüt dönemini içeren Kyoto Protokolü'ne alışık bir sistem üzerinden politikalarını yürütmekteydi. Kyoto Protokolü 2020 yılında sona erecek ve protokolün yerine geçecek Paris Anlaşması ise yeni bir rejimi getiriyor.

AB'nin uluslararası çevre anlaşmalarına katkısı ve anlaşmalar üzerindeki aktif rolü, 1972 yılında Stockholm'de gerçekleştirilen İnsan ve Çevre Konferansı ile başlamıştı. O dönemki konferans ortamı AB için kendi içinde iklim



Trump'a oy verenlerin görüşüne bakıldığında destekçilerin neredeyse yarısı (yüzde 47) ABD'nin Paris Anlaşması'nda kalmasını savunuyor.

değişikliğine ve çevre koruma konularına yönelik yeni kuralların oluşturulmasına ve aynı zamanda ortak politikalar üretilmesine olanak sağlamıştı. Hatta Kyoto Protokolü'nün ilk yükümlülük dönemi için verilen yüzde 8'lik azaltım taahhüdü üzerine AB o zamanlar "Kyoto lideri" olarak anılmıştı.

Hatırlanması gereken bir başka nokta olarak, Lizbon Anlaşması'nın 47'nci Maddesi, AB'ye uluslararası anlaşmaları müzakere etme ve sonuçlandırma yetkisi tanıyor. Bu madde, çeşitli konularda olduğu gibi AB'ye, BM iklim değişikliği müzakerelerinde de önde yer alması için önemli bir seçenek sunmuştu.

AB'nin müzakerelerdeki konumuna kısaca bakarsak, Kyoto Protokolü'nün kabul edilmesinde oldukça net bir li-

derlik örneğinin sergilendiğini görmek mümkün. Hatırlanacağı üzere; ABD, Çin ve Kanada gibi en büyük emisyon üreticisi konumundaki tarafların, protokolün ikinci taahhüt dönemi olan 2013-2020 için herhangi bir hedef takvimi sunmaması, AB'yi iklim müzakerelerinde liderlik seviyesinde tutmaya yetmişti. Ancak 7-18 Kasım 2009 tarihlerinde Kopenhag'ta gerçekleştirilen BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 15'inci Taraflar Konferansı (COP 15) sırasında, küresel bir iklim anlaşması üzerinde ülkelerin uzlaşmamasından büyük bir oranda AB sorumlu tutulmuştu. 2008 yılında başlayan mali ve ekonomik kriz, AB'nin iç sorunlarını tetiklemiş ve ister istemez Birliğin kendi politikalarına yönelmesine neden olmuştu.

AB'nin üzerindeki bu uluslararası baskının arkasında, konunun AB için fazlaca siyasetleştirilmiş olduğu gerçeği, dönemin hemen hemen tüm makalelerinde yerini almıştı hatırlanırsa. Konunun AB için bu denli önemli bir hale getirilmesi ile birlikte, müzakerelerde farklı pozisyonlardaki tarafların da AB üzerindeki baskılarını artırdığı yorumları gelmişti. Bu uluslararası baskı neticesinde de AB'nin müzakerelerdeki etkin rolü kısıtlanmıştı.

Günümüzdeki iklim değişikliği ile mücadelede sergilenen müzakere ortamına baktığımızda, Obama hükümetinin özellikle Paris Anlaşması'nın müzakere sürecinde oldukça etkili olduğunu ve hatta bazı maddelerin kabul edilmesinde söz sahibi olduğunu belirtebiliriz. İklim değişikliği müzakerelerinin yeni lideri ABD oluyor derken, anlaşma metninin ABD tarafından kabul edilmemesiyle AB, yarışta öne geçme gayretine girdi gibi duruyor.

Yeni Dönemde AB-Çin Yakınlaşması

1-2 Haziran 2017 tarihleri arasında Brüksel'de gerçekleştirilen 19'uncu AB-Çin Zirvesi, ABD'nin anlaşmadan çekilme kararıyla birlikte daha da önemli bir hal aldı. İki taraf, zirve sonunda imzaladıkları ortak metinde, Paris Anlaşması'na bağlılıklarını ortaya koyduklarını ve iklim değişikliği ile mücadelede ve temiz enerjiye geçiş sürecinde ileriye dönük iş birliği sözü verdiklerini bildirdi. Her iki taraf anlaşmayı istihdam, ekonomik büyüme ve yatırımlar için bir fırsat olarak gördüklerini ve tüm paydaşlar ile ortak çalışmaya hazır olduklarını beyan etti. Küresel emisyonlarda ilk üçte yer alan AB ve Çin tarafından yapılan bu tür ortak bir açıklama, küresel iklim değişikliği ile mücadelenin devam ettiğinin açık bir göstergesiydi.

Ancak bütün umutları AB ve Çin üzerinde aramak da yanlış olur. Nitekim 197 ülkenin imzası ve 147 ülkenin onayını almış bir anlaşmadan söz edi-

yoruz. AB, kendi içinde düşük karbonlu ekonomi modeline geçişte ve temiz enerji teknolojileri ile inovasyon çalışmalarında kuvvetli olan üye ülkeleri barındıran, 500 milyonluk nüfusu ile en büyük tek pazar ve dünyanın da en büyük ticaret bloğu. Diğer taraflardan biri olan Çin, temiz teknolojiye yatırımı ile dikkat çekiyor. Ancak AB'nin pazar denetleyicisi konumundaki sistemi RAPEX (The Rapid Alert System for Non-Food Dangerous Products) raporlarına göre, AB pazarında çevreye duyarlı olmayan ve kimyasal madde taşıyan ürünlerin büyük oranda Çin menşeli olduğunu da görüyoruz. Son zamanlarda BM müzakerelerinde sesi duyulan ülkelere bir diğeri olan Meksika'nın ulusal politikalarını da incelemekte fayda var. Aynı şekilde Kanada, Avustralya, Hindistan gibi emisyon üreticilerinin de hala anlaşma dahilinde olduğunu unutmamak gerekir.

Obama hükümeti tarafından kabul edilen ABD'nin anlaşma için sunduğu uzun vadeli hedefte, 2025 yılına kadar 2005 yılına kıyasla emisyonlarda yüzde 26 ila 28 oranında azaltım öngörülüyor. Çin, bu yıl ulusal karbon pazarını uygulayacağını ve 2030 yılına kadar emisyonlarını yüzde 60 azaltacağını açıkladı. AB, 2030 gündeminde düşük karbonlu ekonomiyi destekleyici ek tedbirleri tüm sektörlerde uygulamaya başlamakla beraber, 1990 yılına kıyasla yüzde 40 oranında azaltım olacağını tekrarlıyor. Brexit sürecindeki Birleşik Krallık'ın ise tek başına 2050 yılına kadar 1990 yılına kıyasla emisyonlarda en az yüzde 80 oranında azaltım hedefi bulunuyor.

Öte yandan, ABD içerisinde Trump hükümetine rağmen, temiz enerjiye dayalı istihdam oranları güçlü bir zemine sahip. ABD Enerji Bakanlığı'nın bu yılın başında çıkardığı Ulusal Enerji ve İstihdam Raporu'na göre, ABD'de güneş enerjisi sektöründe çalışan kişi sayısı 374 binin üzerinde. Bu sayının 152 bini sadece Kaliforniya eyaletine ait. Ülkede enerji verimliliği ile ilgili çalışan

kişi sayısı yine Kaliforniya'da 300 binin üzerinde. Teksas ise rüzgâr enerjisinde ülkenin birincisi ve 24 binin üzerinde istihdama sahip.

Paris Anlaşması'nın bu yüzyılın sonuna kadar küresel emisyonların 2°C hatta 1,5°C ile sınırlandırılmasını ve temiz enerjiye geçilmesini öngören önemli bir süreci başlatmasıyla beraber, 197 ülkenin imzasını ve 147 ülkenin onayını taşıyan küresel bir amaca hizmet eden ortak bir değer olduğu hatırlanmalıdır. Paris Anlaşması'nın 28'inci Maddesi uyarınca, bir ülkenin anlaşmadan çekilmesi için 3 yıllık bir sürenin ve bu sürecin ardından 1 yıl içinde de bu kararın açıklanma süresinin olduğu ayrıca dikkate alınmalı. Bu süre içinde diğer tüm ülkelerin Paris Anlaşması'nın uygulanmasını destekleyici tavır sergilemesi ve anlaşma için sundukları ulusal beyanlarına sadık kalması, küresel amaca bağlılık için oldukça önemli.

AB'nin liderliği konusunda son olarak, AB çalışmaları okumuş ve/veya üzerinde çalışan herkesin bileceği çok klasik bir bilgiye değinirsek, Christopher Hill'in 1997 yılında uluslararası literatüre şöyle bir yorum kattığını ekleyelim: *"AB'nin aktörlüğü, hem Birlik içi kapasite hem de uluslararası camiadan gelen talepler arasındaki uyumlu dengeden geçmektedir"*. AB'nin, ülkeler ve iklim değişikliği ile mücadeleyi destekleyen kurumlar arasında bir köprü görevini yeniden üstlenebilmesi, Çin ile kurduğu ortaklıkla mı başlayacak hep birlikte göreceğiz. ■

¹"Sierra Club on Paris Agreement withdrawal: "A Historic Mistake", 31 Mayıs 2017, <http://content.sierraclub.org/press-releases/2017/05/sierra-club-paris-agreement-withdrawal-historic-mistake>, Erişim Tarihi: Temmuz 2017.

²Yale Climate Opinion Maps - US 2016, <http://climatecommunication.yale.edu/visualizations-data/ycom-us-2016/>, Erişim Tarihi: Temmuz 2017.

³Yale Program on Climate Change Communication, <http://mailchi.mp/yale/states-support-paris-26212457e=019cd3026>, Erişim Tarihi: Temmuz 2017.

AB'nin Rusya Politikasına İlişkin Dört Felaket Senaryosu

Deniz SERVANTIE
İKV Uzman Yardımcısı



Son zamanlarda AB-Rusya ilişkileri zor ve çalkantılı bir dönemden geçiyor. 2014 yılında Kırım'ın ilhakı ve Rusya'nın Ukrayna'nın doğu illerine müdahalesiyle taraflar arasındaki ilişkilerde önemli ölçüde tansiyon artmıştı. Bu çerçevede AB'nin saygın bir kuruluşu olan Avrupa Dış İlişkiler Konseyi (ECFR), taraflar arasındaki olası dört felaket senaryosunu ele alıyor .

Kırım'ın ilhakının tanınmamasının ve sert bir şekilde kınanmasının yanı sıra AB Konseyi, ortak bir muhtabakata varıp Rusya Federasyonu'na ekonomik yaptırım uygulanmasına karar vermişti. Avrupa Dış İlişkiler Konseyi'nden (European Council on Foreign Relations, ECFR) Gustav Gressel ve Fredrik Wesslau tarafından haziran ayında hazırlanan bir raporda işte bu dört felaket senaryosu farklı aktörlere olan olası etkileri açısından mercek altına alınıyor.

Birinci Senaryo: AB, Minsk Anlaşmalarının Rusya'nın Yaklaşımı Doğrultusunda Yürürlüğe Koyulmasına Karar Verir

24 Eylül 2017 tarihinde gerçekleşen Almanya genel seçimlerinde Almanya Sosyal Demokrat Parti (SPD)'nin galibiyetinin ardından radikal sol Die Linke partisi ve Yeşiller ile koalisyon kurulur. Bunun ardından Almanya'nın Rusya'ya karşı tutumunda yumuşamanın gerçekleşmesi ile birlikte AB'deki yaptırımların kaldırılması taraftarları artmış olur. Ancak bu yaklaşım, başta Baltık ülkeleri ve Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri gibi üyeler tarafından sert bir şekilde eleştirilir ve kınanır. Rus yanlısı gruplar daha da güçlenir. Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesi uluslararası toplumca eleştirilere neden olurken AB ekseninde ise AB'nin bölünmüş bir politika gösterdiği gözlemlenir ve bu da AB'nin dünya arenasındaki itibarının bir nevi zedelendiği yorumlarına yol açar. Sonuç olarak Kiev'de yaşanan kaos ortamının Brüksel'e de sıçradığı görülür.

İkinci Senaryo: Ukrayna'daki Statükonun Normalleşmesi

Bu senaryoda AB genelinde Ukrayna'ya olan ilginin azaldığı ve başta Brexit süreci olmak üzere başka önemli konulara odaklanıldığı görülür. 2020 yılında Angela Merkel'in Almanya Şansölyeliğinden istifasıyla ve Alman İçişleri Bakanı Thomas de Maiziere'in yerini almasıyla Rusya konusunda daha az deneyimli bir hükümet kurulur. Buna ek olarak Fransa ve Almanya'nın ortak girişimiyle beraber

AB, Rusya'ya karşı uygulanan ekonomik yaptırımların bir bölümünü kaldırmaya karar verir. Bununla beraber Rusya'nın Ukrayna'daki nüfuzu ve etkisinin arttığı görülür. Ukrayna'da reform sürecinin gerilemesiyle birlikte ülkenin Rus pazarına olan bağımlılığının daha da güçlendiği ve AB menşeli şirketlerin ülkede yatırım yapma hevesinden vazgeçtiği gözlemlenir. Ukrayna'daki ekonomik bir krizin daha da derinleşmesi ve yolsuzluk gibi kronik sorunların çözülmemesinden ötürü önemli bir oranda AB üye ülkelere bir beyin göçü yaşanır. Aynı zamanda ülkedeki istikrarsızlığın uzun vadede komşu ülkelere sıçrama riski oluşturduğu dile getirilir.

Üçüncü Senaryo: Yaptırımların Kaldırılması ve Ukrayna'ya Verilen Yardımın Sonu

ABD Başkanı Donald Trump, Rus yanlısı olarak görülmesinin yanı sıra, Ukrayna ile ilgili önemli bir karar verip ABD'nin ülkeye olan yardımını durduracağını açıklar. Bunun ardından AB başkentleri tarafından ülkeye sağlanan yardımın ikiye katlanacağı işaretleri gelir. AB'de esen Trump karşıtı hava, üye ülkelerin Ukrayna politikasında yakınlaşmasına neden olur. Kasım 2018'de gerçekleşecek ABD Başkanlık seçimlerinde Donald Trump'ın yeniden seçilmesinin ardından ise ABD, Rusya'ya karşı uyguladığı tüm yaptırımların kaldırılmasına karar verir. ABD ve daha sonra AB'nin Ukrayna'dan uzaklaşması ülkeyi daha da istikrarsızlaştırmaya iter ve 2019 genel seçimlerinde Ukrayna parlamentosu Rada'da popülist partilerin çoğunluğu elde etmesine neden olur. Ukrayna'nın gitgide Rusya'nın etkisi altında kalmasıyla beraber Rusya, artık başka ufuklara yönelir ve Balkan ülkelerindeki etkisinin artırılmasına yönelik politikalar üretmeye başlar.

Dördüncü Senaryo: "Büyük Güç" Pazarlığı

Eylül 2017'de gerçekleşecek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 72'nci oturumu sırasında ABD Devlet Başkanı Donald Trump ve Rusya Devlet Başkanı

Vladimir Putin ABD-Rusya ikili ilişkilerinin geleceğini ele alır. Bunun üzerine Putin, iki sayfalık bir belge ile taraflara yeni bir işbirliği fırsatı sunar. Kremlin için Trump ve Putin arasındaki anlaşma stratejik bir başarı olarak algılanır; ancak AB başkentlerinde şok etkisi yaratır. Diğer senaryolardan farklı olarak, bu senaryodaki ABD-Rusya yakınlaşması kısa vadede AB'nin birleşmesine neden olur. Buna rağmen 2017 yılının sonunda Rus taraftarı bir takım üye ülkelerin (örneğin Bulgaristan, İtalya ve Macaristan) söz konusu pakta yakın bakması nedeniyle AB zor durumda kalır. 1 Ocak 2018 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısıyla beraber AB başkentleri kırmızı alarmı geçer. AB Konseyi acil olarak toplanarak Rusya'nın saldırısı sert bir dille kınanır ve Moskova'nın güçlerinin geri çekme çağrısı yapılır. ABD'den ise herhangi bir açıklama yapılmaz. Bunun ardından Rusya, diğer Doğu Avrupa ülkelerine de baskısını artırarak yeni bir Soğuk Savaş'ın başlangıcına neden olur.

Sonuç

Senaryoların detaylarını incelediğimizde AB'nin Rusya'ya karşı kullandığı en önemli kartın yaptırımlar olduğunu görüyoruz. Söz konusu yaptırımlar, üye ülkeler arasında anlaşmazlıklar ve farklı yaklaşımlara neden olmakla beraber, yeni gelişen uluslararası ortamda da uygunluğu konusunda tartışmalara neden oluyor. Raporda ayrıca, Rusya'nın Ukrayna'yı bir "batık devlet" (failed state) olarak göstermesine karşı AB'nin ortak bir tutum sergilemesinin kendi kredibilite ve varlığı için gerekli olduğu ifade ediliyor. Buna ek olarak detaylarını aktardığımız felaket senaryolarının Batı güçlerinin (başta AB ve ABD) yaptığı hatalardan dolayı meydana gelebileceği ve bu bağlamda söz konusu raporun Rusya politikası hususunda AB liderleri için bir uyarı niteliği taşıdığı söylenebilir. ■

¹ Gustav Gressel, Fredrik Wesslau, "The great unravelling: four doomsday scenarios for Europe's Russia policy", European Council on Foreign Relations (ECFR), Haziran 2017, http://www.ecfr.eu/publications/summary/the_great_unravelling_four_doomsday_scenarios_7301 Erişim tarihi: 27.07.2017



Mehmet POYRAZLI
Basın Danışmanı,
AB Bilgi Merkezi Koordinatörü

AB'nin Batıdaki En Uzak Başkenti: Lizbon

Kıta Avrupası'nın batıdaki en uzak başkenti olan Lizbon, Atlantik Okyanusu'na komşu olan tek AB başkenti olma özelliği taşımakta.

Portekiz'in başkenti olan Lizbon'un tarihi yaklaşık M.Ö. 1200'lere kadar uzanmakta. Kıta Avrupa'sının batıdaki en uzak başkenti olan Lizbon, Atlantik Okyanusu'na komşu olan tek AB başkenti olma özelliği taşımakta. Günümüzde Akdeniz ve Latin kültürünün hâkim olduğu şehir, Fenikeliler, Kartacalılar, Grekler, Romalılar, Vizigotlar ve Endülüs Araplarının hüküm sürmesiyle olduk-

ça eski ve zengin bir tarih ile kültürel mirasa sahip. Bir başka ilginç nokta ise, İstanbul'a binlerce kilometre uzaklıkta bulunan Lizbon'un, topografik açıdan da İstanbul'a benzetilmesi. Yedi tepe üzerine kurulan şehrin; inişli çıkışlı, bol yokuşlu sokaklarla, nostaljik tramvayıyla, eski kentteki binalarıyla, denizi ve hatta 1755'te yaşanan büyük depremiyle İstanbul ile bir çok ortak noktası bulunmakta.



Rengârenk seramik kaplı evleriyle kent, aynı zamanda gezginler tarafından “sürprizler şehri” olarak da anılmakta.

İspanya’da Flamenko dansı nasıl önemliyse, Portekiz’de de Fado o denli önemli bir yere sahip. Fado, 19’uncu yüzyıldan günümüze kadar uzanmış bir Portekiz halk müziği türü. Fado Portekiz dilinde kader veya alınyazısı anlamını taşımakta. Fado; balıkçı, kâşif veya denizci olan eşlerini denize uğurlayan ve geri dönmesini umutla bekleyen Portekizli kadınların, geri dönemeyen denizci eşlerine ve oğullarına karşı yaptıkları bir ağıt. Bu sebeple fado, derin acıların, hüznlerin, özlemlerin, mutluluğun ve aşkın ifade edildiği bir müzik türü ve Fado müziğini yorumlayan icracılara “fadista” denilmekte.

AB Anayasası’ndan Lizbon Antlaşması’na

15’inci ve 16’nci yüzyılda Vasco de Gama’nın Hindistan’a ulaştığı sefer de dâhil olmak üzere birçok önemli coğrafi keşfin yapıldığı Lizbon, dünya siyasi tarihinde önemli zirve ve toplantılara ev sahipliği yaptı. Şüphesiz bunların en önemlileri, 1952’de NATO’nun Avrupa’daki ilk toplantısı, 23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen AB Lizbon Zirvesi’nde açıklanan Lizbon Stratejisi ile 3 Aralık 2007 tarihinde Lizbon’da imzalanan Lizbon Antlaşması’dır.

Genişleme süreci ve tek para birimine geçiş bir yandan devam ederken AB, derinleşme çabalarını da 2000’lerin başında sürdürmeye devam etti. AB’nin istihdamı güçlendirmeye ve bilgi üzerine kurulu bir

ekonomi çerçevesinde ekonomik reform ve sosyal uyumu gerçekleştirmeye yönelik yeni stratejisi Lizbon’da tanımlandı. Lizbon Stratejisi olarak adlandırılan bu yeni yaklaşım ile başlayan süreç çerçevesinde AB’nin 2010 yılına kadar; “daha çok sayıda ve daha iyi iş ve daha büyük bir toplumsal uzlaşmayla, bilgiye dayalı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirerek dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi” haline getirilmesi amaçlandı.

Ancak Lizbon Stratejisi’nin kabul edilmesinden 2005 yılına dek geçen 5 yıllık süre içinde öngörülen hedeflere ulaşamadığı net bir şekilde gözlemlendi. Bunun üzerine Avrupa Komisyonu tarafından Lizbon Stratejisi’ni canlandırmak üzere 2005-2010 dönemi için yeni bir ►►



AB Konseyi, Lizbon Antlaşması onay sürecine devam etme kararı alarak, üye ülkelere baskıyı artırdı. Antlaşma, Üye Devletlerin tamamının onaylamasının ardından 1 Aralık 2009'da resmi olarak yürürlüğe girdi.

sosyal gündem oluşturularak 9 Şubat 2005 tarihinde açıklandı.

Kurulduğu günden bugüne kurumsallaşma çalışmalarını sürdüren AB'de, 28 Şubat 2002 tarihinde AB Anayasası taslağını oluşturmak üzere 105 üyeli "Avrupa'nın Geleceği Kurultayı" toplandı ve 16 aylık bir dönemin sonunda yapılan çalışmalarını Hükümetlerarası Konferans'ta görüşülmek üzere AB Dönem Başkanlığı'na sundu. AB için bir Anayasa oluşturan Antlaşma taslağı, 17-18 Haziran 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen Zirve sonunda kabul edildi ve 12 Ocak 2005 tarihinde AP tarafından kabul edildikten sonra Anayasa'nın yürürlüğe gireceği tarih olarak Anayasal Antlaşma'da 1

Kasım 2006 olarak belirlendiği açıklandı. Fakat Anayasa'nın yürürlüğe girebilmesi için tüm üye ülkeler tarafından onaylanması gerekiyordu. Fransa ve Hollanda'da gerçekleştirilen referandumlarda çıkan "hayır" kararı AB Anayasası'nın geleceğini tehlikeye attı.

Taslak Anayasa'nın üye ülkelerde yapılan referandumlar sonucunda reddedilmesinin ardından 2007 yılında, başta kurumsal değişikliklerin yapılması ve karar alma süreçlerinin basitleştirilmesi amacıyla Lizbon Antlaşması üzerinde çalışmalar başladı. 13 Aralık 2007 tarihinde Lizbon'da imzalanan Antlaşma, reddedilen Anayasa'da yer verilen sembolik öğeleri kapsamamakta ancak kurumsal



ve işleyişe ilişkin değişiklikleri korumayı amaçladı. Lizbon Antlaşması ile getirilen önemli değişikliklerden kısaca bahsetmek gerekirse, “Avrupa Topluluğu” ve “Topluluk” ifadeleri “Birlik” ile değiştirilerek AB’ye tüzel kişilik kazandırılması; AB Konseyi Başkanlığı sisteminin değişmesi ve iki buçuk yıllığına atanacak bir başkanın gelmesi; Altı aylık Dönem Başkanlığı sisteminin ise, Troyka, yani üç ülkenin 18 aylık bir başkanlık takımı oluşturması ile değiştirilmesi; Dış politikada etkililiğin artırılması amacıyla “Dışişleri ve Güvenlik Politikası Birlik Yüksek Temsilcisi”nin getirilmesi ve Avrupa Komisyonunun üye sayısının 2009 yılından itibaren Üye Devlet sayısının

üçte ikisi olması gibi yapısal reformların gerçekleştirilmesi amaçlandı.

Yılan Hikâyesine Dönen Onay Süreci

Birçok AB ülkesi AB Anayasası’nın onay sürecinde yaşanan sıkıntıları göz önünde bulundurarak, Lizbon Antlaşması’nın kabulünü referanduma götürmedi. Sandığa gitme kararı alan tek ülke olan İrlanda’da 12 Haziran 2008 tarihinde yapılan referandumda Lizbon Antlaşması, oyların yüzde 53,4’ünün aleyhte kullanılması sonucu reddedildi. Yılan hikâyesine dönen süreç, 19-20 Haziran 2008 tarihinde toplanan AB üye ülke Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde, İrlandanın Lizbon Antlaşması’nı reddetmesi sonrasında AB’nin nasıl bir çözüm süreci izleyeceği konusu tartışıldı. AB Konseyi, Lizbon Antlaşması onay sürecine devam etme kararı alarak, üye ülkelere baskıyı artırdı. İrlanda, Lizbon Antlaşması için 3 Ekim 2009 tarihinde tekrar sandığa giderek, yüzde 67,1 “evet”, yüzde 32,9 “hayır” oyu ile Antlaşma onayladı. Üye Devletlerin tamamının onaylamasının ardından 1 Aralık 2009’da resmi olarak yürürlüğe girdi.

da’nın Lizbon Antlaşması’nı reddetmesi sonrasında AB’nin nasıl bir çözüm süreci izleyeceği konusu tartışıldı. AB Konseyi, Lizbon Antlaşması onay sürecine devam etme kararı alarak, üye ülkelere baskıyı artırdı. İrlanda, Lizbon Antlaşması için 3 Ekim 2009 tarihinde tekrar sandığa giderek, yüzde 67,1 “evet”, yüzde 32,9 “hayır” oyu ile Antlaşma onayladı. Üye Devletlerin tamamının onaylamasının ardından 1 Aralık 2009’da resmi olarak yürürlüğe girdi.

Brexit Sürecine Damga Vuran 50’nci Madde

Hatırlanacağı üzere, 23 Haziran 2016 tarihinde Britanya AB’den ayrılmak için referandum düzenlemiş ve yüzde 52’ye karşı yüzde 48 oyla “Birlikten ayrılma” (Brexit) kararı sandıktan çıkmıştı. Referandum sonrası Google’da en çok aranan, Üye Devletlerin Birlik’ten ayrılmasını düzenleyen Lizbon Antlaşması’nın 50’nci maddesiydi. Söz konusu madde gereği aylık sürecinin iki yılda tamamlanması gerekiyor. Referandum sonrası Başbakan David Cameron’ın istifasının ardından göreve gelen Theresa May’in birçok kez erken seçime gitmeyeceğini açıklamasına rağmen sürpriz biçimde erken seçim kararı alması tüm çevreleri şaşırttı. Brexit sürecini 29 Mart 2017’de resmen başlatan May, iki yıl sürmesi öngörülen müzakerelere sürecinde parlamentonun mutlak desteğine sahip olmak istiyordu. Fakat Brexit müzakeresi sürecinde hükümetin AB karşısında elini güçlendirmek için gidilen seçimlerde iktidardaki Theresa May’in liderliğindeki Muhafazakâr Parti mecliste çoğunluğu kaybetti.

NATO, Lizbon ve Türkiye

Lizbon şehri 1952 yılında Türk siyasi tarihi açısından önemli bir olaya da tanıklık etti. Türkiye’yi Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü’nün temsil ettiği NATO’nun 20-25 Şubat 1952’de gerçekleşen Lizbon toplantısında Türkiye, Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatının (NATO) bir üyesi oldu. ■



ABAD ve Yolcu Hakları (1): Sturgeon Kararı

Dergimizin bu sayısında AB mevzuatı kapsamında AB Adalet Divanı'nın (ABAD) işbu konu ile ilgili vermiş olduğu, oldukça ses getiren ve havayolu şirketleri tarafından şiddetle eleştirilen 2009 tarihli "Sturgeon Kararı"nı¹ ele alacağız.

Dr. Ozan TURHAN
İsviçre Fribourg Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Avrupa'yı etkisi altında alan sıcak hava dalgası ile birlikte sıcaklıkların rekor seviyelere ulaşması turizm sektörünü de oldukça hareketlendirmiş durumda. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinden, kendilerini Akdeniz'in serin sularına bırakmak isteyen

pek çok tatilci hava ulaşımında talep patlamasına sebep olmaya devam ediyor. Bununla birlikte havayolu şirketleri tatil planlarının kabaşa dönmemesi ve uçuşların gecikmemesi için yolcularına çeşitli kanallar ile ulaşmak suretiyle, trafiğin durumunu göre, uçuştan en az 3

saat önce havaalanında olmalarını tavsiye ediyor. Haksız da değil; zira yaz aylarında zaten olağan kabul edilen yolcu artışının yarattığı kalabalığa ek olarak, özellikle son zamanlarda terör saldırılarında yaşanan artışın bir neticesi olarak havaalanlarında güvenlik kontrollerinin sıklaştırılması, *check-in* ve *boarding* işlemlerinin de uzamasına sebep veriyor. Ağustos ayına girişimiz ile birlikte, havaalanlarında yaşanan yoğunluklardan ötürü uçuşlarda yaşanan uzun gecikmeler ve buna bağlı olarak iptaller veya bağlantı uçuşlarının kaçırılması sonucu tatil planları kâbusa dönen tatilciler ile ilgili haberler, sıklıkla yazılı ve görsel basında yer almaya başladı. İşbu haberlerin esaslı konularının başında da iptal ve gecikme durumlarında yolcuların hangi haklara sahip olduğu ve havayolu taşıyıcıların sorumlulukları hakkında tartışmalar geliyor. Bu tartışmaların bir numaralı konusunu da yolcuların iptal ve gecikme durumunda tazminata hak kazanıp kazanamayacakları oluşturuyor.

Bay Sturgeon, ailesi ile birlikte yaz tatilleri geçirmek için Kanada'nın Toronto kentine gitmeye karar verir ve aile seyahat hazırlıklarına başlar. Bir Alman havayolu şirketi olan Condor Havayolları'ndan Frankfurt'tan Toronto'ya gidiş dönüş bileti satın alan aile, tatillerinin sonunda tekrardan Toronto'dan Frankfurt'a yapılacak seyahat günü havaalanına gelir, zamanında check-in işlemini yaptırır ve uçuşlarını beklemeye başlarlar. Bu arada tatsız bir sürpriz ile karşılaşır, zira havaalanının uçuş bilgilerini gösteren ekranlarında uçuşlarının iptal edildiği yazmaktadır. Bunun üzerine aynı uçakta seyahat edecek diğer yolcular ile birlikte Condor şirketi tarafından bir otele yerleştirilirler. Ertesi gün Sturgeon ailesi, diğer yolcular ile birlikte tekrar havaalanına getirilir ve Condor ile aynı uçuş numarasına sahip başka bir havayolu firmasının uçağına yerleştirilirler. Yaşanan bu gelişmelerin sonucu olarak yolcular planlanan varış süresinden tam 25 saat sonra ancak Frankfurt'a ulaşabilirler. Bu duruma oldukça öfke-

lenen Bay Sturgeon, Condor Havayolları yetkililerine başvurmak suretiyle tazminat talebinde bulunur. İşbu talebi havayolu firması tarafından reddedilen Sturgeon, konuyu yargıya taşımaya karar verir ve Alman Mahkemesinde Condor'a karşı dava açar.

Yargılama sırasında Condor firması, uçuşun iptal edilmediğini sadece gecikmeli olarak kalkış yaptığı tezini öne sürer ve bu sebeple Bay Sturgeon ve ailesinin tazminata hak kazanmadıklarını iddia eder; zira iptal ve gecikme durumlarında yolcuların ve havayolu şirketlerinin hak ve sorumluluklarını düzenleyen 261/2004 sayılı AB Tüzüğü'ne istinaden sadece uçuşların iptali durumunda yolcular tazminat talebinde bulunabilmektedir. Bununla birlikte Sturgeon, 25 saatlik bir gecikmenin uçuşun iptali anlamına geldiğini, dolayısı ile AB hukukuna istinaden tazminat talebinde ısrar eder. Ayrıca yargılamanın hemen öncesinde gecikmeyi Karayipler üzerinde gerçekleşen fırtınaya bağlayan Condor, yargılama sırasında bu sefer gecikmenin, uçakta meydana gelen teknik bir arızadan ve uçuş personelinin rahatsızlanmasından ileri geldiğini belirtir. Davaya bakmakta olan Yerel Mahkeme, 261/2004 sayılı Tüzük'e göre Bay Sturgeon'un iddia ettiği gibi olaya uçuş iptali hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı ve dolayısı ile Sturgeon'ların tazminata hak kazanıp kazanmadığı konusunda yorumunu belirtmesi için ABAD'a danışır.

Teknik detaylara fazlaca girmeden kısaca özetleyecek olur isek, yargılama sonucunda ABAD ilk olarak uçuş, havayolu şirketinin esas planına uygun olarak gerçekleştirildiği sürece gecikme ne kadar uzun olursa olsun, 261/2004 sayılı Yolcu Hakları Tüzüğü'ne göre söz konusu gecikmenin uçuş iptali olarak değerlendirilemeyeceğine hükmeder. Bununla birlikte ABAD oldukça çarpıcı bir şekilde uçuşun 3 saatten fazla gecikmesi ve/veya varış limanına planlanan saatten 3 saat ve daha sonrasında ulaşılması durumlarında yolcuların tazminata

hak kazanabileceğini karara bağlar. Zira ABAD'a göre her ne kadar 261/2004 sayılı Tüzük'ün ilgili hükümleri tazminat hakkını sadece uçuş iptalleri için öngörse de, uçuşun iptal edilmesi ile uzun süre gecikmesi arasında yolcunun yaşadığı stres ve içinde bulunduğu kötü durum arasında yolcu nazarında çok büyük bir fark bulunmamaktadır. Dolayısı ile söz konusu tüzük sadece metne bağlı kalarak yorumlanmamalı, tüzüğün yürürlüğe girme amacı olan tüketicinin üstün yararının ilk önce gözetilmesi gereklidir. Son olarak ABAD, gecikmenin olağanüstü olaylar neticesinde gerçekleştiğinin havayolu firması tarafından kanıtlandığı durumlarda yolcuların tazminata hak kazanamayacaklarını belirtir. Bu bağlamda somut olayımızda Condor firması tarafından ileri sürülen, gecikmenin uçakta yaşanan teknik bir arızadan kaynaklandığı argümanına değinen ABAD, "olağanüstü şartlar" kavramı altına teknik arızaların girmediğini, olağanüstü şart kavramının, havayolu şirketinin kontrolü dışında gelişen ve her türlü önlem alınsa dahi sonucun kaçınılmaz olarak gerçekleşeceği olayları işaret ettiğini de ayrıca belirtir.

ABAD, tüketicinin üstün menfaatini tartışmanın merkezine alarak konuya yaklaşmış ve karar verirken sadece mevzuatın metni ile bağlı kalmayıp tüketici hukukuna hakim temel prensipleri de işin içine katarak tüketiciyi her türlü hak ihlallerine karşı koruma altına alma yolunu seçmiştir. Yazımıza başlarken de belirttiğimiz üzere hava taşımacılığında dönüm noktası olarak kabul edebileceğimiz işbu karar sonrası doğal olarak en büyük tepki havayolu firmalarından gelmiş ve ABAD'ın bu kararı yine sektörün önde gelen taşıyıcıları tarafından oldukça eleştirilmiştir. Bununla birlikte geri adım atmayan ABAD, daha sonraki yıllarda aldığı benzer kararlar ile gecikme durumunda tazminat talepleri konusunda yaşanan tartışmalara yolcular lehine son noktayı koymuştur. ■

¹ Sturgeon v. Condor Flugdienst GmbH (C-402/07)

Belirsizlikler Çağında Güvenlik Sağlamak

M. Haluk NURAY
IKV Brüksel Temsilcisi

Dünya yeni bir belirsizlikler çağına sürükleniyor. Değişimin ivmesinin arttığı günümüzde değişen dinamikleri algılamak, doğru yorumlamak ve doğru tepki vermek giderek zorlaşıyor.

2009-2011 yılları arasında “değişim” temalı birçok yazı kaleme almıştım. O dönemde ortam şöyleydi: Değişimin yönü üzerinde o dönemde Batı'nın bir bütün olarak yükselişinin sonuna yaklaştığı; Batı toplumlarının enerjilerinin göreceli olarak azaldığı değerlendirmeleri yapıyordu ama kaygılar daha ziyade ekonomi ile ilgiliydi. Değişim dönemlerinin belli bir belirsizlik riski içerdiğini de biliyorduk ve söylüyorduk; ama şimdi iş o noktayı çoktan aştı. Örneğin, ABD-AB ilişkilerine bakınca Batı'nın artık o bildiğimiz “Batı” olduğunu söylemek dahi zor. NATO da bildiğimiz NATO değil, AB de bildiğimiz AB değil.

O yıllarda değişimin hızı üzerinde de çok duruluyordu. Bugün orada da ivmenin arttığına şahit oluyoruz; sanki

zaman hızlanmış gibi. Aslında “değişim” insanoğlu için yabancı bir kavram değil, bilinen dünya tarihi ardı ardına gelen değişim dalgalarından ibaret. Bu son değişim dalgasının farkı öncelikle nazaran çok daha hızlı gerçekleşmesinden kaynaklanıyor. Eskiden nesiller boyunca süren tüm bir değişim çevriminin tamamlanıp yeni denge noktasına ulaşmanın bu defa bir insan ömründen daha kısa sürede olup bitmesi söz konusu. Yani, bir bireyin, yaşam süresi içinde değişimi baştan sona gözlemesi -daha doğrusu yaşaması- mümkün; bu da “değişmeyen tek şey değişimin ta kendisidir” sözünde ifadesini bulan evrensel gerçeği bireysel düzeyde anlamlı kılmakta. Bizim neslimiz değişime hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, üstelik tam olarak sindirip özümsemeden





tepki vermek durumunda. Hatta belki de bir ömür içinde birden fazla kere.

Bu şartlar altında yeryüzündeki tüm ülkeler ekonomilerini, siyasetlerini, diplomalarını, eğitim sistemlerini, kurumlarını hatta toplumsal yapılarını ve yönetim biçimlerini yeniden gözden geçirmek, en azından yeniden düşünmek ve hatta değiştirmek ihtiyacını kuvvetle hissediyor. Son on yıla dönüp bakarsak ülkemizin tam da bunu yaşadığını söyleyebiliriz. Ancak değişimi yönetmek söylemek kadar kolay değil. Çünkü hızlı değişim beraberinde giderek artan bir belirsizlik de getiriyor. Dünyanın gidişatını, gerçeklerini, değişimin dinamiklerini algılamak, doğru yorumlamak, uyum sağlamak ve doğru tepki vermek giderek zorlaşıyor. Çünkü bu defa değişimin üzerinde odaklanıp kerteriz alınacak

bir itici güç merkezi, bir odak noktası; yol gösterecek bir kutup yıldızı yok. Çok fazla odak, çok fazla dinamik ve çok fazla değişim alanı söz konusu. Geleceği hakkında tahminde bulunmak bizler için çok riskli bir iş değil. Nihayetinde “ne yapalım, kristal küremiz mi vardı” deyip çıkabiliriz işin işinden, bedelini de kendimiz öderiz. Ama ülkeleri yönetenlerin bu lüksü yok. Geleceği tahmin etmekte başarısız olan siyasi analizlerin ve bu analizlere dayanarak geliştirilen politikaların bedelini kişiler değil tüm toplum ödüyor.

Karşı karşıya kalınan sorun alanlarının sayısı hızla artıyor: Güvenlik kaygıları öne çıkıyor. Bizim de çok yakından yaşadığımız üzere “güvenlik” bu sorun alanlarının başında geliyor. Aslında güvenlik kelimesinin daha ziyade ülke

içinde, polis güçlerinin mücadele ettiği sorunlar anlamında kullanılması, ülke dışından gelen tehditlerin ve ordunun ilgi alanına giren sorunların ise savunma adı altında değerlendirilmesi daha yaygın ama ben burada daha çok, tüm bu tehditlerin sıradan insan üzerindeki etkileri üzerinde duracağımdan, daha basit olması için hepsini güvenlik olarak adlandırmayı tercih ettim.

Zaten bir ateş çemberinin tam sınırındaki coğrafi konumumuz nedeniyle Avrupa ülkeleri arasında en ciddi güvenlik sorununu yaşıyoruz. Bir bölge ülkesi olarak, bir yandan ABD (ve dolayısıyla NATO) ile bölgedeki çıkarlarımızın giderek daha az örtüşmesinden kaynaklanan sorunlar yaşarken, NATO müttefikimiz ABD ile Kuzey Kore arasındaki gerginlik nedeniyle global güvenlik kaygılarından da payımızı alıyoruz. İç güvenlik dersiniz, özellikle terörizm kaynaklı olanı hemen her ülke için ciddi bir tehdit. Sadece biz değil tüm AB ülkeleri, bizimkiyle aynı olmasa da benzer güvenlik kaygıları yaşıyor. Onlar da geleceği planlamakta zorluk çekiyorlar. Dünya öyle bir duruma geldi ki güvenlik konusunu içine sokmadan geleceğe ilişkin bir denklem kurmak mümkün değil.

Oysa bundan on yıl önce geleceğe bakarken uluslararası ticaret sisteminin nasıl değişeceğine, teknolojinin nereye evrileceğine odaklanıyorduk. O yıllarda yazılmış olan geleceği tahmin etmeye yönelik kitap ve makalelere, düzenlenen toplantıların konularına bir bakın isterseniz. Daha çok umudun hâkim olduğunu göreceksiniz. Bir de bugüne bakın. Sadece mayıs ve haziran aylarında Brüksel’de güvenlik konularının ele alındığı en az beş toplantıya katıldım. Üstelik, hepsi de asıl çalışma alanları savunma ve güvenlik olmayan sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenmiş olan bu toplantılar sadece benim haberim olanlar, davet edildiklerim. Yaklaşık otuz yıldır Brüksel’deyim hiç böylesine bir yoğunluk görmemiştim.

Güvenlik öyle önemli bir konu ki! Öncelikle toplumsal psikolojiyi etkiliyor: ►



Geleceği tahmin etmekte başarısız olan siyasi analizlerin ve bu analizlere dayanarak geliştirilen politikaların bedelini kişiler değil tüm toplum ödüyor.

Eğer güvenlik duygusu topluma hâkimse zaten sıradan insanlar güvenlik konusu üzerinde düşünmüyor bile. Aynı nefes gibi; alabiliyorken sorun yok. Nasıl nefes aldığımızı hiç düşünüyor muyuz? Ama azıcık nefessiz kalsak, bir anda o tek bir soluk dünyanın en önemli şeyi haline geliyor. Güvenlik duygusu da öyle. Eğer yoksa ne zengin (birey de ülke de) zenginliğinin tadını çıkarabiliyor ne de fakir, durumunu düzeltebileceği umudunu yaşayabiliyor.

Güvenlik sorunlarının mali yükü de başka bir dert. Bunu anlamak için örneği uzaklarda aramaya gerek yok; ülkemizde son iki yılda hızla artan bütçe açıklarında güvenlik harcamalarının payına bakmak yeter. Gerçi bizim gibi "kaygılı" ülkelerin artan harcamaları başka birileri için çok ciddi gelir ve kâr kaynağı

ama o burada detayına giremeyeceğimiz, bambaşka bir hikâye. Yine de tek bir rakamla olayın çapını kavramanıza katkıda bulunmaya çalışayım. Dünyada geçen yıl silahlanmaya harcanan para 1 trilyon 686 milyar dolar. Bu paranın tamamını birbirimizi öldürmek için kullanacağımız silahlara harcadık. Yine geçtiğimiz yıl içinde silah üreticisi firmaların hisselerinin borsadaki değeri yüzde 20 arttı.

AB'nin Yeni "Güvenlik" Arayışı

AB ülkeleri bu açıdan şanslı. İki yüz yıllık bir savaş, kıırım, yıkım döneminden sonra AB yapılanması sayesinde nihayet altmış yılı aşan bir barış, huzur ve refah alanı yaratmaya muvaffak oldular. Artık Avrupa toprakları üzerinde savaş kelimesi sadece sözlüklerde kendisine yer bulabiliyor. Gerçi böyle

olması, birbirlerinden gelecek tehdidi yok etmiş olmaları onların hiçbir potansiyel güvenlik sorunu yaşamadıkları anlamına gelmiyor. Terör içeriden; “kim daha çılgın” yarışına çıkmış iki liderin iki dudağı arasındaki global bir savaş olasılığı dışarıdan tehdit yaratıyor. Bu koşullarda, yukarıdaki olumlu değerlendirmeler sanki biraz geçmişte kalmış gibi. AB'nin daha yeni aldığı silahlanma harcamalarına daha fazla kaynak ayırma kararı acaba yeni bir dönemin işaret fişeği mi? Yine de bugün itibarıyla bile AB halklarının Orta Doğu ülkelerinin halklarına göre güvenlik açısından çok ama çok rahat oldukları su götürmez bir gerçek. Ama gerçek soru şu: Peki ya gelecekte? İşte bu noktada AB de merak ve endişe içinde.

Son katıldığım toplantının adı günümüzde AB'nin bakış açısı konusunda sizlere bir fikir verebilir: “Dünyanın Düzeni Bozuldu – AB Yeterince Hazır mı?”¹ Toplantının çıkış noktası şuydu: *“Başkalarına tamamen güvenebileceğimiz günler sona erdi. Kaderimizi kendi ellerimize almanın zamanı geldi”*. Bu anlayışın ortaya çıkmasını Donald Trump'ın ABD Başkanı seçilmesiyle başlatanlar çoğunlukta. Daha seçildiği ilk andan itibaren “Batı” dünyasının temel taşıyıcı eksenini olan Almanya-ABD ilişkilerinin çatırdadığına şahit olduk. İllaki belli bir tarih belirlemek gerekiyorsa belki bu seçim sembolik olarak doğrudur ama tabii ki tarih aslında böyle çalışmıyor. Her dönemsel değişikliğin tohumları ve izleri bir önceki dönemin içinde filizleniyor, yatıyor, uygun anı bekliyor. Bu defa da öyle oldu. Yoksa çok uzun zamandır dünyanın her yerinde küçük şahsi menfaatlerin küresel dayanışmaya galebe çaldığını görüyorduk. Örneğin Birleşik Krallık'ın AB'den çıkış kararı sadece göçmen akını ile mi ilgili sanıyorsunuz? Trump'ın seçilmesi sadece gözümüzün önünde cereyan etmekte olan olayları bir başka gözle ve birbirleri ile irtibatlandırarak görmemizi sağladı.

AB'nin cevabı çabuk geldi: Brexit'e rağmen AB bütünleşmesini Ortak Savunma Politikası ekseninde daha da güçlendirmek. Ya da daha az diplomatik bir deyişle; AB'nin savunma harcamalarını artırmak suretiyle ona sadece krizlere müdahale kapasitesinin ötesinde, klasik jeopolitik yaklaşımının dışında bir global harekât kapasitesi kazandırmak. Peki acaba bu karar sadece Trump'ın yarattığı hayal kırıklığı ile mi alındı? İkinci Dünya Savaşı sonrasında askerî açıdan adeta iğdiş edilmiş olan Almanya'nın ulaştığı muazzam ekonomik gücü başka alanlarda da kullanma arzusunun hiç rolü olmadı mı? Bence bu arzu bir süredir derin Almanya'nın bağrında kıpırdayıp duruyordu, bu vesileyle açığa çıktı. Görüldüğü üzere her düşünce bir başka düşünceye yol açıyor, onların sentezi de zinciri devam ettiriyor.

Katıldığım “21'inci Yüzyılda Güç Kullanma Tekeli” başlıklı bir diğer toplantıda 21'inci yüzyılda yeni barış ve güvenlik kurallarına ihtiyaç olup olmadığı tartışıldı. Toplantıyı düzenleyenler, son zamanlarda sıkça kullanılan bir formatla bu yeni sisteme “Güç Kullanma Tekeli 2.0” adını uygun görmüşler. Modern milli devletlerin temel sütunlarından birisi olan güç kullanma hakkı ve yetkisi de böylelikle tartışmaya açılmış oldu. Milli devlet kavramının bizzat kendisinin tartışıldığı bir dönemde onun sütunlarının tartışma dışı kalması düşünülemezdi zaten. Hem tek tek bireylerin hem de uluslararası düzenin tehdit altında olduğu belirsizlik ortamında bu konuda da değişik odaklarca yeni kurallar oluşturulmaya çalışılıyor. Burada önemli sorular şunlar: Yeni kuralları kim koyacak ve yeni kurallara küresel düzlemde uyulması nasıl sağlanacak?

Dünya Düzeni ve 21'inci Yüzyıl Konuları

Halen içinde yaşadığımız ve sarsılıyoruz dediğimiz “uluslararası düzen” nasıl bir şey? Bu düzenin merkezinde ABD'nin olduğu tartışma götürmez. Birinci ve

İkinci Dünya Savaşları ile yıkılan Avrupa'nın yerini alan ABD hem devasa bir ekonomik hem de olağanüstü bir askeri güç yaratarak uluslararası sistemin merkezi haline geldi. Halen ABD hem Kuzey Atlantik'i hem de Pasifik'i kontrol etme kapasitesiyle dünya ticaret sistemini denetim altında tutabilmekte, bir yandan da dünya enerji kaynaklarını kontrol etmektedir. İki okyanusa birden egemen olmasını sağlayan şey ise çok yüksek maliyetli donanması. Bu haliyle ABD açısından “güvenlik” kendisine rakip olabilecek herhangi bir oluşumun meydana gelmesini engellemek anlamına geliyor. 20'nci yüzyılın ikinci yarısını ve bu yüzyılın ilk yıllarını işte bu sistemle yaşadık.

Diğer yandan, ABD'ye bu gücü sağlayan teknolojik gelişme aynı zamanda onu yıkacak unsurun da yaratıcısı olabilir. Bir örnekle izah edeyim: Geçtiğimiz günlerde, hem de doğrudan orayı hedef almayan bir virüsün tesadüfen bilgisayar sistemlerini etkilemesi sonucunda Rotterdam limanı felç olmadı mı? Üstelik, manuel yedekleme sistemleri olmadığı için sistem düzeline kadar hiçbir şey yapılamadı. Yıllar önce Ekonomi ve Ticaret Müşaviri iken Rotterdam limanını ziyaret etmiştim. Ziyaretin sonunda rehberimiz bize “limanda bir şeyin eksikliğine dikkat ettiniz mi?” diye sormuş ve biz bilemeyince kendisi cevaplamıştı: İnsan. Gerçekten de liman tamamen otomatik sistemlerle yaratılmıştı. Konteynerlerin yerleştirilmesi ve boşaltılması, vinçlerin hareketleri ve hatta gümrükleme işlemleri dahi insansız yapıyordu. Enerji nakil hatları, ulaştırma sistemleri, boru hatları... Gelecekte her şey insansız çalışacak ve çok daha kırılabilir olacak. Bu durumda ABD'ye dünya egemenliğini sağlayan donanmaları da belki de 15 yaşında bir çocuğun yaratacağı birkaç dolarlık bir yazılımla işlevsiz hale getirilebilir.

Öyle bir eşikteyiz ki, bundan sonraki değişim çevrimini şekillendirecek unsurlar hiç beklenmedik, çalışmadığımız yerlerden gelecek. Güvenlik anlayışımız da buna göre yeniden yapılandırılacak. ►►



Öyle bir eşikteyiz ki, bundan sonraki değişim çevrimini şekillendirecek unsurlar hiç beklenmedik, çalışmadığımız yerlerden gelecek. Güvenlik anlayışımız da buna göre yeniden yapılandırılacak.

Peki, Biz Ne Yapabiliriz?

İçinde olduğumuz Batı dünyasının global savunma kalkanının bu şekilde zayıflaması acaba bizi nasıl etkileyecek? Bu konuyu pek tartışmıyoruz. En azından kamuoyunda tartışmıyoruz. Acaba biz hazır mıyız? Alternatiflerimiz neler? Rusya'dan (veya Çin'den) füze savunma sistemleri almak (veya almaya kalkışmak) yeterli mi? Yeni bir modüler ya da kapsayıcı küresel güvenlik sistemi oluşturulursa biz onun neresinde yer alacağız? ABD-Almanya eksenini çatırdarken eksenin her iki ucuyla da gerilim yaşamak alternatiflerimizi sınırlamamı? Daha o kadar çok soru var ki!

Tabii ki yetkililer bu soruları kendilerine sorup cevaplarını arıyorlardır ama hatırlatmak isterim ki tüm dünyada buna benzer konular sadece kapalı ka-

pılar ardında konuşulmuyor, kamuoyu tarafından da tartışılıyor, ortak akıl bu konulara da yönlendirilmeye çalışılıyor. En azından bundan haberimiz olsun, bir kenara not edelim.

Ben bir güvenlik uzmanı değilim ama global gelişmeleri yakından izleyen biri olarak bu alandaki tehditlerin arttığını yüreğimde hissediyorum ve kaygılarımı sizlerle paylaşmak istedim. Benim çocukluk ve gençlik yıllarımda nükleer savaş korkusu içimize işlemiştir. Sonra unuttu dünya bu dehşeti. Şimdi yeniden bu tehdidi (hatta daha da beterini) mi hatırlayacağız? Geçen hafta internette bir anket gördüm. Basit bir anketti. Kuzey Kore ve ABD liderlerinin resimlerinin altında "savaş çıkarsa hangisi kazanır" sorusu vardı. Abartmıyorum, yüz binlerce insan şu ya da bu şıkkı işaretleyerek -ciddi ciddi- cevap vermişti. Oysa tek bir cevabı var bu sorunun: Bu savaşın kazananı olmaz, öyle bir yıkım olur ki istisnasız hepimiz kaybederiz. Yok mu bu koca dünyada bir sözü dinlenen, çıkıp da şunu söyleyecek: Ey insan oğlu, biz bu dünyaya sadece bilek güreşi için gelmedik. ■

¹ The World in Disorder – Is the EU prepared enough? Düzenleyen: Friedrich Ebert Stiftung

İKV'DEN YENİ YAYIN

